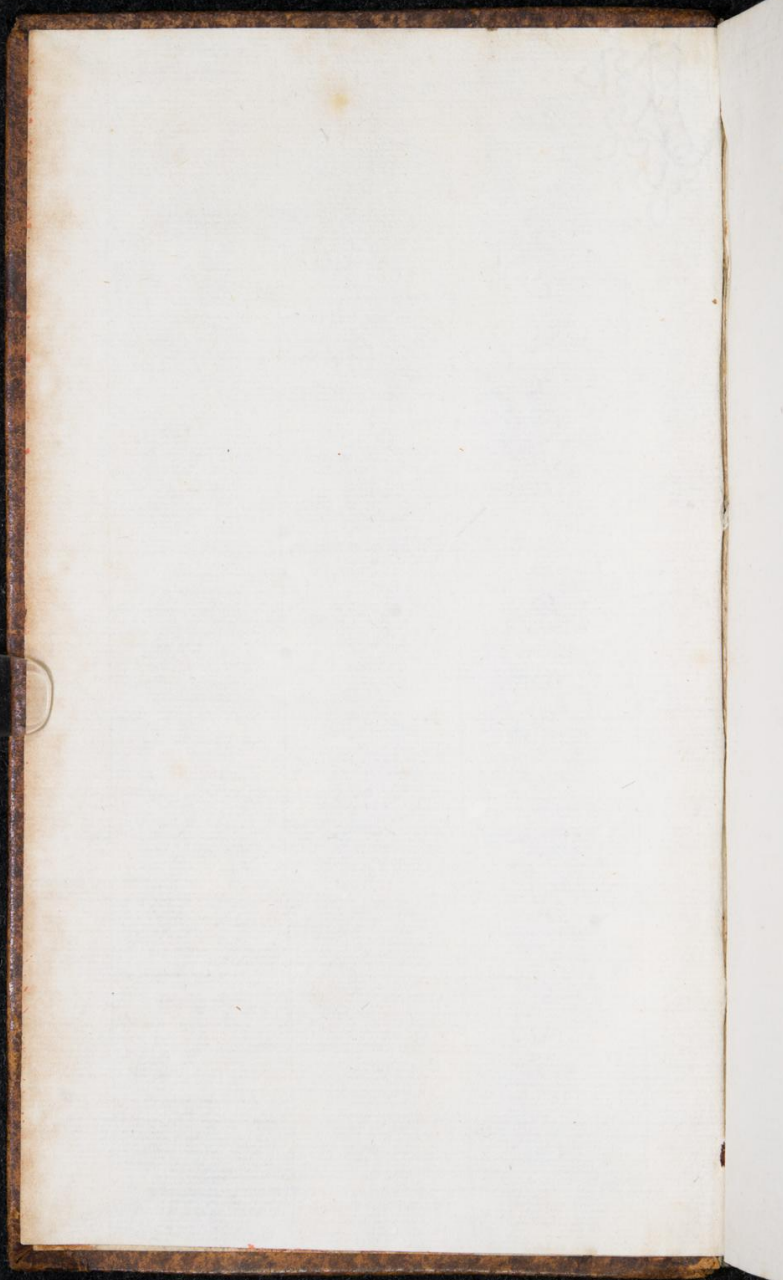

Syst. Th. III.

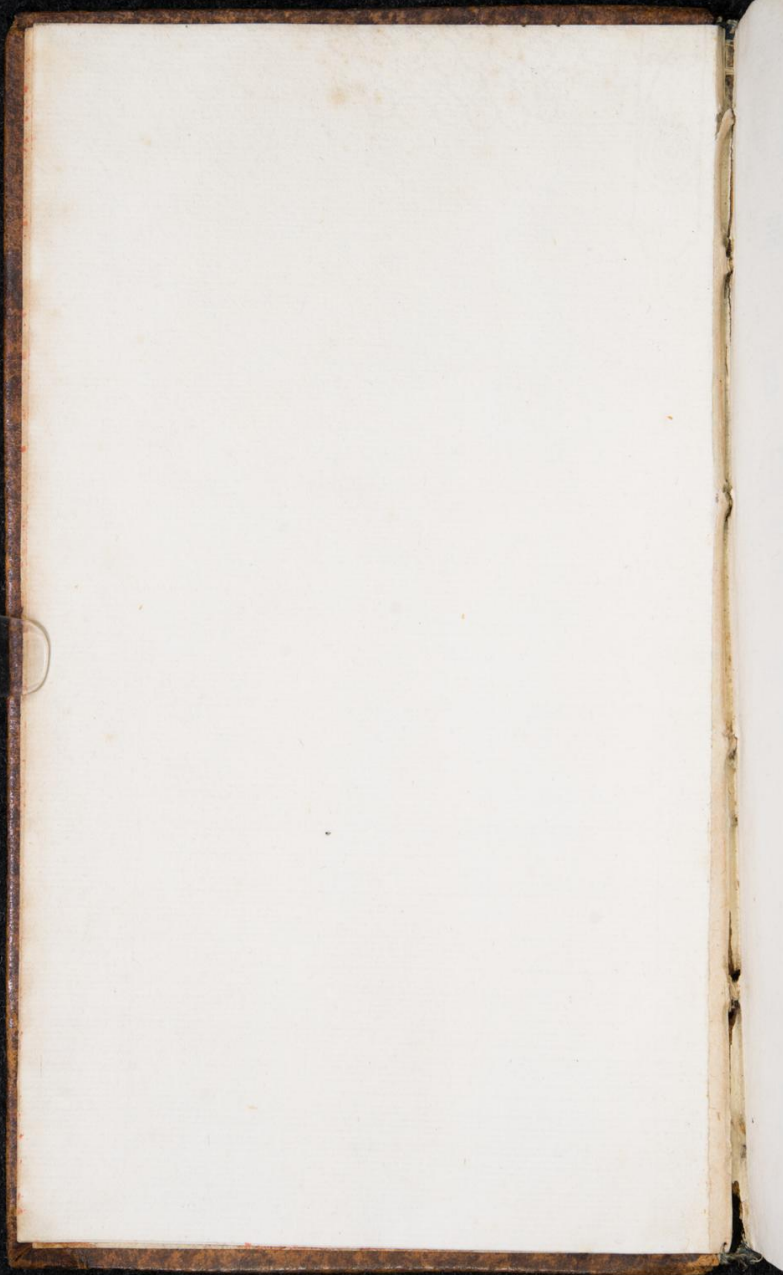
252

232

LIBRO
DE
SANTA CATERINA

DE
D. I. P. A. I. O
AUTORE

DE FIGLIENINO.

DE
D. I. P. A. I. O
AUTORE
DE FIGLIENINO.

DE
D. I. P. A. I. O
AUTORE
DE FIGLIENINO.

HE
IN
Pseu

D I

J.G.D.
Litterar
ra

Catbo
a

Type V
U

HENRICI HULSII
INANITAS

sive Libri,

Pseudo-Catholicæ Re-
ligionis Inanitas

ab ipso inscripti,

DISSIPATIO.

Authore

J.G.D. HUGUENINO,

Litterarum Div. Doctore, & Electro-
ral. Heidelberg. Univ. Prof. P.

Suam

Catholicæ Religionis Veritatem,

ab Inaniis ejus inaniloqui,

non sine risu,

VINDICANTE.

COLONIAE

Typis WILHELMI METTERNICH Bibli:
Unter der fetten Männen im Vogel Greiff.
M. DCC. IV.

Sapient. Th. III 252

Prov. Cap. XXVI. vers. s.

Responde stolido secundum stultitiam suam; ne sibi sapiens esse videatur!

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

1402 868 01

52
SERENISSIMO ET POTENTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,

DN. JOANNI
GULIELMO,
COMITI PALATINO
Rheni; Sacri Romani Imperii
Archithesaurario &
ELECTORI;
Bavariæ, Iuliæ, Cliviæ, & Mon-
tium Duci; Comiti Veldentiæ, Spon-
hemii, Marchiæ, Ravenspurgi, &
Mœrsiæ; Domino Ravenstenii,
&c. &c.

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

Am augustum Nomen in
tantillo codice præfari! Au-
sum

† 2

sum adspice propitius , *CLEMEN-*
TISSIME DOMINE! Nec Tuam Glo-
riam: nec Tuas Virtutes: nec Tua Fa-
cinora: nec Tua in me Benefacta; nec
gratum quidem animum meum hic
ediffertum venio. Tam sacrum mi-
hi Thema aptiori loco reservari, ju-
bet ipsa Veneratio qua mihi tam sa-
crum est. Duobus tantum verbis
refero, *Quid fategerim, Quid spe-*
rem,

SATEGI nempe dissipare libri
cujuspiam *Inanitatem, Catholicae Re-*
ligionis Veritati meæ, recens oppo-
sitam. Quid? dissipare *fategi?* Eam
imo dissipat ipsamet illa *Veritas,* ta-
met si tacuisssem; ut tenebras Lux
dissipat. Immanis vero, procax scrip-
tor est atque truculentus. qui an in
me propter Religionem Catho-
licam; an in Religionem Ca-
tholicam propter me sæviat ma-
gis

LEMEN-
uam Glo-
cua Fa-
facta; nec
neum bit
crum mi-
ervari, ju-
ihitam fa-
um verbi
Quid spe-
pare libri
tholice Re-
ens oppo-
egi? Eam
eritas, ta-
ebbras Lu-
rocax scrip-
qui ani-
m Catho-
onem C-
seviat me-
gi

gis, non constat : adeo trucu-
lentissime utrinque sævit. Ergo
tacere, nefas sensi : hocque majus
nefas, quod Personis nullis parcat;
Fraternitatem omnem ejuret; Fer-
rum & flammam spiret; jamque ca-
nat classica. Ad hæc sane à Refor-
matis ne utiquam auctoratus; qui
saltem præter, supra, contra eorum
fere receptum morem facit, quod
ita ferociendo facit; indeque nullam
scriptionis suæ Approbationem e-
dit. Et parum abfuit quin rem quo-
que Reformatam, contra ipsum de-
fendere suscepissem : nunc vero sa-
tius erat pergerem sincerum illum
Pacis, Concordiæ, Unanimitatis
Christianæ spiritum, sensum, dul-
cedinem tanto inculcare magis;
quanto minus in illa ejus hominis
ferocia connivere. Ac subinde joci
risusque venerunt suppetias, ad quos

Ipse Serenissimo vultu renidere, for-
tasse non dedignaberis. Et hæc qui-
dem sunt quæ sategi.

SPERO autem, *GRATIOSISSIME*
DOMINE! nihil glorioso Patroci-
nio Tuo indignum fecisse ; nihil
eximiæ illi Pietati Tuæ incongru-
ens. ut qua Bello de Regionibus,
tutam Pacem Mundi ; Discordiæ
Religionum, almam Pacem Dei in
Christiana gente succedere percu-
pias, consilies, advigiles, &, am-
plas Europæ suspicientis oras pera-
grando, moliaris : utrinque Pacifi-
cus, Filius utrinque Dei. O si quod
ardenter oro dare pergat Deus ille
Pacis ; magnanima consilia Tua,
Actibus Heroicis semper effectum
fortiri ! O si quod & auguror addat !
TE cum Augusta illa Electoralis Tuæ
Serenitatis *CONSORTE*, longum
votorum compotes ævum exigere !

meque interea dum vivo, ad *VOS*
non ingratum spectare sicut oculi
servorum ad manus Dominorum
suorum, & sicut oculi ancillæ ad
manus Dominæ suæ! à nulla spe ter-
rena mihi contingat esse beatori-
sum enim

*ELECTORALIS SERENITA-
TIS TUÆ*

Religiosissimus Cliens, ac humili-
mus fidelissimusque servus;
J. G. Dav. Hugueninus.

Christiane Lector!

QUæ libro meo, *Catholica Religionis Veritati*, opposita prodiit *Pseudo-catholica religionis Inanitas*, est hic eo à me dissipatamodo, cujus hac in ipsa *Dissipatione*, rationes non unas intelliges, probabis, & laudabis dum leges. Succinctum est hoc opusculum, & intra brevitatem, quam ubique nervosam confector, ita concinnatum; ut non necesse sit ea præfari, quæ ipsum perlegendo, melius tibi patefcent. Interea vero duo sunt, quorum præmunitione, omnem hujus lectionis detrectationem, undecumque suborituram excludes.

ALTERUM eorum est, me quidem peccator disci eodem positu quo *Catholicam Veritatem* scripsi, hæctenus fuisse, nunc etiam esse, & si bono Deo placet, futurum esse. Ex quo ne facile dimovear, facit illa mihi nativa Indoles, lenis & pacis amantissima: facit illa sincera, æquanimis, & Christi Apostolorumque miratrix Pietas: facit illa humana, liberalis, excitatoria, blandeque paterna Approbatio, qua liber ille meus fuit non ita pridem, nomine speciatim moderationis, approbatus Romæ: facit & denique Exemplum & sermones duorum per has Germaniæ partes Nunciorum Apostolicorum, Qui aditum ad Se mihi patere, mitissime jusserunt. Perinde enim mihi semper memoran-

Christianæ Lector !

morandus erit , Eorum nunc alter *Illustrissimus*
ille & Reverendissimus JULIUS, Dei & A-
postolica Sedis gratia, *Archiepiscopus Rhodiensis*,
&c. &c. Cujus an amussitata Indoles, an cle-
mentissima Affabilitas, an consummata rerum
Experientia, an operosissima Pietas, an Evan-
gelium promovendi Sedulitas, benignissimæ
erga omnes Mansuetudini reliquisque Virtuti-
bus præluceat ; definire non permittit cuncta-
rum harmonia. Nihil tamen obstantibus, seu
ea mihi nativa lenitate, seu his tantis incentivis ;
ut neque ea quam unus & alter Reverendi Exi-
miique viri, modestæ responsionis commenda-
tionem injecerunt : non possum non fateri quin
his ego chartis, plus aculeatæ acritatis alleve-
rim, quam ullis unquam me chartis alliturum
tuisse putassem.

Ast profecto si sua vel formicæ bilis inest: si in-
culpatae tutelæ moderamen obtinet : si vim vi
repellere licet : si vita & fama, pari passu am-
bulant: si licet, convenit, oportet Christianum,
solicitudine eadem honorem suum tutari, qua
cavere ne sit scandalo, nulliusque frugis: si quod
pro mendacio quis facit, id pro Veritate viro
probo licet: si quantum quis facit ex amore sui,
ad privamque sui gloriam; tantum ex amore
Dei, ad ejusque gloriam facere, viro pio in-
cumbit: Breviter ! si cujuspiam mortalis ar-
rogantiam, & ipsi, & populo Christiano
damno;

Christiane Lector!

damnosam, refrenari; publicæ utilitatis & Pietatis interest: si hæc inquam omnia ita vere se habent, prout revera se habent; utiq; dum modum non egrediar, nullius admitti reus ero. Atqui habito vario, ad varia illa respectu; cum modum neutiquam excedo, tum contra, de modo, quod possum, relaxare satago. Nam, ab Adversario intorta retorquens, passim rei tetricitatem, genialibus jocos diluo. Ea quæ ipse retorqueo, ab impotentis impetus vehementia liber, imperturbatæque mentis compos, omnia semper tempero. Denique illa pæce Dei gubernatrice in corde meo, omnem illatam mihi injuriam condonare certus scribo: uti & reapse sub finem scripti, conceptis sincerisque verbis omnem illam condono. Adeo ex ea parte nihil est, benevole ac rixas exose mi Lector! nihil omnino quicquam est, cur paucas hæc pagellas, meo periculo legere detrectares.

ALTERUM vero quod te volebam, superest: ut elevem scilicet opinionem, undeunde præceptam; sermonem fortasse meum, tibi non satis clarum fore. Commodiori autem occasione posthac, ut spero, dabitur de *Mentis & Oris conceptu*, sub una communi notione λόγος à Græcis designato, dissertare pluscula; ex quibus curioso Lectore non usque adeo indignis, stylium meum extra omnem obscuritatis sic vere dictæ culpam, non operose ponerem. Hic vero
mili

Christiane Lector !

mihî sufficîet dixisse; & obscurum fore nonnullis, & tamen esse clarissimum.

Subobscurus erit illis, *Primo*, qui Dictioni mere Scholasticæ nimis forsân assueti, genuinam Latinitatem ad gustum non exegerunt, vel ei desueverunt. Nam tamen si ultro agnoscam quot & quanta mihi ab illa desint, voces tamen & phrasés minime Latinas; non temere, ac nisi subinde coactius admitto. Sic enim ab animo sum comparatus, ut, quanquam me Latiarum literarum Musagetem quendam, singularemve Patro num neutiquam venditem; ex iis tamen sim constanter futurus, qui præclarissimas illas Musas (hei quam prope moribundas!) sepelire, aut eatum exequias comitari, tam religiose abhorrent, quam pristinam illam, vilem, lutulentamque barbariem postliminio receptare. *Secundo*, obscurus erit illi Studia tractantium generi, qui autumant libros omnes, etiam docta quacumque Disciplinae cujuscvis, ac nominatim Theologicae, tradentes; alio censu non esse, vel esse non debere, quam quo cætera præterpropter otiantis animi oblectamenta. Et vero perperam illis præjudicatum est, res omnes, etiam ingeniosiores, doctiores, altioresque, posse ad cujuslibet legentis captum, oscitantis licet & pandiculantis, accommodari; nec ad id aliud quicquam requiri, quam ut in deductiori verborum profusione propositæ existant & quasi tenuius dilutæ.

Verum,

Christiane Lector!

Verum, quasi vero res solidæ, vel & vegetiori
mentis conceptu stantes; possint verbosiori lo-
quela sic dilui, ut non vel dissolvantur, vel na-
tent in verbis; ac non potius pro defecata & so-
lida claritate accurandum esset ut verba natarent
in rebus!

Jam itaque eundem sermonem stylumve me-
um, illis esse aut fore *clarissimum* dico, qui pri-
scam Latinitatem in pretio & honore habentes;
tam libros cum attentione requisita legunt, quam
appositarum vocum & phrasium intelligentiam
enucleare amant. Etenim, 1. Ut meditandi &
animo concipiendi facultas, nequaquam mihi
impedita est, sed, Deo laudes, satis expedita
promptaque; ita similiter facultas animi cogitata
proloquendi. qualem etiam frequenti exercitio
sic excolui confirmavique, ut ex tempore dicen-
di & orandi usum, jam tum adhuc Adolescens,
non incommodum haberem: auditorum nullo
meæ dictionis claritatem unquam inficiente. 2.
Quamquam ex tempore scribere cogitata, perin-
de mihi facile est; mihi tamen est moris, præser-
tim quum publice vulganda scribo, pedetentim
procedere: non alia profecto pensitando rumi-
nans, quam quæ ad veram sermonis Claritatem
unice sunt comparata. Nempe, mentis con-
ceptum exquisite verso, recogito, ejusque velut
florem delibo; ut eum nempe quam maxime
distinctum habeam atque clarissimum. tum vero

Christiane Lector!

ex vocibus, & phrasibus, quibus persæpe plurimis posset variando declarari; eas velut incerniculo incerno & seligo, quæ paucissimæ, modo ut appositissimæ, formare possunt conceptum orationis, ipsi illi mentis conceptui quam maxime congruentem; eique ita similitimum, ut ejus expressior non dari possit effigies, ac uterque vere sint unus λόγος.

Et ista quidem sunt, quæ dum aliquid literis publicam lucem visuris consigno, ad Lectorum utilitatem mihi accuranda imposui. Ac quo minus hac in parte successu me cassum putem, facit approbatio plurium, eorumque excellentium virorum: quorum nonnulli non gravati sunt dicere, se deprehendere in dictione mea conceptus vere vividos pariter ac vere clarissimos. At viri magni fere solent honestis conatibus laudes liberalius admitti: quas uti pro laudantium scopo, unice vellem ad aliquam frugem publicam redundaturas, arduitatis saltem opinionem à stylo meo depellere; ita non verebor Lectorem ad obvium quodpiam experimentum, mihi nunc in mentem incidens, invitare. Abscindat nempe sibi aliquam arbitrato suo, contextus mei periocham! & experiatur si placet, totum quantum ejus sensum aliis quibuslibet verbis aut phrasibus præterpropter æque paucis, clarius effere quam feci! Tum vero protinus sentiet, nisi saltem, vix ac æ vix quidem id fieri posse. ac proin

Christiane Lector!

eo ipso experietur reapse, dictionem meam
tam non esse incuriose projectitiam, sicque certo
obscuram; quam potius ad purum putum men-
tis conceptum simplicius exprimendum, curiose
circumcisam: quod ipsum ea styli virtus est,
quam pro sincera claritate, genuini omnes Artis
magistri unice semper affectant. Ut ergo probe
sciam, quam dispar illis ego sim; tamen hoc sal-
tem unum fidenter credo dicoque: Stylum nem-
pe aut Dictionem, seorsim à suo themate, aut
in se sola consideratam; mihi talem esse, quam
qui non intelligit, idem illam Veterum, exem-
pli gratia, *Cr. Salustii*, non melius intellexerit.
Hei vos ô cordati Sapientiæ fautores, alumni,
candidati! An ergo Latinam illam amœnioris,
politioris, solidioris Literaturæ Facem, sic
patiamur jam in manibus nostris restin-
gui, & Posteritati non tradamus?

Scribebam in Museo meo; 25.

Iunû MDCIV.

INDEX

INDEX CAPITVM.

C A P U T I.

Libri, *Catholicæ Religionis Veritas* inscripti, *Idea.* Pag. 1.

C A P. II.

Contra Catholicæ Religionis Veritatem opposituro, *quæ partes incumbant.* Pag. 11.

C A P. III.

Oppositionis Hulsianæ dimidium, *est plenum Ignorantiæ ridiculæ* : *sicque vere Inanitas.* Pag. 17.

C A P. IV.

Oppositionis Hulsianæ dimidium alterum; *est plenum Improbitalis veteratoris* : *& sic vere Inanitas.* Pag. 32.

C A P. V.

Suam Ignorantionem & Improbitalitatem conjuncte vult supplere Hulsius, *quæ sita libri sui Crassitudine*; *& sic tanto magis mera est Inanitas.* Pag. 50.

C A P. VI.

Manifestum Doctrinæ defectum supplere vult Contumeliis. Pag. 60.

C A P. VII.

Contumeliarum Hulsianarum discussio. Pag. 68.
CAP.

C A P. VIII.

Contumeliarum Hulsianarum discussionem continuat ; eas nempe tractans quæ sunt de Theologiæ & Controversiarum Imperitia. Pag. 84.

C A P. IX.

Eandem Contumeliarum Hulsianarum discussionem continuat : ultimam nempe tractans , quæ est Afinaria. Pag. 115.

C A P. X.

Manifestum Candoris defectum supplere vult Calumniis. Pag. 140.

C A P. XI.

Ipsarum Contumeliarum & Calumniarum ignominiam , vult intervertere Diris ; quibus caput meum ut piaculare devoveat. Pag. 166.

C A P. XII.

Responsionis hujus meæ talis, causas decretorias exponit : ac Hulsium saniora commonitum , serioque reprehensum, etiam atque etiam provocat. Pag. 181.

C A P. XIII.

Brevis ad Fratres Reformatos Parænsis : nominatim ad Clivienses, Montanos, Marcanos, & Juliacenses ; ad Ipsamque Serenissimi Borussii Regis Majestatem, Pag. 195.

HENR.

HENRICI HÜLSII INANITAS

Sive

Libri, ab ipso *Pseudo-catholicæ
Religionis Inanitas*, inscripti,
Dissipatio;

CATHOLICÆ RELIGIONIS
Veritatem ulciscens.

CAPUT I.

*Libri, Catholicæ Religionis Veritas,
inscripti, idea.*

Theologiæ Christianæ studiis inde à puero
consecratus, magis ac magis allabentibus
annis sentiebam id mihi incumbere nego-
tium, ut Evangelii gloriam pro virili promove-
rem. Cumque dein intelligerem eam quam
maxime promotum iri, Deique præstituto ob-
secundatum; si quæ plures Ecclesiæ, Christi
verbum profitentes, se venditant orthodoxas,
in unam Fidei unius professionem postliminio
redirent: exinde non cessavi, donum quale-
cumque divinitus mihi concessum, ad eam re-
conciliationem meditando conferre.

Sicut autem spes tanto major allucere vide-

A

batur

H. Hulsi Inanitas.

batur quod & insigniores erant hominum hoc in ævo, in scientiis progressus; & nihil tantopere obstare comperirem, quo minus de communi Principio, inter dissentientes conveniret: ita nec omittebam de re quædam perscribere, prout occasio subinde opportune captata permittebat.

Plena autem obtingebat, quum multiplicâ sapientia Dei dirigente, ego ante tres annos & octonos menses, ad Romano-Catholicam Ecclesiam, pro mea Christianismi professione concessi: ad primitiam illam Matrem, Depositariam, & inde ab Apostolis Custodem & Conservatricem oraculorum Dei, verbique saluti ferri quodcumque per hæc tempora ad vario nomine Christianos habemus derivatum. Et quando ejusdem verbi doctrinam constanter retinere, quin & post eam mutationem melius profiteri intendebam; eapropter plane constitueram mei facti rationes ex eodem Verbo repetere, ac eo præsertim contendere ut ansam Catholica quædam negandi Principia, sicque præreptam Veritatis disquisitionem causandi, Reformatis auferrem.

Et quamvis non subdubitare non possem, an quide ejus instituti, à merecenti advena sic statim publicandi, Approbationem superiorum facile nacturum esset; rem tamen Deo confisus, alacriter aggrediebar: ac ipsam, eodem benedicente, ad successum pro voto secundum perducebam.

H. Hulsi Inanitas.

3

gebam. Namque mea recens meditata; ac, quae par est, examini subjecta, ita Venerandi Domini Censores approbabant, ut Typographicae editionis fieret mihi facultas. Ea vero lubens ac pie lætus utebar; ut qui certam apud cordatos omnes gratiam initurus, cum dilectione Veritatis, Charitatis fraternæ viam monstraturus essem.

Ac profecto vera & sincera est, nisi que valde fallor, unica ad veritatem facilius extricandam via, quam solerti circumspeditione mihi animadvertam præstitui. Uti quidem agnosces, mi Lector! si animum reflexeris, illinc, ad generalem ideam, sub quam Partes controvertentes, Ecclesias puta Catholicam & Protestantem, in antecessum exegi: hinc, ad ipsam meam Tractationis ideam,

I. Primo enim attendenti ad ejus qui eas separat, dissensus originem, facile occurrebat talem ab universis Christianis concessum iri, qualem hic breviter renarro. Quæ per multa retro lapsa secula, Ecclesiæ reformandæ mentio, subinde & passim à variis hominibus erat interjecta; ea crebrior adhuc, evolutis quindecim circiter à Christo nato seculis, instantiorque fiebat. Ast omnium creberrima & instantissima tandem, paucis post Concilium Lateranense quintum annis. Nam indulgentiarum occasione exasperatus Lutherus, alia, varia, multa Doctrinæ Catholicæ capita, publice Disputando convellebat. Cui ex Status & humanæ Politicæ rationibus acceden-

cedentes, faventes, patrocinantes non pauci, etiam viri Principes; tam fœdum in Germaniam tumultum excitarunt, ut Reformationem sic generatim vocatam, ab Oecumenico Concilio instituendam, assentiretur postremo atque dederet Ecclesia. Ecclesia inquam illa omnium quotquot erant Christianorum una Mater ab omnibus agnita: adeoque talis etiam ab iis agnita, qui Reformationem celerandam quam maxime instabant.

Imo vero dum illam ab eadem ut Matre communi expetebant & expectabant, hoc ipso agnoscebant & profitebantur, ejusdem venerandæ Matris Unitatem & Communionem, nequaquam per ullum Schisma dissolvendam fuisse: modo ut illa qualis & quanta necessaria erat, fieret Reformatio. Adeoque & hoc etiam ipso, agnoscebant & profitebantur, ipsam eandem Matrem Ecclesiam, quantumlibet obscuratio- nis & nævorum ante passam, nihil minus tanquam Matrem, Reformatione peracta, agnos- scendam fuisse, & reverenter habendam. Unde nec aliter hic censerī possint, quam qui reapse & solenniter sponderent, se utcumque res caderet, Matris Ecclesiæ de tempore præterito nævos, ita velle tunc & impostertum sepositos esse, ut tantummodo ad ipsam quam editura erat Reformationem, attensuri essent.

Quam autem id negotium ita se manifeste habet, tam manifeste patescit, totam Catholicos
inter

H. Hulsii Inanitas.

inter & Reformatos controversiarum summam, debere extricandi ergo, hac generali quæstione succingi ante omnia, atque circumseribi; scilicet *An id quod Ecclesiapro Reformatione tunc fecit, revera fuerit illa tanta Reformatio, quantam omnes expetere & expectare debuerant; sive, quanta fuerat necessaria?*

Dum autem illa sub idea, ego intra hanc primariam quæstionem, toti mediationi disquisitionique meæ limites extra quos non evagarer circumduxi atque circumposui; hoc ipso ansam amputavi tot innumeris illis prolationibus Authorum, quotquot commemorari solent. Ac eorum primo quidem, ex quibus sive narrantibus, sive disputantibus, vulgo amant de Ecclesiæ prisca seu Doctrina, seu statu & facie, vel in bonam vel in sequiorem partem profundere verba: Deinde & illorum qui Ecclesiæ Concilium Tridentinum subsecutæ, seu comprobaverunt seu vellicarunt Doctrinam; qualem non aliunde quam ex ipso latice hauriendam, institutum me jubebat. Et vero Authores, seu alterutrius, seu multo magis utriusque classis advocare; solertiori Veritatis ex ipsis fontibus inquisitori, non tantummodo supervacaneum, sed cum certo investigationis dispendio venit: ea siquidem data excursionibus porta, nihil quam rei nervum excidere, attentionemque distractam lentescere, confundi, atque dissipari, consequens & necessum est.

II. Secundo proinde ipsam meæ Tractationis œconomiam instituens, hæc tria bene considerata, rite determinavi; 1. *Rem* demonstrandam: 2. *Principium* demonstrandi; & 3. *Demonstrationis Methodum*.

1. *Rem* itaque Religionis in fidei meæ Apologatice demonstrandam; uno verbo, Doctrinam Ecclesiæ, nusquam extantius vidi, mihi que causatius amplectendam inveni, quam ut illa in Systemate Concilii Tridentini, ultimi œcumenici, & Catechismi Romani ex ejus Decreto Pontificiaque approbatione compositi & promulgati, extat consignata. Est ea quippe Doctrina quam Ecclesia supra dicta Mater, rebus Fidei & Morum recognoscendo tunc operata, dicebat & dicit in se complecti Reformationem quæsitam qualem & quantum oportuerit quæri: adeoque & eadem Doctrina est, qua præcise & diserte vertitur omnis controversiæ cardo; quæque sola & proprie à me erat demonstranda.

2. *Principium* vero demonstrandi non aliud arcesso quam illud ipsum, quo solo utendum, quoque solo vel standum vel cadendum esse, Princeps Reformationum assertio, atque professio est. Solam nempe Scripturam utrique Parti Canonicam, & secundum id ingenuæ Rationis lumen quo omnem hominem venientem in mundum illuminat Deus, *φρονιμῶς, σωστῶς* prudenter tractandam. Neque illo solo utor dum-

duntaxat ubi facile consenserint omnes, ejus solius usum convenire posse; veluti quum de rerum Christianarum primordiis, altissime repetita instituitur disquisitio, quam & qualem me instituisse, in libri mei præfatione declaravi: sed & illud unum principium deinceps usurpo, etiam posteaquam constabilivi tum illam Ecclesiæ cum Scriptura S. reciprocam Authoritatem, tum Verbi non scripti aut Traditionum Divinitatem, tum Vicarii in terra à Christo constituti Infallibilitatem, tum & ipsum ipsius scripturæ ex ipsamet protocanonica, Canonem completum.

Protestati itaque fuerint qui inde à Conciliū tempore cluent *Protestantes*, hodieque si diis placet protestari pergant, Reformationem ab illo jam dicto Concilio profectam, non secundum S. Scripturas fuisse factam, ut nec sacris Scripturis seu probari seu defendi posse! Illam tamen ego ex solis S. Scripturis *omnes cum ratione tractatis*, totam & per partes maxime controversas probare atque defendere suscepi. Et quid amplius à nobis in causæ suæ favorem desiderare possint, quam si æqua & pari conditione, armis scilicet utrinque è sola Scripturæ utrisque Canonica desumptis; de Veritate cum ipsis configam & decernam? Ac si ipsis ostendo totam Ecclesiæ Doctrinam, ita S. Scripturæ quam maxime consonam, ut nihil omnino contineat quam veritates ab ea seu explicite seu elicitè
 stan-

§ H. *Hulsi Inanitas.*

stantes; atque dein Objectiones quas ex eadem scriptura seu explicitas seu elicatas obijcere solent aut possunt, secundum eandem resolvo: annon Religionis negotium à nobis rite tractari, & æquo Marte secum agi, palam deinceps agnoscent?

3. Demonstrationis tamen *Methodum* amplius eo comparavi: five Catholicam Doctrinam adstruerem; five Reformatorum Objectiones discuterem.

A. Prius etenim illud ut ingenua soliditate perficerem; rerum Analysin præmeditatus, à priori, quod ajunt, id est à generalioribus inde & confessis enunciatis, ad specialiora ex ipsis consequentia gradatim descendendo, procedere operam dedi. Quod & ipsum ut facilius pro plurium Lectorum captu foret, dupliciter accuravi. Nam *primò*; ex uno quodam generalissimo axioma, singula Dogmata, vulgari in systematis ordine, contexere præterii: quod tamen si prolixioris præter institutum meum laboris fuisset, non magis ardui tamen quam quod pro Lectoris levamine, & simpliciari claritate prætuli: Nempe dum singulum capitale dogma, à singulo quodam generaliori confessoque Pronunciato, totum per partes suas deduco; adeoque & de integro à priori. Ac id totum ita electe ut ea sic tractarim præcipua duntaxat Dogmata, ex quibus reliqua possint, attente *Methodi* filum extendendo, non operose derivari.

vari. *Secundo* vero, Tractatum in duas Partes diviſi. Nempe non alia neceſſitate, quam quod in priori voluerim complecti faciliora; ea nempe Dogmata, ad quæ ſolo S. Scripturæ rationali uſu ſtabilienda, minus conſequentiarum aut veritatum elicitarum requiritur. Ac id eapropter feci ut expeditior utcumque ad ſecundam perveniret Lector; qua ea traduntur Dogmata, ad quæ ſolo S. Scripturæ rationali uſu ſtabilienda, plus conſequentiarum aut veritatum elicitarum uſurpari deprehendet.

B. Poſterius autem, quoad Objectiones ſcilicet attinebat, ita quoque temperavi, ut præcipuas quas Adverſarii ex Scriptura ſeu explicite ſeu elicite deſumptas objiciunt vel objicere poſſe videntur, non ex ſuis capitibus in unam communem ſylvam tranſtulerim reſolvendas; tametſi capaciſſimis ingeniis, fortaliſſis gratius fuiſſet; ſed earum ſingulam claſſem, facilitatis gratia, ſingulo cujuſque Dogmatis capiti ſubnexuerim; ac illarum quidem ex ſelectu talium, ex quarum reſutatione, cæterarum conſutatio pendet.

En igitur qualis eſt mei Tractatus œconomia, & quam operam navaverim ad viam controverſiarum, circumſpecte abovo, quod ajunt, ordiendarum præeundam! Cui ut ſedulo amplius commendandæ conferrem quod in quant ulacumque dexteritate mea erat, omnem prolixitatem; & ſtyli ſeu dictionis, & rerum cæteroqui lectu
for

fortasse non indignarum , summa cura sic declinavi , ut ipsas quoque voculas , quin & ipsas quoque syllabas , compendifacere studuerim. Quæ ratione speravi , Lectorem proclivius ad Libri mei examen se accincturum esse ; quin etiam ad laudabile mecum certamen , in sanctam hanc arenam expeditius fuisse descensurum. Ac ut in eam placide ipsum quoque provocarem , adducebat quæsitæ ædificationis amor : qui mihi sub libri finem pag. 388. suadebat ipsum his verbis alloqui :

» Quin & errores , lapsus , paralogismos ,
 » quos aut forte deprehendes , (nam & homun-
 » cio sum ,) aut deprehendisse putabis ; mihi
 » gratum feceris si annotas ; & si , modo pari
 » mecum veritatis amore , in chartam coniectos
 » diluis ; adque mei refutationem , per Typogra-
 » phum evulgas. Imo gratissimum foret si Do-
 » ctissimus Tu , quisquis sis , & Candidissimus in-
 » ter omnes ; publico voto optareris qui pro pio
 » ædificationis zelo , mecum de veritatis palma
 » confligeres. Nam quanto clarius vel hinc elu-
 » cer , me nec Ingenio , nec Doctrina , nec E-
 » loquio excellere ; quæ , Deo laudes , agnosco
 » quam in me sint exigua : tanto quoque clarius appa-
 » riturum spero , Deum adhuc , quando placet ,
 » ab ore infantium & lactentium fundare robur , ad
 » splendidiorum veritatis triumphum.

CAPUT II.

*Contra Catholicæ Religionis Veritatem opposi-
turo, quæ partes incumbant.*

Quanquam vero is inter omnes *Doctissimus*
& *Candidissimus* qui partes Opponentis
contra me susceperit, satis animadvertet
seu ex ipso Libro, seu ex repetita nunc ejus Idea,
in quo partes illæ consistant; eas tamen ipsi sub-
jungere, nonnullum operæ pretium erit. Ope-
ræ autem facilis, quando illæ se ipsas quasi sponte
ex jamdictis articulatim exferant. Et, ut rem
paucis contraham, siquidem ante omnia, gene-
ralem Controversiarum statum, non agnoscere
non poterit hac quæstione proponi; *An quod Ec-
clesia Mater ab omnibus tum agnita, per Concili-
um Tridentinum pro Reformatione fecit; revera
fuerit illa tanta Reformatio, quantam ab expe-
rentibus expectanda erat?* hoc ipso ut *Doctus* &
Candidus, ultro ac libenter se mecum ex veri-
tatis amore succinger ad sequentia.

1. Prudens aget silentium de rebus, quæ nisi,
ut summum, prolixitatem, ad rem conferunt
nihil. Quales sunt exprobrationes defectuum,
nævorum, aut multifariæ corruptionis, in Ec-
clesiam seu priscam, seu posterioris præsentisque
ævi, ex variis seu antiquis seu recentioribus Scrip-
toribus, insultando Catholicos jaculatæ. Quip-
pe quæ præter supervacaneam prolixitatem; cer-
tam

tam cum animorum exacerbationem, tum ipsius disquisitionis dissipationem inferre, nemo natus aptas nescit.

2. Doctus idem & Candidus Opponens, hoc ipso quod Opponens, quod Doctus, & quod Candidus erit; sentiet sibi impositum, meas pro Catholica veritate adstruenda theses, quas aggreditur, unice impugnare: Adeoque, N. alias in libro meo non contentas, nec sibi hactenus à me propositas, scopum sibi non præfiget. Et hoc quidem tanto causatius accurabit, quanto certius est, me, & capitalium Dogmatum, & rerum ipsa demonstrantium abunde satis & cum selectu attulisse, quibus vel solis stantibus, tota stet Religio Catholica. Cumque eadem Dogmata, qualia conceptissimis clarissimisque Concilii & Catechismi verbis expressa extant, eadem sint quæ afferit & profitetur Ecclesia; quæ. quæ negant & averfantur Reformati: amplius idem Opponens, ut supervacaneum laborem præteribit, Scriptores commemorare, seu consentientes, seu dissentientes.

Consentientes nempe illos, qui seu brevius, seu diffusius ea dogmata proponentes aut explicantes; exceptionibus captiosis ansam præbuerint: quando illa dogmata non adstruenda suscepit, nisi Ecclesiæ sensu obvio illo, quem Ecclesiæ sensum esse ipsi agnoscunt Adversarii. *Dissentientes* vero istos, qui contra sensum obvium, quicquam plus aut minus chartis suis al-

leve-

leverint : quando vel hoc ipso facto , Ecclesiæ improbationem incurrunt.

3. Principio autem , sola S. Scriptura rationaliter tractata , eo libentius & pressius mecum utetur , quod cum aliud nullum ipsi Principium agnoscant, animosius non potuerim ad eorum usque castra manum conferturus descendere. Hinc & omnem aliam , præterquam S. Scripturæ , Authoritatem seponens , authorum quorumlibet loca proferre , sive pro me , sive pro se facientia , ultro supersedebit : ac ibi quidem nominatim , ubi de textus ipsius sacri sensu aut intelligentia disputare volet. Nam dum Textus sacri rationalem usum , tantisper ad demonstrationem Fidei meæ solum advocavi ; ejus usum intellexi in eo consistentem ; a. ut ejus loca inter se conferantur ; b. ut ex locis collatis , veræ consequentiæ deducantur : ac id utrumque ab omnibus & singulis *idē voi propria mente sua* , Rom. 14. quo sic omnis Authorum hinc, exest authoritas.

4. Denique idem meus Opponens , meæ Demonstrationis Methodum ut Doctus assequatur , ut Candidus insistet. Nempe a. Videbit ut hunc demonstrandi modum sincerissimum , atque ad claritatem cum penitiori , ampliori & solidiori rerum cognitione breviter & nervose generandam , aptissimum esse ; ita quoque secum reputabit , eum palmariam vim suam habere in generalioribus præmissis , quibus gradualis quædam

dam serie ad specialiora derivatis, emanat & procedit demonstratio. Ac proinde, *b.* Constituet pedem pede ita conferere, ut mea vestigia prosequutus, ostendat se veritatem exquisitissime elicere conari.

Nempe, in generaliora collimabit primitè; & ubicumque pro conditione rerum vires in illa suas contendet. Exempli gratia ! ubi Ecclesiæ Proprietates, & quæ inde cætera summi momenti pendent, demonstraturus eram; probavi in antecessum, Dei consilium fuisse Novi Testamenti Ecclesiam sibi colligere, & constanter regere per Administratores verbi, & efficaciam Spiritus sancti abunde in ipsam effundendi. Istud generalius antecedens effatum, strenue impugnare debet si vir est; enervando, si qua fieri potest, tot, tantas atque disertissimas probationes tam ex veteris Instrumenti Prophetiis, quam ex Institutione, œconomia & promissionibus Novi à me prolatas. Nam quantisper illud Effatum his probationibus nixum, nondum bene refutatum subsistet; tandiu cætera quælibet dogmata, ex ipso per certam deductionem manantia, concidere non possunt: & objectiones in illa, eorumque singulas probationes seorsim directæ; hinc inde quidem illa vellicare poterunt, & strictim non nihil fortasse concutere: sed statu suo non dimovebunt.

Alius exempli gratia ! Ubi ostendere satago, Vicarium Christi Prophetæ, à Mose fuisse prædictum

dictum; quia S. Petrus locum *Deut.* 18. 15: --- De Ecclesia Christi consummati diserte vult intelligi *Act.* 3. 20. --- Enunciatum præmitto, si non iisdem verbis, eodem sensu tamen istud: Hoc vaticinium Mosis, de Novi Testamenti Ecclesia intelligendum; non terminatum fuit in una Christi persona. Ut autem si hæc propositio perstat, quæcumque ex ea derivo, sponte sua fluunt; ita debet Opponens genuine processurus, illam primitus aggredi, & ejus probationes quas in ipso textu Mosis graphice stantes evolvo, solerter refutare. Nam quidquid cæteroquin contra consequentia molietur, utcumque strepituserunt aliquis, aut leves forte suggillationes seu percussiones, sed cardinem non elident.

At quia ratiocinativus sermo sæpius exigit ut ejusmodi Assertiones, præsertim plurium lemmatum, non nisi in longiusculo demum deductionis contextu propositæ extent; eapropter cumuli gratiâ succedet tertium hoc exemplum. Ubi Purgatorium accedo; post patentiora quædam, ego propius hoc Effatum, sequentia instar radice portaturum præmitto, ast in fusiore periocha diditum: *Electi in tempore justificati, absolvuntur apud Deum trinum à pœna aterna: sed Filio redemptori qui regnum & omne judicium accepit exercendum in tempore, pœnam temporalem luent, si ex Gratia sibi collata neglectu peccant.* Istud autem Assertum, attento Lectori facile obvium

vium ; sentiet cordatus Opponens sibi tanto diligentius aggrediendum esse , ejusque cum explicitas tum elicitas è Scriptura probationes convellendas ; quanto clarius percipiet , validis inde consequentiis id enasci atque palam educi , de certorum fidelium post mortem pœnis , dogma , quod erat demonstrandum. Etenim illa Assertionem irrefectam , quidquid in reliquis ei superstructas fuerit molitus : non nisi forte frondes aut ramusculos decussisse poterit videri , ipso trunco superstite , ex quo sponte repullulant ; aut aliquot guttas ex latice dissipasse , ipsa scamentis fontis vena , ex qua novæ statim affluunt.

Has præcipue partes incumbere , contra Apologeticum meum insurrecturo , nemo æquus rerum æstimator negabit : ut alias præteream quas istis suppare tam vere Docto adeoque prudenti , quam vere Candido adeoque & honesto , ingenuus veritatis amor non suggerere non poterit. Illis autem rite insistendo , utique spes veritatis extricandæ , quæ Controversias diminuat , & exulceratos animos magis ac magis delinuat ; affulget jucundissima : dum hac , è contrario , Methodo præterita , nihil præsto magis extat , quam certa , ut minimum , olei & operæ jactura. Ipsam vero prævertere nequam omisi : quin ut saltem me præmunirem , silentii præsidium , si qua forte restulerit , conceptis verbis præoccupavi. Namque post ea verba in Caput præcedens ex libro meo adducta , sermonem sic continuo : Et

Et talis quidem ego, simplici sinceritate,
 sum factus infans & lactens, ut ingrederer in
 regnum cœlorum: talemque mecum agendo,
 profus experieris. Ac vel inde quoque est,
 quod in antecessum declaro: Si Tu, nempe,
 Religionem Catholicam contre me refutandam
 aggressus, non satagis ante omnia, scriptum
 hoc ex iisdem communibus Principiis refuta-
 re; *me nihil omnino tibi esse responjurum*: si-
 quidem eo subsistente, tota quoque mihi sub-
 sistet & perstabit incolumis, Religio Catho-
 lica. Si tu porro idem destinās, quacumque
 patente rima prorepere, & in eos erumpere
 locos communes, de *mentitis Miraculis*: de
profano Quæstu: de *Bonorum Ecclesiasticorum*,
 nullo sæpe ad Ecclesiam, at passim *ad ignavum*
luxum usu: de *Monachorum veteriosa ignoran-*
tia & lascivo otio: de *Cleri Mundana prolubie*,
corruptisque moribus; &c. Ad hæc quoque
 tam sæpe excussa & discussa, nihil responde-
 re constitui; nisi quod hoc unum ad ta-
 les fortean recoquendas crambes, præver-
 tens responsum hic appono. &c. &c.

CAPUT III.

Oppositionis Hulsiana dimidium, est plenum Igno-
rantia ridicula: sicque est vere Inanitas.

Postquam autem meus talis Apologeticus, in-
 tra temporis decursum spatio semestri mino-

rem compositus, ac modesta quam retuli Pro-
 vocatione & Cautione velut obfignatus, in Bi-
 bliopoliis venum iisset sub ætatem anni 1702.
 tandemque Francofurti pro Nundinis Septem-
 bribus prostitisset; non desistebam sperare &
 præstolari *Doctum* illum & *Candidum* ex fratri-
 bus Reformatis quempiam Concertatorem, qui
 pio & Evangelii, & Orbis Christiani, & sui
 ipsius, quin & ipsius mei in Veritate exædifi-
 candi desiderio permotus; libri mei Doctri-
 nam, censoria virgula sua recognitam & per-
 strictam, Docto, Candido, proindeque & pio
 Scripto evulgaret: quod & ad manus meas pro-
 curaret pervenire.

Interea vero quidem, ab ineunte illo, quo in
 expectatione sum, circiter biennio; jam mihi
 referebatur, Publicum quendam Professore,
 ad mei Refutationem se accinxisse: Cumque
 libenter hoc inaudiens, peterem quis igitur
 esset? Is vero referebatur *Henr. Hulsius Theologiae Professor Turoburgi*. Ac non quidem il-
 lud rejiciebam neque aspernabar omen, quod
 secundum solet & favorabile præsumi, si quan-
 do res habenda venit cum viro, quicum ejul-
 dem Spartæ necessitudo per plusculos annos in-
 tercessit: undecim enim annos & ego, per idem
 temporis, in eadem Academia, Theologiæ Pro-
 fessorem egi; de ipso nequaquam male meri-
 tus. At verum tamen ut ipse mihi interius quam
 facie sola notus erat & est, non diffitebor quin

adejus ut Opponentis mihi futuri nomen, pium
 animum senserim, insuaviori frigore correptum
 & contractum, amarescere.

Spe aurem ad meliora quævis, & nominatim
 ad alium Athletam mihi forte committendum,
 recepta, ac tempore sensim labente, confirmata;
 inaudii tamen hoc anni 1704. Aprili vertente,
 Hulsi librum contra me jam plures ante men-
 ses typis excusum, in Publicæ lucis aura tau-
 dem apricari. Ad quem nuncium, quamvis
 eodem frigente pectoris ingenui paroxysmo es-
 sem attactus, nequaquam pigrabar inquirere;
 num non ejus libri quem nec nundinalis Catalo-
 gus, nec Bibliopolæ Colonienfes habebant, ali-
 quod exemplar videre possem? Commodum
 accidebat ut unius usura, ad usque diem hanc 25.
 Aprilis fortassis hic unici, per triduum nec am-
 plius, mihi concessa fuerit; eique pervolven-
 do, nonnullum tempus, quatuor nempe & viginti
 circiter horas insumpserim; nec plures.

Quid dicam? Animum & in hoc experiebar
 fuisse mihi præfagum: si modo præfagus ani-
 mus dici potest, qui ex certa cognitione cau-
 sarum, præsentit effecta. Breviter! Summa re-
 rum momenta, prout ab cursim evoluta volu-
 mine, menti reposita fuerunt, ob Lectoris ocu-
 los exponam. qui si non prægravatur eorum
 quæ capite præcedenti legebat & approbat,
 recordari; ex tanto dilucidiori intelligentia
 ipsi allubescet, commissam ab Opponente pu-
 gnâ arbitrari.

Est libro primarius, tum à frontispicio, tum in apicibus paginarum ubique regnans titulus, *Pseudo-catholicæ Religionis Inanitas*: quo sublato & laxo titulo acervari posset, quidquid nunc & olim in Catholicam seu Religionem seu Ecclesiam dici potuerit. Neque omen faller ejus libri Lectorem: qui si lustrare sustinuerit, ut equidem ego lustravi, quid rerum sub eo titulo compareat; suamque de iis sententiam, vel duntaxat generalius, exponere statuerit; non poterit non hæere: quum nempe mente recollecta, & circumjectis oculis ruminabitur, quid primum, quid secundum proferet; aut unde incipiens, per qualiumcumque dicendorum seriem qualemcumque desinet.

Est sane tota quanta, lenta Materies & defunctorie sic aggesta; obvia passim alibi, atque palam prostrans. Est scilicet, historiarum tam Prophanarum & Ecclesiasticarum quam Sacrarum, frustulenta intrita: Est tumultuaria S. Scripturarum & quorumvis Scriptorum prolata Authoritas: Est effatorum Prophetarum, ex vetere præsertim Instrumento, farrago passim confertissima: Sententiæ sunt aut periochæ & fragmina Poetarum, Comicorum præsertim & Satyricæ licentiæ: Controversiarum ab origine per quascumque lacunas & colliquias trajecta recensio: Omnium rerum in Classes, partes, articulos quantum pote plurimos laceratio: In omnibus & ubique multiplicandi numeros im-

portuna

portuna ambitio : Rerum ejusdem argumenti multifaria disjunctio, & longe dispersa tractatio : Earundem rerum inutilis per varia loca repetitio : Frequens plurimarum rerum improvise collisio; ac earum seu diversarum, seu & earundem sibi ipsis manifesta, frequens, & multiplex contradictio : Unius ejusdemque simplicis rei, ab aliis aliunde seu obtorto collo adscitis, seu sic temere incidentibus, varia perturbatio : Locorum communium seu historica, seu didactica, seu polemica, inaniter quaesita recollectio, & supervacanea diductio : Lectionum Academicarum qualiumcumque seu publice seu privatim habitarum, rancidula exscriptio : Authorum qualiumcumque seu falsa, seu sublesta, seu mutila prolatio; nec probatorum duntaxat, sed & aliorum seu ex parte, seu in toto tam à Doctis quam ab Ecclesia improbatorum; nominatim vero illa Pauli Servitæ, tanto fastu repetita prælectio : quasi quæ ejus est Concilii Tridentini historia, cum non pervulgata esset, tum à Catholicis, hominis ejus probe gnaris, non merito suo rejecta.

Ut hætenus ergo sit quidam pinguis ejus operis Hulsiani conspectus generalis, isque profecto nimium pinguis & minime pulcher, nec aspiciendus; negare tamen non est quin magnam Religioni Catholicæ jacturam intentet, eamque, si diis placet, ultima fata tracturam. Neque idcirco jam possumus, quantocumque tædio

constare possit, propiorem ejus libri adspectum non exhibere. Itaque generalibus iis fontibus artibusque, undique velut per colliquias in omnes libri plagas emanantibus; Ecclesiæ Catholicæ ideam ubique præmittendi, occasionem caprat ex argumentis singulo Capitum meorum tractatis: eamque ideam cum ab immemoriali ac interminato præterito, non secus ac posteriori tempore, permistim repetitam; tum secundum promiscuos cujuscumque temporis, loci, professionis, famæ & fidei Scriptores à se conferruminatam & putide personatam; tum & extra omnes præstituti argumenti terminos, vage exporrectam.

Et quidem *Morum correctionem* in Ecclesia Catholica tam sæpe notatam, neque de cætero negatam, ex iisdem fontibus haurit; eamque nullo rursus hominum, loci, temporis, circumstantiarum habito discrimine, usquam notare tam non omittit, ut eam, seu hoc ipsum, seu aliud agat, qua data aut arrepta porta vel rimula erumpens invadat, amplifcet, infectetur, exaggeret, & compitalibus conviciis incessat; ex eaque ipsam Ecclesiæ Veritatem & Orthodoxyam cenferi intendat & æst mari.

Ast & *Fidei Doctrinam* Catholicam, una & eadem opera præmissam permiscet: eamque prout variarum opinionum, sententiarum, controversiarum, litigationum, factionum, ac de re quavis dissentionum labe, seu reapse vetitarum,

rum, seu statim improbarum, seu postea solenniter condemnatarum, & ab Ecclesia tandem procul eliminatarum, pertentata fuerit; aut ubicumque demum, quomodocumque, quandocumque, aut à quibuscumque seu deceptionibus, seu extorsionibus, seu subreptionibus obscurata. Et hæc omnia rursus, illinc ex Moribus in Fidem; & reciproce ex Fide in Mores, stylum prærupte trajectando: hinc vero Scripturæ S. congestis verbis & textibus, seu obviis, seu contortis luxuriando. Quin & hæc omnia rursus permissione sic confusanea, ut argutum & eloquens putare videatur, ubique procedere spisse narrando, orando, dictando, anticipando, retrogrediendo, provocando, irascendo, invehendo, utilitigando, fastidiendo, irridendo, ludificando, explodendo, exhibilando, execrando, res diversas conjungendo, contrarias copulando; falsas defendendo, adoptando, confingendo; ne dicam ut ex autoritate loquendo, redarguendo, atque definite sine ulla usquam mora aut hæsitacione, pro Dictatura pronunciando. Quis tantam confusionem ordinatim recenscat? aut ex tampingui pulmento non arguat Henrici Hulsii pinguedinem?

Utrumque autem hæc omnia hæcenus dicta se habeant; eatenus tamen in rem quadrare dici possunt, quod revera tradant *Pseudo-catholica* seu falso dictæ Catholicæ Religionis inanitatem. Nam quod ad Mores corruptos attinet; eos nonquam

quam mandavit, nonquam approbavit, nonquam non prohibuit Catholica Religio, nec Catholica ipsamet Ecclesia. Quod vero ad Doctrinæ errores aut naves attinet ab Orthodoxis tales agnitos, quales magnam partem illi sunt quos author adducit; eos plane similiter nonquam dedit, nonquam approbavit, nonquam non prohibuit; & qua datum est, nonquam non eliminavit Catholica Religio, ac Catholica ipsamet Ecclesia. Et eatenus hucusque, rursus frustra sudatus est labor; frustra deludata est hæc Inanitas: dumque eam ipsi totam concedit Ecclesia, has tales inanias in se inaniter contortas aspernari consuevit.

Nonnulla tamen permista habet Noster in præcursoria ubi vis illa Cathol. Religionis idea, quæ suo modo impugnant, & directe collimantur in confessæ Ecclesiæ Dogmata. sed illa cum non tot numero sunt, quot flagrans authoris animus respirabat; tum protrita, proletaria, & millies ad nauseam reposita, millies à Catholicis semperque refutata fuerunt. Nec certe dignaretur imposterum veneranda Mater, cuiquam filio suo confutanda imponere, ut nec ego nisi iustus, in me suscipere dignarer.

Interea vero pergit Titulus, ac præfertur quasi sit illa Pseudo-catholicæ Religionis Inanitas, *opposita prætensa ejus Veritati*, ab Huguenino puta venditata. At certe titulus non magis in res quadrat, quam res in negotium authoris. Etenim,

I. Sumendo vocem *opposita*, pro *ex adverso posita*; nihil quam confusam habes ideam farraginis.

Nam I. Certe Pseudo-catholicæ Religionis Inanitas, non est in libro ab authore opposita, seu ex adverso posita Religioni Catholicæ; sed ipsi Reformatæ. Quo in est una ex illis elegantissimis, quæ ut in uno titulo plures, ita & in tota ipsius libri œconomia & tractatione, visendæ resplendent. Namque postquam accurata illa, quam breviter lustravimus, res contrectandi methodo, Religionem per Mores & Doctrinam Ecclesiæ, promiscue & ante omnia ubivis exagitavit; tum vero adducit Religionem Reformatam; easque ambas adversa fronte inter se contendit: Ac id quidem alicubi sub continuo utriusque filo per totum Capitis alicujus prodromum; alibi frustulatim. Positis autem pro lubitu suo dogmatibus Catholicis, sua sic opponit; *Nos vero hoc... Nos vero illud... Nos autem ita credimus, dicimus, docemus... &c.* At neque hoc minus pro sua Religione adstruenda, quam prius insudarat pro altera destruenda; idque & secundum eximia illa, propria ipsi topica: qualiaper totum librum regnare, semper recordetur Lector, ut repetere non sit opus. Verumtamen iis particulare quid hic accedit, nec injucundum relatu, nec mihi prætereundum. quod nempe sæpiuscule, frequentes illi *Nos, Nos, Nos*, tota illa Legio, sit unus ego Hulsius.

2. Sup,

2. Suppleatur authori, & putemus *Inanitatē* dici *oppositam* meæ Veritati, quatenus collatam cum mixtim demonstrata veritate Reformatam. At tamen si Pseudo-catholicæ Religionis Inanitas, sic feliciter esset ab Authore opposita seu ex aduerso posita Religioni Reformatæ, ut hujus tanto melius claresceret veritas, quod nullo deorum non ridente tentavit: attamen bifariam manet inanis & evanidus. Etenim,

A. Ejus religionem nondum refutavi, nisi quæ ex parte nonnulla continetur Objectionibus, quæ in Catholicam Veritatem intentatæ. mihi refutandæ fuerunt. Sed totam ex professo refutandam aggredi, id vero aliud operæ & destinationis erat: de qua sic Apologetici mei pag. 386. expresse scripti, „Et hæc inter alias, quas referre „nil attinet, una ratio palmaria erat; quare quæ „de Religione Reformatam mihi meditata sunt, „magnamque partem jam parata; ego dum hæc „scriberem, mutata sententiâ, isthic non annexam. Sed, volente Deo, non emanebunt; „quin ad Christi gloriam, errorisque coercionem, non longo ab hinc tempore ea vulgavero ex quibus si jam nunc prodirent, non „nulli forte putarent me ad vanam gloriolam, „aut alicujus sagacitatis ostentationem, scribere „pruruisse. Ea videbitis, dilecti Fratres Reformati! quibus vestra Religio &c. &c.

Quum illa à me, si ita volet Deus, vulgata posthac fuerint, tum Religionem suam sic demum

num refutatam ; adversum me sartam rectam præstare, & restabilire laboret ! At dum istud fatagit, antequam illud perfecero, in arena mecum non est ; quæ ampla satis ipsi patet quæ meam Catholicam Veritatem refutando, vires exerceat si Vir est. Sed partes vellet commutare : & qui se non secus ac provocatum Opponentem, res bene ac strenue gerere cupit videri ; ad conflictum instantem terga vertit, & alio me vocat ubi sit Defendens : ego vero ut Opponens jam proferam ea quæ à me ordinem observaturo, & gradatim extricandæ Veritati litante ; in aptiorem illam aliam occasionem reservata sunt, quam adeo diserte in libro meo præcautam non legisse non potest.

B. Veritatem suæ Religionis, ex Pseudo-catholicæ inanitate reflexam mihi opponendo ; vere inanis & evanidus est. Nam quid est Veritas Ref. Religionis, quæ reflexa ex Pseudo-catholicæ inanitate, Apologetico meo sit opposita ; quid est, quid sunt nisi inanes inaniæ ? Attramen inani hoc unico modo potest authoris institutum excusari : nisi forsan terminis mutatis dicendum sit, ipsum Apologetico meo opponere Pseudo-catholicæ Religionis Inanitatem, factam & resplendentem ex reflexa luce Reformatæ Religionis, ex adverso juxtim positæ. Atqui hæ sunt adhuc inaniore inaniæ.

III. Ut ergo suam Pseudo-catholicæ Religionis Inanitatem, revera per omnia rerum Capita

pita opposuerit in toto libro, Religioni Reformatæ; neque de sola potuerit dici, meæ Veritati opposita, nec reapse ei sola opposita fuerit: ergo suppleamus adhuc, & putemus eam *Inanitatem* ex animo saltem & destinatione Hulsii, solam opponi *Veritati* meæ; nihilominus inanis & evanidus est. Nam.

A. Ista profecto verba, *Inanitas opposita Veritati prætense*. (aut, Latine loquendo, *falso venditata*, ac proin quæ & ipsa est Inanitas;) sensum omnino qualemcumq; nisi meræ ab omni Veritate & Realitate vacuitatis, ejusque quantævis abyssoparis, utrinque nullum continent: quin nec continere possunt, quando non velit ita suppleri, ut Inanitatem intelligat fœtam & refulgentem ex reflexaluce Reformatæ Religionis, ex aduerso, & quidem proxime juxta positæ. Uno verbo! Inanitas opposita prætensæ Veritati, jam non potest non esse inanissima. rum inaniarum inanitas.

B. Utut supplementum juvemus hac suppositione, Inanitatem non esse inanitatem, sed esse aliquid; manet tamen inanis & evanidus author. ea quippe Inanitas hic loci, ubi tota inrerposita Ref. Religione, determinata est ab Apologetico meo; non potest illi opponi aliter quam utcumque vel Antipodes utrinque sibi sunt oppositi; id est oppositione tali quæ neutrinque quicquam elucescere facit aut facere potest: vel ut Luna in Capite vel cauda Draconis
Soli

Soli opposita, id est in interpositæ Telluris umbra, Ecclipsi plenaria laborans. Ita scilicet quod author tam operose interjecit de Religione sua, vim contrapositionis quæsitam omnem, vel solum interfingeret.

C. Ast supponamus etiam, Terram è medio tolli, & nulla interpositione, Authoris *Inanitatem* esse contrapositam meæ *Veritati*! Dico ergo, illam *Inanitatem Veritati* meæ non aliter opponi, quam ut Luna in conjunctione juxta Soli contraposita & id est omni luce amissa & à Sole absorpta, evanescens & invisibilis. Vel, cum non una cognatio sit inter Lunam & Muhammedem; *Inanitas* authoris, ob erit posita meæ *Veritati*, ut Alcoranus Evangelio.

II. Verum tamen vero, ut nullam æquitatis vel duntaxat speciem omittamus; sumatur vox *opposita*, in sensu activo, ut sit idem atque *se opponens*, *se exferens*, ac argumenta & objectiones sufficiens & jaculans in *præsentam Veritatem*. Atqui sane manifesto se jam exsertat authoris mirifica scientia; cujus in libro *Inanitas* sit aliquid tam actuosum & efficax, ut se habeat ad instar Legionis cujuscumque fulminantis; vel & ad Iovis ipsius instar, in Deas sic excaudentis; *Quandoquidem nullum capit hæc discordia finem, Tros Rutilusve fuit, nullo discrimine habeo: Ac proin cavete vobis Catholici!* hæc vos *Inanitas* petit, ac obvius quosvis obtruncabit & perdet. Ve etiam erit forte in

Au-

Authoris libro, quod *Ægis* in manu *Palladis*; unde caput *Medusæ*, solo vel adspectu mutabat inuenientes in *Petras* & *saxa*. Neque certe minori virtute opus est, quin & non paulum majori, qua fortissimam rerum, *Veritatem* demonstratam, objecta *Inanitas* mutet in *Præfensionem*.

Ne putet tamen *Noster*, eum me *joculator* esse qui ipsum *jocos* faciam & *ludos inanes*; plenam planamque rem facio. *Ejus Inanitas* hic intelligatur *opposita active*, sive se opponens, & *objectiones* in meam *Veritatem* *suppeditans*! *Dico*,

1. *Eximia* illa *scriptio* qua *Catholicam Religionem* sic inanivisti ut sit *Pseudo-catholica*, ipsaque *scriptio*, ejus *Inanitas*; an talia vere continet, quibus *argumenta* contra meam *Veritatem* clare contorta sint, vel & clare contorqueri possint? *Nullus ea Lector* videbit. *Sed forte quærenda* erunt! *Igitur dico*,

2. *Quis tenebitur*, quis volet *argumenta* contra me per illud inane palando piscari, per illam *inanitatem* palando rursari? etiamsi quam maxime putaret iri tandem à se repertum? *Quin potius* si aliquanto minus pinguiter sapuisset, tantummodo *schedulam* hoc sensu edidisset: *Scriptura S. à me sit opposita Catholica Religionis præfensa Veritati ab Huguenino edita!* quandoquidem multo clarius extant in *Scriptura*, quæ *Reformati* nobis *adversari* putant, quam

in hoc libro Henr. Hulsi. Sed annon Adversarii solent libros scribendo refutari ? Dico,

3. Non solet, nec potest Adversarius qui de disertis & expressissimis capitibus, disertitas & expressissimas theses proposuit; revinci totius dissentientis systematis promiscua, confusanea, & mirificis tricis intricata oppositione. Quin si ita placuisset, plane tacuisset author; vel duntaxat schedariolum manu propria scriptum, evulgari curasset: *Panstratia Chamieri*, vel *Amesii Bellarminus enervatus*, vel *Crocii Anti-Becanus*, vel *Maresii Anti-Tirinus*, à mesine oppositi Religionis Catholicae prætensa Veritati! Et certe tanto melius fecisset, quanto in illis expeditius & clarius impugnatur Religio Catholica. Sed & quia fusiores sunt; & quia vere Docti, qui eos jam norunt, hodie minus quam unquam delectantur libris prolixis, ubi breviores rerum substantiam non incommode, quia & sæpe nervosius complecti possunt; imprudenter fecisset, si pro generali sua qualicumque demum Religionum discussione, rem totam demandasset ipsi *Drelincurtio*; ipsumque mihi opponendum, pronunciata & excusa typis sententia sua, palam decrevisset. Nana is in suo libello, *Controversiarum epitome*, plura & selectiora, omissis pseudosophis ambagibus & incrustamentis, exhibet & ordine disponit, quam tota *Pseudo-catholica Religionis inanitas*.

Inanitas: eaque omnia, more, modo, & sermone, qui virum modestum & prudentem multo minus dedecent.

Quando tamen etiam is liber, ab annis circiter octogenis in mundo pervulgatus, editionibusque non paucis multiplicatus est: non video qua ratione Noster eam tantam laboris sui partem sapientius redimere potuisset, quam si totam profunde sepeliisset sub silentio. Neque enim hoc solidum totius Inanitatis dimidium, in quo tituli toto promisso, præteritis omnibus disputandi legibus, defunctus est; poterunt Lectores si quos habet, cum illo incredibili ostentandæ summæ eruditionis typho tacite perfricare; quin tot & tanta veræ Eruditioni contraria, & crudam Ignorantem spirantia observent, ut ora tandem diducant, & dubio procul erumpant in cachinnos.

C A P U T I V.

Oppositionis Hulsianæ dimidium alterum, est plenum Improbitalis veteratoria: & sic vere est Inanitas.

ALtera pars libri, computata ut præcedens, nempe res ab initio ad finem discriminando; est ea quæ post præcursoriam illam Religionum
anti-

antithesin aut oppositionem, singulo Capitula-
meorum præmissam: Author demum videtur
ad Certamen vere ineundum se comparare, &
ad me tandem impugnandum, librumve meum
refutandum, serio se convertere. Sed, ut di-
xi; tantummodo videtur. Etenim quis Le-
ctorum emensus illam præcursoriam Religio-
num oppositionem, singuli in *Inanitate* Capi-
tis dimidium implentem; non sentiat eam, cum
ad rem nihil conferre nisi tricas, tum eo nomi-
natim destinatum esse quæ attentionem præoc-
cupatam distrahat & dissipet, ac velut obscu-
ra quædam ex pulvere nubes longe lateque per
aerem excitata, spectatorum oculis caliginem,
totique Palestræ noctem offundat? ne quis nem-
pe, vel possit, vel & sacro ejus noctis hor-
rore tactus, velit vel ausit se gerere arbitrum
pugnæ aut testem, quam alioquin Authori tam
male cedere videret?

Attamen nequedum istud Athletæ nostro
satis est: cumque postremo saltem deberet aper-
to Marte congregi; ex pavore nihilominus tam
rurpiter manifesto, quam impotenter dissimu-
lato, adhuc cunctatur, restitat, statariamque
pugnam fugitat. Nam velitatione nescio qua
denuo præludere solet; qua equidem vult is vi-
deri & jactari, qui de victoria jam jam sibi re-
portanda, ne vel minimum quidem ambigat;
quique tam imparem sibi contemptibilemque
hostem ex templo sit obruncaturus,

Hoc fere agit. Intricata non pauca solet præfari, quæ seu Lectori, seu præsertim mihi hætenus ignorata, ridicule arbitrari videatur. Ex antea dictis, quin iis interdum jam non semel repetitis, nonnulla huc postliminio, nauseanti Lectori reponit; ad tractandam puta materiam, animum præparantia. De novo Locos communes, quasdamque frigidulas Lectiones suas, huc obtorto collo pertrahit & repræsentat. Quæ Catholicis, quæ Reformatis sit sententia, perinde ac soli nota foret, interibi inculcat: quin & id tanta cum phantasia, ut Religiones ipsas, certosque earum fines ponere, ac eosdem figere & refigere; ad ipsum solum jure pertinere credas. Nonnulla mea in antecessum & quasi aliud agens, variis modis præoccupat, ex quibus facilitatem imminentis certaminis & victoriæ, sibi putat comparari: Debiliora enim sic ipsi visa, dissimulando unde sint, divellit, & hanc in prolusionem protracta suggillat, traducit, & exhibilat: quæ vero præstantiora, sibi que hætenus ignota sentiscit, ea itidem dissimulando unde sint, quacumque demum arte potest, velitationis suæ facit; sive de illis loquendo, pronunciando aut arbitrando, quasi unquam sibi ignorata fuisse non putandum sit; sive illa, cum sibi invicta fore videt, vel furtim expilando, vel morsificatim vellicando, vel cuniculatim suffodiendo, vel & si quo suo potest attractu fœdando; sive quoque illa, juxta ac si nihili forent,

ae se mox opposituro indigna esse vel revera ignare putet, vel subdole satagat credi, contemptu exscreabili rejectando, ac modestis suis *Vah! Apage!* sæpius interjectis, proscribendo, quasi-que Tenedia securi exterminando. Ast & aliæ plures sunt nostri prælusoris technæ, quibus meæ Veritatis vim saltè eluisse possit apud suos videri: sed quid jam hic plures apludas, aut pithecias gestulationes morer?

Neque profecto etiam pertendo negare, quin difficile quid adorsus, excusatus nonnulla peccet; modo ut ex præventæ tenuitatis & imbecillitatis propriæ conscientia, eum duntaxat peccare constet: Et sua bellatoribus stratagemata, quis unquam nonignovit? Sed est aliquis tamen in illis modus, quem ultra si procedunt, & quid ab excessu criminofum habent, justo sunt vituperio: minimum, Temeritatis; imprimis si appareat, certamen sponte, & necessitate nulla singulari cogente, fuisse susceptum. Quid, malum; dicunt homines, sic imprudens & impar, fortiori pugnatum veniebas? Quid, malum, domi tuæ tecum non habitabas? qui cunctos in consilium advocatos sensus tuos, cunctasque opes & vires enixissime contentas, supplere laboras artibus, technis & dolis omne genus; nec tamen aliud facis, quam tuo das victoripœnas, & ludibrium mundo?

Nescio equidem quam intrepidus miles *Hulsius* fuisset, & quam strenue stipendia meruisset

in Castris Bellonæ. hoc saltem videre est ; ipsum à lequiori parte , versutia scilicet , fraudibus , fallaciis , hortandorumque scelerum studio , non futurum fuisse ipsi Ulyssi imparem , nec ipsi Sinoni. At vero nunc tandem , quam sero , discat homo musteus pariter ac veterator ; omnes ejuscemodi artes in Castris Minervæ , ingenuoque Sapientiæ præsertim Theologicæ Campo , ne flocci quidem fieri ; ac in eo diverbium hoc , *Dolus an Virtus quis in hoste requirat* , tam obtinere non posse , ut quantum adest dolorum & fraudis , tantum detrahatur virtuti. nec enim dumtaxat doli , penuriam virtutis arguunt , sed & tot quasi tela sunt , directissime in ipsum jaculatorem retorta , ac certissimum vulnus infligentia , vix ac ne vix medicabile. Quale quum forte fortuna spectaculum obtingit , tum vero demum indignabundi dicunt homines ; Quid , malum , sic imprudens , impar , præstigiisque fretus , huc bellatum & disceptatum veniebat is homo , ac sacras hujus militiae leges temeratum ? Ut quid domi suæ contentus & secum habitans , res sibi non habuit suas Eurybatus ille ?

Ac perfecto si de Nostri pugna , id tale præludium jamjam secutura , ex eo tali præludio præjudicare licet ; fraudulentè decertabit : adeoque & ejus infelicis exitus ignominiosas exprobrationes , tanto majori merito suo reportabit , quanto jam clarius percipitur , ipsum se
im-

imparem futurum prævidisse ; qui non nisi ab hac vafra tergiverfatione , impressionem facere audeat.

Quænam illa impressio, aut certaminis commissio est ? Illam per generalia rerum momenta ostendam. Et,

I. Ullas opponentis partes huic arenæ proprias, quales Cap. III. recensendas exhibuimus, ut generatim per totum librum nonquam, ita neque hic observat. I. Nec enim intra libri mei, neque ipsius Concilii Tridentini fines, vult *Materiam* disceptandam circumscribi : evagaturus quo & quando ipse consultum videbit.

2. *Solius Scripturæ usu*, eoquerationali, aut in veris consequentiis legitimo uti, non equidem ausus est apertis verbis improbare, mihi licet ubique contradicere gestiat ; quia prægnantissima est in Catholicos, Reformatorum querela, Scriptura sola non agi. Quin & ei querelæ ut etiam velificari videatur, ex semet extorsit aliquantulam mei laudem ; qui VValleburgiis, ex : gr : æquior, æqualem utriusque controversiæ campum complanarim. Quod cum invitus faciat, mihi statim oggannit de eo Scripturæ usu rationali ; ut qui non edisseruerim quid per *rationem* intelligam. quasi vero hic non suffecerit tam sollicita & frequenti cura inculcasse, me per *Rationem* intelligere id lumen quo Deus ejus fax & author homines illuminat, & in conscientia convincit attendentes ! per *ratio-*

nalem vero usum, intelligere usum in attentione, discretionem, prudentiam consistentem; uno verbo, legitimum ob omnibus agniti! Tandemque se deinceps ostendit Scripturæ tali usu non contentum; dum & ipsi addit alias Autoritates; & nominatim suam, ut quandam Iudicii discretionis normam.

3. *Methodi meæ* investigationem, ad res libri mei impugnandas attendendæ; nullius penſi sui facit.

Ac istum quidem in modum se gerit Noster: *e* præsertim ratione, ne suam imbecillitatem oculatis Lectoribus nudam nimis objiciat. Scilicet, *a.* quæſivit patientiorem campum; per quem nempe discursando, abdere se posset, & quodcumque vellet, post carecta latere. *b.* Uni S. Scripturæ non inhæret, quod ita prærepta foret ansa, variæ eruditionis latifundium ostentandi, & sic ad latibula confugiendi. Neque ejus S. Scripturæ usum, vult solum rationalem; id est, cum Autoritatibus, tum nominatim Conjecturis sepositis, sola Veritatis eliciendæ solertia stantem: Et hoc etiam idcirco, ne pariter cum Eruditionis explicandæ, tum præsertim propriæ Autoritatis per Conjecturas exerendæ & exercendæ, ipsi periret occasio. Conjecturas vero speciatim, quantum ad ipsum attinet, Propheticas intelligo: quibus tanto magis indulget & luxuriare amat, quanto se magis in idoneum sentit, acceratas aut vere
ratio-

rationales ex Scriptura sequelas percipere ; ne-
dum deducere & pertexere sulcipiat.

c. Methodi vero meæ , cujus sinceram ideam
à præfatione exhibueram , vestigationem de-
clinat , ideo similiter quod ad eam vestigandam,
sentificat ingenii sui , scientiæ & exercitationis
modulum non sufficere : breviter ! ideo quod
eam non intelligat. Enimvero abunde satis
futurum esse autumat , quod eam alicubi *Mathe-
maticam* , ironico naso vocaverit. nimium quan-
tum , scilicet , & in *Mathesi* , & in bonis
Artibus , & in *Dianoetica* universali doctum
se prodens : qui nesciat res ex fontibus vel à prio-
ri , per catenatam quasi evidentiam descendendo
demonstrare ; veram demum esse , ut *per causas*
scientiam. Tantum scilicet abest , ut didicerit
quod jam ipsum monebo , quodque ipsum do-
cere potuissent vel ipsi gregales veræ Scientiæ
studiosi Verum nempe de quibuscumque re-
bus , seu ex *Natura* , seu ex *Revelatione* pro-
positis , ratiocinium , tam breve quam longum,
tam simplex quam compositum & compositissi-
mum ; vim omnem evidentiamque suam arces-
sere ex theoria *Proportionum* ; quæ nativam se-
dem & indolem nacta est in ipsa *Mathesi*. Sed
quid mirum *Ars* si divina , talem hunc hæbet
osorem ?

II. Veritatis generatim consideratæ studio,
amore , reverentiaque nulla ductus ; à capite
ad calcem incedit armatus ,

1. Licentia, hinc negandi & insectandi manifeste vera : illinc , manifeste falsa asserendi , communiendi & exornandi ; prout utrinque vel minima fucum faciendi , seque ut sepiam quandam atramento suo circumfundendi commoditas apparet. Ad quod utrinque etiam instructus venit ,

2. Veteratoria futilitate : hinc nempe Scholasticorum & Sophistarum ludicro à fallaciis & æquivocationibus apparatu : illinc vero Rabularum disteriis, strophis , emarcidisque griphis, quotquot ab exploso inter doctos ludorum pulvere & quisquiliis, potuit vel propriâ , vel aliorum opera converrere , & collecta seligere. Sed & bene comparatus accedit ,

3. A minacis & torvæ frontis vultuosa & corybantica pertinacia, qua ubi ubi sentit veritatem, nec per suas præstigias , nec per objectum palpum facile ab aspectu subduci ; os sibi extergit , & se procaciter adhsit ac si dicat , Palpum non objicio ego, nec hariolus sum nec præstigiator. hæ meæ non sunt artes ; aliorum hæ sunt artes : dum interim intestino & cruciabili fremore ringitur & infrendet miserandus Alastor & Heautontimorumenos ; ac nihilo secius obstinato corde premit dissimulatque dolorem, dum & ore despumante, Veritati insultare & conviciari tamdiu se obfirmat , donec putet impotentiam suam non prorsus nudam aspectum iri ; nisi fortean à paucissimis illis, qui librum suum
vel

vel legere, vel attentius excutere seu apti seu dignati, non tamen vellent se tanti probri buccinatores ab hominibus monstrari.

III. Veritatis ipsius Evangelicæ studio, amore, reverentiaque nulla majori ductus; omnia quantacumque in libro meo scripta, per quodcumque nefas excindere, & in oblivionis orbem præcipitare jurato destinavit. omnia tamen profecto vel diserta Dei verba, vel manifestas ex Scriptura S. ejusque conciliatione consequentias; vel utique saltem, quæ minoris videntur momenti, manifestis illis consequentiis succingi, reverenter elaborata.

Enimvero quidem fatendum est, Nostrum ad illa omnia nimis quam lusciosum, rudem & ineptum se prodere: at non eo tamen usque ut de Christiana Religione libidinose profanata excusari valeat. Contra: nam ipsa illa quæ non intelligit, eatenus intelligit, quatenus percipit seu tota, seu parte sui aliqua, seu præsertim suo cum rerum momentis connexu, tum captus sui non esse, tum à se refutari non posse; nisi qua refutatione terrenæ quædam animantes, vel Solem, vel Lunam, clare satis sibi perceptam, aut fremendo, aut se contorquendo, aut baubando refutant. Adeo ut ejus circa res illas tam perceptio quam ignoratio, improbæ temeritatis crimen intendant. Percipis esse tibi ignorata, dicet aliquis, & confutare laboras? Ignoras quousque percipi possint, & confutare laboras?

Ignor-

Ignoratio rei percipiendæ & controvertendæ, temerarium te duellatorem non arguit? At saltem ipsius tuæ ignorationis perceptio, te improbum, & sacra hac in Palæstra, te profanum opponentem non redarguat & refrenet?

Hanc vocem à conscientia non potuit identidem non audire Hulsius. quod nec mea duntaxat conjectura est: nec certa quædam aliunde orta persuasio. Ex rebus ipsis omnis Lector juxta ac ego hanc persuasionem certissimam hauserit: neque tantum ex rebus huc usque recensitis; sed quam maxime ex consideratione modi quo libri mei Positiones & Demonstrationes invadit & tractat. Operæ profecto non levis est, seu numerare, seu potissimum, in ordinem vel classes qualitercumque distribuere historiales artes, quibus ingenuo Lectori os sublinere infudat. Et sane præter pauca quædam seipsum non rejicula, sed pro ejus more, tumultuarie ex aliis descripta, & sæpe Authorum ingratiis huc inarcta; nil profus agitatur Veteratore quodam aut Circulatore non dignius quam honesto viro.

I. Nam quoad ipsum Apolegetici mei contextum attinet; in ipsum sibi nihil non licere putavit: ut quem ad instar alicujus Schemæ aut Bardocuculi, quo volet humani corporis statu adaptet ad palum quicum umbratili pugna certet. Etenim, truncat, dissimulat, imponit, cavillatur, corrumpit.

1. Textum libri mei, quam paucissimis potui vocibus nusquam redundaturis compositum, non solet integrum proponere; uti quidem Laconismus meus exegisset. Neque solet ex eo res ita decerpere, ut ipsa mea verba & propriam dictionem retineat intactam: quo nihil religiosius observat Candidus opponens; nisi sicubi manifestum est, eum utcumque commodius quam ut fecit Defendens, sensum exprimere posse. Quid igitur? Textus nempe mei, perinde ac si posset, & quidem ab ipso nominatim, facile posset contrahi; ubique seu longiores, seu breviores pericopas arbitrato suo putatas, plus minus coarctat: ac ita quidem coarctat, ut clare perspiret libido, eas, si fieri posset, ad nihilum redigendi: quod & passim passimque minus inique ferrem quam quod intolerandum facit. Namque verbis meis, solæcam suam barbariem Oscumque stylum suum substituens, eadem opera res ipsas mirifice cauponatur: Quippe,

2. Dissimulat palmaria quantum ubique potest: aut etiam circumcidit ex meis ea quæ præcipue orationis meæ caput, cardinem, aut quasi clavim continent: vel eorum saltem eam mentionem facit, quæ aliqua seu recisione, seu vocis unius & alterius mutatione, totum sensum elidat. Verum etiam subinde ubi videt mangonium suum posse versutius in crustari; illa quidem præcipua, vult tota referre videri; dum tamen alia quædam quorum subtextura nituntur
& cla-

& clara refulgent, subtrahit, aut præstigiis obnubilat. Quam contra geminam dissimulationem, etiamsi vel sola foret; nullus unquam sermo sic stabit, ut non seu enervis, seu absurdus, seu fatuus, facile prostitui possit.

3. Imponit quidquid audet: audet vero quam audacissime. Imponit enim mihi *α.* talia, de quibus ne sumniando quidem cogitavi, ac ne fando quidem audivi: quorum adeoque nec minimam ansam præbui: *β.* talia quorum è diametro contraria ita disertissime trado, ut hominis impudens protervia probrosi sit spectaculi. Et adversum geminam hanc imposturam, quis humanus, quis divinus sermo vel liber sic stabit, ut cum enervis, absurdus & fatuus, tum etiam veræ Scriptoris sententiæ quotiscumque modis contrarius, imo & jocosa Dodonæi sonoris imago, planissime non possit traduci? Itaque jam tandem hanc larvam laceessere ac viriliter aggredi, tantopere, ni fallor, periculosum Athletæ nostro non erit: attamen eam, nil certe mali cogitantem, sæpe de novo ad palum suum aliter aptat, mutat, fingit, diffingit.

4. Nempe post contextum meum in illam egregiam epitomen tam cordate contractum, credas eum in ipsam sine majori cunctatione, refutationis molimen intentaturum, argumentaque sua parata propositurum. Ast non raro cunctationem adhuc quampiam interponit: eamque frequentiore in me carpendo, & directe seu
indi-

indirecte, ex larva sua æstimando ; utpote qui adeo jejune argumentum meum tractaverim, ut ad hæc aut illa in meis demonstrationibus non attenderim ; imo ne tacta quidem profus præterierim. In quo etiam se eadem perspicacia & candore præstantem, qua & in reliquis ubique prodit. Nam illa quæ à me omissa causatur, talia sunt, seu quæ non ego, sed ipse in suo compendii mormolucio, prudens imprudens omisit: seu talia quæ ad rem nihil facientia, consulto summovi : sive talia quæ ad rem nonnihil pertinentia, complexe in aliis & velut in transitu, quod satis esset, tetigi : seu talia quæ ob facilitatem obviam, animadversionem non merentia, nequaquam memorare curavi : seu etiam talia quæ diserte cum aliis inserui, qua ad rem meam accommodata comprobando, qua ut frivoli commatis rejectanea enervando.

5. An utcumque tamen ea quæ causatur omissa supplere satagit ; ut saltem umbraticus ille palo suo stans Antagonista, aliquali seu oris aut lineamentorum ductu ; seu specie, aut staturæ positu, talem qualem Huguenini similitudinem habeat ? Non : nam quis scit numnon adhuc teneret ? Igitur id suum phantasma quantum potest amplius diffingit ; & miserum bardocuculum ad abjecti cothurni sortem deprimens & affligens, ita versat, plicat, replicat, figit, refigit, format, reformat, ut vix ullum supersit, ullius agonistæ aut adversarii phasma. Hoc di-

co : illam textus mei à se quo dixi modo contracti venditam substantiam, quasi jam non esset textus mei depravatio, iterum depravat; idque variis modis,

α. Perturbando : nempe rerum à suo quem habent à me situ, transpositione, disjunctarum conjunctione, disparatarum connexionem, connexarum disparationem & distractionem :

β. Separando res unas ab aliis, aut potius exportando; nempe dum quaecumque allubescit lemma thesisi cuiuspiam meae à se divulgum, solitaria ventilatione discutit : quasi qui ipsum statarium pugilem, in palo à se Bardocucullatum adhuc formidans, fimbriam audacter admordendo, satis periclitetur, fere ad instar domestici canis, qui pannuceum quoddam mendicabulum prosterne nec ausus nec potis, ex ejus centone peniculamentum avellit, in quod gravem excandescitiam suam exerceat, & tremendae indignationis suae exemplum reliquat spectatoribus. Nec inde vehementer abludit quod facit,

γ. Affingendo mihi tanquam argumenta, res quas duntaxat ad ratiocinij à me per texti ideam, seu quadantenus explendam, seu illustrandam & facilioris conceptus reddendam, seu & commoda totius habitae ratiocinationis complexione finiendam, hinc inde interserui. Quo & ipso inanem operam navasse non temere putandus venit, siquidem non unum spectrum lacescere, sed quot-

quotquot posset plurima effingere atque debellare sibi præstituerat.

II. Responsonum mearum ad Objectiones adversarias singulis capitibus à me subnexarum, nihilo candidior est impugnatione. Nam,

I. *Ipsas Objectiones*, artibus suis sicubi potest, illudit; nominatim causatus eas non magui pendendas, quas à me fictas taxat: quasi propterea minus qualecumque momentum suum haberent; vel minus solidam earum refutationem, ab ipso Lectores expectarent.

Eas in diversum à meo sensum & scopum, prudens impudens, non raro evergit.

Eas adauget numero; magnum quid se præstare ratus, si & in hoc incitiam suam multiplicandi scientiam, gratis ostentaret: quum per totum librum meum in eo totus ego sim, qui controversiarum minutias meditatione supergressus, omnia ex primis qui in confesso sunt fontibus, iisque quantum fieri datum est, paucissimis, derivare studuerim. Quo ex prudenti instituto, fategi Objectiones cum eligere generatioribus ex quarum refutatione, aliarum manaret refutatio; tum & illas ita disponere, ut anteriores, qua fieri dabatur, posteriorum momenta compluria complecterent. Ubi autem hic processus, eò mihi deductus erat, ut quæ reliquæ subsequi posse videbantur, ejus non essent ponderis quod antecedentium illarum Sylloge non jam contineret; eas sciens volens præter misi, & fami-

familiariori catechumenorum scholæ relicui.

Istas vero tamen repetere, & tanquam mihi ignoratas crucemque fixuras ostentare; infra Scriptionis Athleticæque pugnae suae dignitatem non futurum, vere judicavit Opponens: utpote non tantum adversarios sibi confingere, sed & sibi suppetias plures Lemures excitare posse, fidem de se facturus.

2. *Responsiones vero meas ad dictas Objectiones excussurus*, iisdem utitur solitis sibi machinationibus inhonestisque technis: & nominatim de integro mutilat, perturbat, separat, imponit. Sunt autem illæ responsiones meæ ad plerasque omnes objectiones, non unicæ, sed plures; ac ea semper serie meditata ordinatæ, quæ generaliores præmissæ, sequentes specialiores ita antecedunt, ut vinculum quoddam aut nervus, sensim substringatur magis, & compressius adstringat.

Itaque eas Noster *a.* ante omnia ubicumque potest *mutilat*. *b.* *Mutilatas perturbat*: si non integras transponendo, at subinde, ordine contempto, unius fragmen aliquod cum alia quadam, ejusve quodam fragmine contendendo: unde satis superque perturbationis ad nervum abscindendum Histrioni suppetit. Sed eas quod *c.* *separat*, dum prudens imprudens dissimulat manifestum quem hæc aut illa nexum cum aliis habet, eamque solitariam ab aliis eximit, ac considerandam Lectori exhibet: unde

fatis

satis superque Temeratori suppetit, quo ener-
vatam exagitet, & sic generose debellatam,
suis addat triumphis.

Nequedum sui tam immemor est, quin mihi
Responsiones danti, etiam *d.* Imponat; dum
non tantum mutilans, sed & de suo adjiciens,
eas mihi quandoque responsiones; imputat, quæ,
seu nullæ sunt & inanes, seu sensum habent ineptum
absolumque: dum & hic etiam pro æstuan-
tis nequitix suæ exoriente quodam paroxysmo,
ea non verecundatur mihi per manifestarium &
trabale mendacium adscribere, quorum plane
contrarium in verbis meis apertissime cernere
est, & isthinc profecto satis superque Impostori
suppetit, unde cum ipsum Satanam in Angelum
lucis, tum quendam Angelum lucis in Satanam
transfiguret. Ac bene quidem habet quod
Deus ille pacis, promissionis suæ memor, Sa-
tanam sub pedes nostros conterat.

At vero tamen quidquid hic etiam intertri-
menti in librum meum moliatur, id ipsi tam
male succedit, ut quæcumque ipse mihi respon-
sificare laborat; cum numero, pinguique mole
sua sine ictu procidant; tum auris temere mo-
ventibus, in mare Creticum tanquam scopæ dis-
solutæ aut sordes projectitiæ, portentur ventis
Iudibria. Ac ad omnia illa quæ in ejus hominis
scriptiuncula, contra me objecta visuntur, ani-
mum tranquillum advertens; honesti viri fide
puraque mente protestor, me ut non novisse
D unquam

unquam librum, æque insulsis, indignis, impudentibusq; genus omne modis percontatum ac quidem illi sunt, quibus meum percontavit; ita quoque me nonquam vidisse librarium Agonistam æque similem illis qui in Schola Gymnastica, tam cum depacto à se palo, quam potius ipsa cum umbra sua, brachiis cruribusque decertabant. Ita ut tandem expertus, quanquam sero, ista duo viderim; Quid ridiculi prælii per *Σκιαμαχίαν* *Vmbratilem pugnam*, & *Σκιαμάχον* *Vmbraticum pugnatorem*, jam à priscis inde Græcis traditum & frequentatum; nobis intelligendum veniat. Scilicet, illuc desperata malignitas Veteratoris artibus instructa, homunciones gloriosos adigere potest; & in tam insanam *φιλονεικίαν* proturbare.

Id tamen unum doleo, quod in spectaculo tam inani, hæc experientia mea, majore Veritatis & Christianæ Religionis ludificatione, in majore Chartarum jactura constet. Sed hæc distincta consideratio est, Caput sequens implementura.

C A P U T V.

Suam Ignorantiam & Improbicatem, conjuncte vult supplere Hulsius, quasita libri sui Cras-

studine; & sic tanto magis

mera est Inanitas.

Iqui sentiunt se nec Veritate nec Dolo vincere posse, nominatim Rabulæ & Anus; solent tanto pervicaciori garrulitate, Alcinoi vel apologum deblaterando, obtundere saltem audientes. Et quis ex eo quod palam in oculos incurrit, illis & ea parte Nostrum similem non agnoscat; qui etiam inter cætera tam diligenter studuit ut suum librum ederet crassio rem meo? Atqui in hoc etiam, Deo laudes, diversum ab ipso sentiens, nonquam non solerter allaboravi, quæcumque mea scripta, præsertim typis destinata, quammaxime compendiaro à me proficisci; quod qui in *Catholica Rel. Veritate*, etiam à me præstitum non videt, is novus librorum Censor est. Etenim vero mea, qualiacumque esse possint, tanti nonquam fecero ut pertendam seu loculis, seu temporis Lectorum, nimis dispendiosa venire.

Et sane animi sensa proluxe ac per ambages efferre, qua Artis qua Diligentia, tam certissimus defectus est, quam certe homines ego novi qui serio quid consignantes, majorem non exantlant laborem, quam idearum & conceptuum, ex re quam animo versant scatentium, abundantiam amoliri; insuperque res sibi selectas aut consignari destinatas, verbis quam pote paucis exarare: ut nempe quocumque cum earum rerum à se rejectarum damno, ipsis undequaque succinctissima parta sit brevitatis.

Quod cum in Apologetico meo, clare de me

etiam sentiscat emunctæ naris Lector ; clare sentiscet contrarium ab Hulsi ingenio factitari: nonquam enim ullam , quanquam ineptissimam , juncturarum quæsitam rimam juvenit , quin ad gliris instar erepens , ad amplificationes omne genus , quantum libet abnormes , expatiatur longe lateque , & cursus suos circumflectat. Quamvis igitur multa exempla , utpote ad a-perturam libri ubivis obvia , afferre sit supervacaneum ; extantius tamen unum & alterum , per ejus libri crassamenta saltem tam initio tenuis quam fine visendum , producere non nocebit.

I. Per Libri sui initia hoc facit :

1. In libri mei rubricam aliquid commentaturus , diffuse , lente , salebrose procedentia nescio quæ , nescit quæ comminiscitur ; dum saltem non nescio à cordato Lectore non perlectum iri , quin statim judicet præstitisse saltem ea furfura prorsus omitti.

2. In Dedicacionis meæ titulo , seu potius in Illustrissimi & Reverendissimi Legati Apostolici titulis ; elegantissima rimam patescere visa est , qua irrepens perrimaturo iret apud Authores , ex quibus titulorum & munium omnium illorum , imo & omnium Ecclesiasticorum introductionem , qualitatem , numerum ab originibus usque describeret ; quin & eorum jura discutiens pro inscitia sua , sua quoque de illis faceret arbitria. Quasi , utut potuisset , debuisset ibi loci illa vellicare : Quasi & eorum titulorum ,
& alia.

& aliarum rerum ab ipso, huc obtorto collo pertractarum; ego fuerim Inventor & Author eo nomine vapulaturus: Quasi eorum perentata à se confutatio, ad rem quicquam facere potuerit; quando nec ea illic ventilanda propolui, & eorum fundamenta ac jura, in ipsa Veritatis demonstratione mea, ut in eorum arce præsidiana, demum impugnanda veniebant. At vero, tot folia chartarum, incondita sane, laxa, abrupta & hiulca loquacitate, adimplenda erant. Et mirum videri possit, quod cum in ipsa mea Dedicatione illa, nullam ad se dilatandum, rimam irrepperit; nullam quoque videatur quæsisisse in mea Præfatione ad Lectorem, ideam meæ Methodi altius repetitam proponente. Verum vero quia *similes habent labra lactucas*, illa acetaria Nostro non sapuerunt: sapientiori futuro, si pariter ab ipso toto libro abstinuisset; eique refutando aptum se natum non esse, cordate agnovisset.

3. Dedicandi vero libri receptum fere morem, in ansam prolixitatis arripere, nequaquam omisurus erat. Quin imo ut hæc ansa tanto patientior esset, librum suum inscribit Ecclesiæ Romano Catholicæ *Antiquæ Matri*, cui *antiquum Sapere & Salutem* dicit. Hanc vero ansam meram prolixitatis dixerit, quiquis eam Dedicationem legere non dedignatus, æquam Rationis, Judicii, Moderationis, & Hone-

statis, in Theologo præsertim requisitarum, stateram adhibebit. Illam ego quidem ad eas immunditias adhibere fastidians, hoc saltem dico.

A. Pars ejus Dedicationis aut Inscriptionis, in grandem foliorum numerum egesta; est nugatoria Prophetiarum prolatio, omni veræ applicationis luce & radio, prorsus orba cassaque. Verum &, sive ex ipso tractatu huc quasi remulco protracta, sive hinc in ipsum tractatum attracta; utcumque se res habeat, Prophetiarum farrago est alterutrinque repetita. Tanti scilicet constat spissum volumen evulgare.

B. Huc & conferre debebat ea quam addit, insipientis & inficetæ adulationis prostitutam speciem; nescio, nescit quomodo intritam in deformationibus sacrisque diris ut potuit omnibus, quot horridissimas S. Scriptura de Antichristi, de Muhammedis, de aliorumque Hæresiarcharum, Schismaticorum & Impostorum piacularibus ausis & Sectis continet; omnes ab ipso in eapse Dedicatione, Ecclesiæ Romano-Catholicæ, magno faucium hiatu applicatas.

C. Ecclesiam autem Romano-Catholicam præfari, in se nihil absurdum esse reputarint ii ex Protestantium doctis Viris, quibus id actitatum: sed credat mihi Noster, aut si mavult, Proverbio; *Aliter caruli olent, & aliter sues.* Nec enim quem temere reperias, qui tam insubide, *Matriagnitæ* convicietur; ac minime omnium,
lon-

longæva senecta venerandæ, antiqua Matri, inquam. Sed forte volebat dicere, Olim-Matri. Ut cumque sit tamen, ea Præfatio aut Dedicatio tota, est tam ineptæ & insulsæ loquacitatis, ut omnigenæ ineptitudinis & insulsitatis memorabile sit exemplar. Nostro tamen non pœnitenda, quando multis præter modum, chartarum philyris illita, voluminis crassitudinem exauget.

II. Versus libri sui finem, istud vero facit.

I. Vigesimo veritatis meæ Capiti, quod est de Imaginibus & Reliquiis &c. &c. subnexusam excusationem de præteritis aut non sigillatim & ex professo memoratis cæteris; seu generatim ad externas sacri cultus functiones, seu ad particulares quorundam Catholicorum Devotiones (sic vocantur) pertinentibus: ut quorum ingenuam pietatem posset Lector intelligere, aut ex ipsa Apologia mea, aut ex quam plurimis Religionis Catholicæ Scriptoribus. Nimirum hæc etiam erat Hulsio apertior ad codicis sui molem spissandam opportunitas, quam ut ea uti frui negligeret. Ergo illa omnia sic à me destinato consilio ommissa, magno ex analectis suis catalogo & apparatu transcripta; longa serie Capitum & liberalissima chartarum profusione persequitur, narrando, explicando, irridendo, & pro insigni sua in Catholica religione incitiam, quantum potest refutando: aut potius novam gemmam in sui tanquam locupletis

pletis Authoris laureola, radiaturam captando.

2. Ubi in ultimo meo Capite, cui argumentum est, *Conclusio*, aliquid de Reverendorum Patrum Soc. Jesu ut in transitu delibavi; ibi arrisit Hulsio amœna deambulationis ad Prolixitatis capturam opportunitas. Quam & avide sic arripuit, ut infectatione Societatis, à foundationis primordio considerandæ; non per paucas quoque paginas luxuriet: neque profanæ ipsius plebeculæ dicteria, ex compitorum purgamentis delambere neglexerit. Quale est, eos ex propria confessione, esse vel Boves & Asinos, vel Latrones & Homicidas; nisi forte malint hæc omnia simul haberi. Nam, elegant! Nascens in Præsepi Jesus, Bovem & Asinum habuit *socios*: denascens in Cruce, Latrones. Annon & infusum istud scomma, petulantis profecto & impie scurrilitatis, egregie merebatur inter alia referri? Sed qualicumque illa sint, codicis augebant crassitudinem; & hac etiam ratione, Annalibus Hulsi (fere dixerem Volusi) dignissima erant.

3. Ubi pagina 395. omine bono, pio finiturus, spero Dominum verbi sui memorem, tempore non procul futuro sic operaturum esse, ut *Remotam & Claudicantem*, (Reformatam & Lutheranam Ecclesiam,) sit recepturus: ibi Nostro valgo vagoque talpæ visum est, posse adhuc ultimum Tractatus mei folium percindi, scissuramque divaricari qua commode perreptans, miscella-

scellaneam Vaticiniorum Sacrorum congeriem acervaret; & clarissime demonstraret id optatæ Pacis tempus, sub magnam futuri longinquitatem cum tota spe mea esse retrusum. Et quamquam in earum Prophetiarum sacra face, nullum vel ostendat vel cernat evidentem radium, qui illi sic temere effutitæ opinioni alluceat; non dubitat tamen, se, tum sagacitatis egregiam laudem, tum & prolixitatis spolia ampla reportare visum iri.

4. Actanta prurigne ferebatur ad sui futuram codicis spissitatem, ut eam ex meo captet, etiam jam tum finito, & solenni illo FINIS obfignato. Nam quod meum *Responsum ad Amici Literas* impressum est in codicis mei ultima chartæ semiplagula, quæ cæteroqui vacasset, vel prelo & operis moram fecisset; non potuit refundendum ab Authore præstitui, multo minus ultimi mei Capituli pars afferri & haberi, nisi in crassum codicem spissescere vehementer avido. Et hoc meum clementius de ipso iudicium est, quam si iudicarem eum tot folia repleffe contra fontem Epistolam, ideo quod putaret elegantia fore quæ contra ipsam garritum ibat. Sunt enim, pars malignæ hariolationes; pars, insulsæ correptiones; pars, ridiculariæ & ad nauseam ubique frequentatæ Poetarum, nominatim illius passim infandum obscœni Juvenalis citationes. Et cum has semper rerum & Authorum ingratiis proferat, nescio quem rancidum & marcidum
pædo

pædorem gymnasii ab ejus penna redolentes ; hic vero quoque nescio quam in Summates suos irreverentiam spirantes & prodentes. Utcumque sit tamen , Hulsius loquitur ut loquatur , scribit ut scribat ; non magnopere sollicitus , an quod scribit non sit indignum scribi : vel potius , planissime arbitratus , id tanquam scribi dignissimum , avide semper ex ipso & syllabatim lectum iri.

5. Insuper & tandem, verbosum ineptumque Epilogum affuit, quo in si te interrogas ; Unde, qua, quo opicus hic homuncio consulens , increpans, prophetans, discernens, cæspitans, claudicans, ac sensim sensimque languescens se movet? nil certæ responsionis ex conscientia tua feres. At videamus saltem in ultima pagina paragraphum ultimum ! En ! Jam Musagetes manum de tabula tollit ! Jam post tot illas elegantissime exaratas chartas , calamum deponit Sapientiæ & Eloquentiæ torrens ! Jam Pancratiastes victricem frontem plurima redimitus lauro & coronatriumphali , se alio convertit , surgit abit. O si nobis diceret quo nunc ita negotiosus se confert ! Ad conciliandas nempe Religiones , Reformatam cum Lutherana : quod tanto dignum opus Viro , jam plusquam affectum habere videtur.

Ita est , nam id ipse dicit. Ac profecto ab hac arena, ab hac Larvæ victoria videre discedentem , & post tot umbraticos inanesque labores

res spectare tam turpiter illa ducentem; at simul eundem audire tanta gloriatione, tantis de se promissis tumentem: id vero totum ejus volumen evoluturis, non poterit non ciere indignationem, contemptum, risum. Ac si forte Lectores meos videro, ad hoc schema sic breviter à me hæcenus delineatum, ora sua laxare; ne utiquam eos inclamabo, ut in re vulgariter ludicra solent, - - - *Risum teneatis, Amici!* Nam qui à natura sum misericordis ubique animi, hic sane nimium humanus ero, quam ut velim teneri risum qui inhiberi non posset, nisi simul & Risores anima quassante præfocari.

Interea vero cordati Lectores intelligunt, quantum immane absit ut Hulsius Opponentis mihi futuri genuinas partes susceperit: quas si ex Capite III. huc reminiscendo transferre dignantur, intelligent non modo eas non suscepisse, sed nec suscipere aptum ullo modo fuisse, quin imo tam nullis omnino legibus se adtrinxisse, ut clarissime ex omnibus pateat, etiam ex tam fœdæ prolixitatis tam fœda mendicatione; ipsum in mentitam duntaxat speciem refutationis, meras nugas, gerras, palpum, fucum, scotoma, præstigias, veteratorie scurrando ingenio Lectori desperanter circumfundere studuisse. Sed & hoc ipso intelligent, quot & quantis rationibus ego conditione de futuro mihi Opponente, à me in Libro meo præcauta, superiusque allata insistens; ipsius talem re-

futa-

futationem , aliter refutare despicer.

Nec absurde quis suspicetur , eum non fuisse
 ausurum tam vecordem & probrosam Inanita-
 tem meæ Veritati opponere , nisi ex sibi facta
 atque præsumpta spe, me omnino, quocumque
 demum alio etiam fato, fuisse taciturnum. Ast
 si ipsum, regeret quispiam Lector, refutare sic
 despicias, cur tamen in ipsum ista scribis ? At
 certe , ut vides, mi Lector ! κατὰ νόδας aut
 ejus insistendo vestigiis, nequaquam ipsū refuto ;
 contentus eam quam in libri Titulo promisi, exhi-
 bere *Inanitatis* Hulsianæ dissipationem. Imo & his
 ipsis quæ ea fini scribo, brevibus stricturis sic for-
 tassis abstinuissem, ut spei votiq; illius de me taci-
 turo, sui compos; à me qua contemptus, qua inta-
 ctus mansisset : nisi nonnihil aliquantulum me
 tacere vetuisset. Quod posteaquam sequentibus
 aliquot Capitibus pari brevitate censuero ; re-
 pente hujus talis meæ Scriptionis ratio non una
 patefcet.

C A P U T VI.

*Manifestum Doctrina defectum supplere vult
 Contumeliis.*

HUc usque percensuimus ea quæ ad Inanitatem
 Pseudo-catholicam mihi opponendam, desti-
 navit, simulque ad Ignorantiam & Improbita-
 tem suam conjuncte occultandam congeffit No-
 ster.

ster. Nunc supersunt ea quæ iis defectibus adve-
landis, distincte destinata fuisse, facile potest
intelligi: Et si jam compertum habemus, quod-
nam & quotuplex in cacabo suo coxerit Minutal;
res nondum est acta. Illud enim acuti saporis
ut esset, cupedias & scitamenta orexeos curioso
addidit; ne qua parte coquus cederet Apicio.
Addidit autem Salgama, Garum. Nunc degu-
stemus Salgama: Deinde, Garum.

Nil tantopere abs re ipsa abludit, quod per
Salgama designem illa, quæ ad augendam opi-
nionem tam Scientiæ suæ, quam Ignorantiæ
meæ, per Tractatum suum perspersit: ut nem-
pe ne quis esset miserorum mortalium, qui de Li-
bri sui, suæque ex meo reportatæ victoriæ illu-
stri præstantia, dubitate sibi arroget. Scilicet,
iis me perquam liberalibus blanditiis, passim
passimque sine modo, sine numero ad Lectoris
admirationem usque, amantissime demulcet;
quarum elenchum & indicem detexere, non es-
set operæ facilis. Sed eas defunctorie ad certa
capita quantum ea recordor, succingere suffecerit.

Igitur Henr. Hulsius, Theologiæ S. Doctor,
Universitatis Regiæ Professor primus &c. De-
canus &c. Rector &c. censet me & collaudat,

1. Ab ignoratione mei ipsius curtæque meæ
supellectilis, *ávdádlw arrogantem*, seu, perti-
naciter sibi ipsi placentem; adeoque & mei ip-
sius laudatorem.

2. Ab ingenio, tardum, hebetem, ineptum,
stupidum.

3. A

3. A stylo & Dictione, affectatorem enjuspian eloquentiæ quam non assequor, hiulcum, confusum, inelegantem, barbarum ἀναλον sine lale aut insulsum.

4. A Theologiæ studiis, talem qui Grammaticus, Rhetor, Orator, & Poeta sim potius quam Theologus. utpote in ipsa Theologia merudem esse & hospitem, nullius judicii: qui & non Theologiæ Professor constitutus fuerim, sed Lector; qui & linguæ Gallicæ Hypodidascalum egerim, pueris ludibrium.

5. In Controversiis, tenebrionem; andabutam; ad rerum capita non assurgentem, sed caudam dumtaxat adinordere aptum; cujus & liber Catholicæ Relig. Veritas, sit indoctissimus quem ex plebecula homuncio scribere potuisset.

6. In summa, Asinum me censet, Asinum ad Lyram, Asinum ad Lyram sanctam, Asinum ad hoc, Asinum ad illud, Asinum hic, Asinum illic; & nescio ubi non Asinum. &c. &c.

Ego quidem ista ex Hulsii libro recordans, is sum qui pro ingenuitate mea lubens agnosco, omnia & singula mihi tam libere impacta, non æque procul à vero distare. Quin imo idem quod non invite soleo palam aperire, idem nunc & hic loci non invite palam aperio atque profiteor: ingenuam nempe multiplicis tenuitatis meæ conscientiam. At ea tamen confessionis ingenuitas, non obstat ingenuæ confessioni cuiusdam veritatis eadem conscientia complexæ:

Et

Et eam quidem libere profiteri, me nihil etiam vetare videtur; quando ita libere suum de me iudicium profitens Hulsus, mihi libertatis hujus aperuit ostium & exemplo suo prævit. Si enim augustarum Manuum umbra, quæ ambos nos homunciones utrinque protegit, ipsum nullo singulari jure auctoratum, non abstinuit ab illa mei taxatione quam nullam ab ipso petiveram; utique & mihi omni jure licebit Hulsii reciprocam facere æstimationem, & pariter publicare.

Quin etiam illamet Augustorum Principium veneratio, qui nos utrinque suos asserere sunt dignati; legem talionis hic mihi singulariter laudare atque commendare videtur. Nam quid animo meo vilius, tantoque Patrocinio indignius posset hac in Scena fingi, si par ego pariret; id est iudicium de Hulsio meum, Hulsii de me iudicio opponere non sustinerem; modo ut intra veritatis & probitatis limites? Eos quidem profecto ego non transgrediar; urbanitati quoque, prout res feret, litaturus: ac eatenus à me nil unquam erit, quod ab hujusmodi Palæstræ spectaculo terrarum Dominos averteret. Utinam modo quid certaminis, Serenissimis Illorum curiosisque oculis non indignum obtineat! ô quam facile, quam alacriter ei contravenirem indoli, qua cætero qui rixosa ad hominem argumenta refugere & averfari soleo! Nunc vero utcumque sit, narrabo historiolum,
aut

aut potius complebo narrationem ejus mei quod supra memorabam, de Hulsio Opponente mihi futuro, prælagii: cui respondentem eventum ratum addam.

Quum à Viro quodam insigni, prima vice inaudirem hunc mihi Opponentem futurum, non tantum ægrescebat, ut antea dixi, & frigide æstuabat animus: sed, ut verum nihil amplius diffimulem, etiam amara indignatione succussus, stomachose effervescebat; præsertim ex opinione non abstrusa, eum hominem judicio quodam publico, mecum forte collatum; eas partes sibi demandatas suscepisse: quem tamen ex rerum usu notum habens, dubitare non poteram inauspicatissimum fore sinceris inquisitoribus veritatis omnibus, importunumque Turbatorem. A Viro item insigni quodam alio, idem altera vice audiens, itidem æstuabam & indignabar; expressiones animi generose stomachantis inhibere non compos: At ejus verum minime compos, cum libri à se visi, eorum unus fidem aliquantò post faciens; eum librum à paucis inde diebus mecum communicaret, egoque ipsum percurrerem, namque revera nihil prorsus in rebus ipsis deprehendebam, quam quod in prælagitione mea accurate præsenferam.

Interea vero dum, ut usu venire solet, sensim tanquillabatur animus, eumque reflectebam ad ejus Descriptionis inanitatem & impotentiam; Indignationi succedebat Contemptus. Cumque &

in placido contemnentis animi positu ; cogitatio rediret, Quam immani impete facto Noster, Tyria commovere maria visus, in Æoli cavernis debitam sibi mercedem expectaret ; sentiscebam nescio quid jucundi leniminis mentem perfundendo gliscere : neque proin poteram (fatebor enim) à multo risu temperare. Quin & nocte quadam dum in lectulo sumnum expectans, librum eum legerem, & permista nominatim tot approbamenta exquisite perpendere ; contingebat tandem me in tantum risum resolvi, ut thoracem succutientibus, & guttur occupantibus improbis cachinnis, effusius diutiusque riderem quam voluissèm : etiamque postremo metuerem eodem extingui fato quo Philemon ille apud *Valerium Maximum lib. IX. Cap. 12. § 6, in Externis* ; quum præsertim id exemplum in mentem mihi tunc incidens, à similitudine causæ vim risus geminaret. Ac vim eam risus neutiquam diminuebat cogitatio, quam is sævæ jocunditatis paroxysmus, maligne forsitan, insuper adjiciebat : pingues nempe eos omnes titulos, quos mihi allinis, Hulsi ! ipsos esse eosdem quibus vere Docti Viri qui tua Theologemata legerunt, temet ipsum donaverunt. Et iis sane nominibus apud eos celebrior es quam hucusque tu forte putas. At alia vice te artem docebo, qua talia ex te transferre, & aliis affricare ac inurere, etiam cum lucro possis : nunc autem alio vocor. *Ipsa de risu, ridendo dicere verum, Quid veras ?*

E

Ac

Ac ut unū saltem hic à te petam, mi Opponens! An putas cordatum Lectorem ullum, ejusmodi injurias ubiq; tinnientes libenter legere? præsertim in Scripto de re seria, Scripto Theologico Scripto contra serium authorem certante? An putas hac tam ambitiose conquistata, ingenii, scientiæque meæ quantulævis depreffione; magnam ingenii scientiæque laudem aut opinionem tibi acrefcere: imprimis cum in Veritate mea, mortalem ullum laceffere religiose caverim? Imo vero, ut injuriæ tam frequentes, tam tumidæ, tam ferventes, nulli cordato unquam placent: ita asseverare non dubito, te nullum habuisse, aut habiturum esse lectorem, cujus eo nomine non longe sequius ac intendebas, de te scientiæque tua judicium existat. Ac certe quotquot adhuc usque vidi, qui librum tuum vel perlegerint, vel cursim lustrarint, vel aperuerint, vel de eo referri audierint, (plures autem vidi;) totot & audivi eum fastidientes, & te ejus authorem suis stomachose interjectis phi!phi! exsequentes: ac ii quidem non tantum qui te non norunt, sed magis qui te norunt, & maxime qui me & te norunt.

Et cum Lectorum judicia, tibi faventia fore falso præsumpseris, ac id quidem eo præsumpseris quod in summa Doctorum classe, tu ipsum te putas & esse & haberi, (nisi etiam rò S. sit forte *summus*, nam in tui libri titulo nove stat, *Theologia S. Doctor*;) cumque proin tam abjecte judi-

judices de Lectoribus quibusque tuis, uti ingenuè ac amice te non semel, sed ut video frustra antehac monebam: nihil est quare non fatearer, me nunc denique pia admonitum conscientia sentire, officii esse mei allaborare ut tandem melius in te ipsum altiusque descendas. Nec interea ægre ferre debes, si duriusculos sermones, modo ex veritate, cædam: nam durus in te nodus est.

Est S. Scripturæ locus *Proverb. xxvi. v. 4.* & 5. cujus sententia secundum lectionem vulgo receptam, conciliationis neutiquam sic obvix aut facilis est, quin hæreat vir cordatus, utram in partem obsequium suum inclinet. Nam *stulto loquitur secundum stultitiam ejus*, æque diserte prohibet, mandat. Sed se res expedit ipsam, si prima vice occurrenti voci *qivvaltho* præponas *Lamed*; repetitæ vero, præfigas *Caph*; quam scripturam dubio procul *LXX.* Interpretes habuerunt, qui illic legerunt *περὸς ad*, hic vero *κατὰ secundum*. Atque ita jam sensus planissime huc redit: *v. 4, Ne respondeto stolido ad stultitiam ejus*, quæ vulgariter multiplex, diffusa, vaga, nihilque momenti trahens est; *ne adaquearis ei tu quoque!* *v. 5, Responde stolido secundum stultitiam ejus*, si quando apparet eam esse seu causam seu effectum nimix de se ipso opinionis; *ne sit sapiens in oculis suis.*

Qui me, nihil à te mali unquam meritum, nec in ulla libri mei parte in mortales ullos no-

minatim invecum, contumeliose insectando sic affaris, ut te prodas quam maxime eo insudare qui fidem facias cum ignorationis & omnigenæ inutilitatis meæ, tum eruditionis & Sapientiæ consummatissimæ tuæ; is mihi omnino videris esse, cui hac occasione ita respondere jubeor, ut ne sis sapiens in oculis tuis: utque adeo nimiam illam propriæ sapientiæ opinionem, tibi, magno bono tuo, si possum, eripiam. Cumque præsto magis ad id aut conducibilis nunc nihil habere possim, quam eadem convicia quibus tu clamore & strepitu ingenti, me quasi vicatim insectaris; non gravabor ea repetere, prout hic supra summatim consignavi, eaque simul ad breves stricturas excutere: quibus ostendens ea præter & contra rationem, adeoque & meram stultitiam esse; palam tibi ex officio demonstram, quam longe à Sapientia consistas. Nam hoc mihi quidem est, secundum alicujus stultitiam respondere.

C A P U T VII.

Contumeliarum Hulsiandarum discussio.

EUndem ergo servanti ordinem occurris statim me taxans;

I. Abignoratione mei meæque curtæ suppellectilis, *áudádus arrogantem, seu pertinaciter*
ipse

ipsi sibi placentem; adeoque mei ipsius laudatorem
&c &c.

Ad hoc respondeo, i. Tam scio me ipsum mihi ipsi non satis cognitum, quam qui quotidie sui ipsius cognitioni studet, & in ea quotidie non nihil proficit. Meum etiam de me ipso rebusque meis iudicium, haud dubie non exors erit contagii ab illo amore nostri proprio, quo nos Adami progenies, ipsos nos omnes plus minus, perperam amamus præ aliis; resque nostras alienis præponimus. Sed quod ad arrogantiam, ipsiusque mei rerumque mearum laudationem attinet; is sum, Deo laudes, qui didici eousque *contemnere & mundum, & contentum mundanum*, & laudationes mundanas, ut hac parte nil magis averem quam mundo palam innotescere, & in me adspici illa interiora animi mei sensa. Ast ipse nos finxit Deus, physiognomiamque nostram: qua sub tali quali mea, si non nullis quid superbi absconditum in me latere iudicetur; at certe nullis unquam cordatis, quibus ex aliqua necessitudine satis innotuerim, ut verum perstet quod eorum de me testimonium, in Epistola illa ad Amicum sub meæ veritatis ca'cem edita protuli.

Iuterim sicuti tum eam edi, ita nunc illud repeti, animus non nisi morose assentit; ostentationis speciem, id iudicium repetendo, edere formidans. Verum quia tamen erecta virilique mente homo, multo magis formidat quicquam pro

re nata omittere quod conferre viderit ad Veritatem, seu ab oppressione liberandam, seu in triumphum suum statuendam; idcirco si hic protestor, id quodcumque forte de me ipso dicam propria laudi simile, id ipsum duntaxat ex cordato amore veritatis proficisci: non dubito quin satis habiturus sit Lector vera & mascula virtute præditus, quo contra suborituras de modestia mea suspiciones sit præmunitus. Ac istud semel hic præcautum, velim tum in hoc articulo, tum in reliquis sequentibus non gravaretur reminisci.

Dico autem de ipsa Modestia, quatenus spiritui fastoso opposita, ejus, veluti in bivio quodam sitæ, hanc in me esse conscientiam. Nempe, cum iis qui parum altius meditari amant, habeo commune, ut quum mente attentius cogitante, aliquamdiu miratus sum quanti, quot, tantarum & tot rerum ac scientiarum fontes nobis hominibus sint inaccessi; tum ex opposito non minus mirer & miserer, nos tam paucarum duntaxat rerum, tam exilem, tam tenuem & umbraticam notitiam habere. Qua consideratione ut plurimum occupatus, si quando forsan audio nonnullas de me ut Sciente homine laudes, tum quasi perinde ac antea percussus, de integro & amplius miro & miserorque, ut quid tantillum istud, si quod est, *Scientiam* vocent homines: quos inter ego, nos omnes ut æquali gradu (pro subjecta materiâ loquor,) in proximo *roû Nihili* confinio jacentes, tam sæpe tam clare contemplor!

Verum

Verum tamen vero quia quantulacumque sit nostra Veritatis de Deo & Naturæ rebus perceptio aut scientia , longe præstantissima est , & , sine contradictione , nobis dignissima inter res alias omnes quibus afficimur ; eapropter ubicumque illius Veritatis & Scientiæ partes , in cujuscumque demum rei vel hominis negotio , agi & versari intelligo , etiam ipsius mei ; tum profecto eas veritatis partes suscipere , tueri , & promovere diligenter studeo. at ea tamen cautione , ut quum illæ seu à me , seu rerum mearum testimonio tuendæ veniunt ; tum ego semper , nisi forsan præpostero sanguinis motu gliscente , addere soleam , in publico præsertim loquens , quod tenuitatis propriæ conscientiam hominibus declaret. Neque mirum alias videri debet , si in prolixiori variorum argumentorum tractatione , varie stylum pro zelo veritatis temperantes , ea quandoque dicere videmur pro nobis ipsis & solis , quæ in nostri cum Veritate complexu , cujus & sano sensu personam tum gerimus , pro Veritate & propter Veritatem solam nobis eatenus stantem , reveradicimus. Ac istud perquam frequenter obvium , facile cernit aut attendendo discernit Lector : præsertim quum nihil intercurrit , quod vere repugnet tenuitatis professioni , quæ semel , bis , sæpius facta fuerit atque repetita.

Jam autem in meo de quo agitur Apologetico seu de Veritate Catholica Tractatu , vel ab ipsa

Præ-

Præfatione, ubi cæteroquin se laudare solent, & revera opus suum, modo ex vero, commendare debent Authores; legisti per totam multo cordatius & modestius quid, quam quod à pudula *αὐθαδέια* q. d. *sibi placencia* spirare soleat aut possit. Nec enim tantum ibi, me duntaxat intellectu mediocri pollere agnosco; sed deinde aio, *Nolito, Lector! opinari, hanc scriptionem quid esse in suo genere perfectum! Immane quantum abest.* porroque paulo inferius; *A me procul absit, ut vel aucupem, vel patiar quicquam à tenuitate mea ut perfectum expectari: nisi si perfectum vocabitur quod quis animi non distractus, sincera voluntate, proque virili sua fecerit.* Longum esset librum pervolvere: & cum vel id unum præfatum esse, candido æstimatori suffecisset; tum certe cumulum, etsi nil aliud esset, facere posset eadem professio repetita versus ipsius Libri finem, pag. 388. Ibi neutiquam arroganti fastu, ex magna de opere meo opinione, tumidus; uti nonnullis usu venit; hæc subscribo: „ *Quin* „ & errores, lapsus, paralogismos, quos aut forte „ deprehendes, (nam & homuncio sum,) aut „ deprehendisse putabis; mihi gratum feceris si „ annotas, & si, modo ut pari mecum veritatis „ amore, in chartam coniectos diluis. „ Nam quanto clarius vel hinc elucet, me nec „ Ingenio, nec Doctrina, nec Eloquio excellere; quæ, Deo laudes, agnosco quam in me „ sunt exigua: tanto quoque clarius appariturum spe-

„ spero, Deum adhuc, quando placet, ab ore in-
 „ fantium & lactentium fundare robur, ad splendi-
 „ diorem veritatis triumphum.

Quid isti modestiæ, aut curtiæ meæ supelle-
 ctilis conscientiæ vere contrarium in *Veritate*
 mea videris; tua non profert *Inanitas*, satis
 habens me arrogantem & *mei laudatorem* con-
 clamare. An hoc vero modesti viri habitum
 iri putabas? & non potius hominis sibi ipsi,
 præter & contra modestiam, veritatem, ac hone-
 statem, pertinaciter placentis, quidvis adeoque
 sibi arrogantis, imo & *Fatuæ* de se ipso Deæ c-
 pinioni immotantis? Certe vel id petulantiaæ so-
 lum, te talem prodidisset.

2. Etenimvero, si quales in meo plures sunt,
 talem vel unum in Scripto tuo locum, tuæ te-
 nuitatis conscientiam professum ostendere posses;
 imo vel tantum talis loci speciem, etsi vel uni-
 ca vocula: possis fortasse videri non omnino tui,
 curtiæque tuæ supellectilis nescius; non omni-
 no tui, immanisque de te ipso opinionis plenus;
 non omnino tui inaniarumque tuarum amore-
 ebrius. uno verbo, posses forte videri non om-
 nino stultus. Verum profecto totus is liber
 tuus talis est, in quo tale nihil prorsus videre est:
 sed in quo una & pertinax spirat arrogantia; ea-
 que in progressu eadem, nisi quod hærente licet
 ad supellectilem tuam prolatandam aqua, cres-
 cat tamen, & animum viresque novas ex tua
 inanitate ducere, videatur stultitia.

Nam-

Namque , amabo ! mi Lector ! nonne spiritus dicentis , est ubique cujuspian Prytanis aut Suffetis *ἄνοπευδύνας* pronuntiantis ? Ac ubi seu ad Catholicos , seu ad me singulum se convertit , nonne dices theatralem Monarcham , severe suos increpantem ? aut potius illum *Raschang* , *Improbum* , *Nequam* , de quo Psal. x. *qui sibi perplacet in libidine animæ suæ* , & *questum facienti benedicit irritando Iehovam* : quique cum inflatione vultus sui , *Còl tzorera-v japhiach bahém* ; in quoscumque hostes suos sufflat , eos vel halitu solo prostraturus ? Vel & nonne dices esse illum Thrasonem , illum Therapontigonum , aut alium quempiam similem iis à Plauto fictis polyfyllabis militibus , quorum sapiens personam Comicam , tam rebus & ipsa veritate invita , quam reluctante omni Minerva & Venere mihi affingit ?

Res ipsæ illum eundem animum ispirantes , male sana superbia eadem non tam ridicule , quam præsertim miserabiliter fetent. Geminum ejus instar esto ! & quidem A. primo : Qui Doctores aut sic dictos *Patres* Ecclesiæ , vult etiam legisse & intellexisse videri ; eorum auctoritatem sicubi obviam habet sibi non faventem ; superciliose rejicit , ut quæ nihil apud ipsum valeat. Quam altroversum tamen sicubi pro se facturam putat , arcessit , trahit , & tumultuariis testimoniornm prolationibus ambitiose aggerit : ac vero tum Catholicos mirifice triumphat.

Post.

Postquam tamen illa veneranda Authoritate quasi datatim abutitur, camque ad pontis instar versatilis habet; derepente bonos & Sanctos Patres despicit, ac eorum centenos hodiernum Theologum vel unicum non æquare, insolenter pronunciat. Per unum autem illum, se ipsum imprimis designare non dubitet Lector! quando vesanum id præconium, in publica & frequenti hominum corona, proclamavit convenire etiam studiosorum suorum promiscue sumtorum vel uni.

B. Quas cumque S. Scripturæ explicationes vel applicationes suas, plerasque sane omnes vapidas; perinde ac indubitatas sic proponit, ut jurgetur cum Lectore, eas vel tantillum cunctanter amplexante seu amplexaturo: vultuosa enim hac quæstionum enunciatione fere procedunt; *Quis nescit? Quis non videt? An quis ita bardus? Qui puer aut Asinus?* &c. Ego vero peto; Quid est Lectoribus truculenter imperare & in antecessum conviciari, si hoc non est? Quid est scitentem ex ignoratione sui, puram putamque & putidam arrogantiam eructare, eaque totam quasi formicantem prurire, si hoc non est? Hujus farinæ periocha quæ nunc incidit saltem una prodeat! Agens in ea de Antichristo sibi dicto, cujus declarationes Prophetiæ afferuntur & ostenduntur in libro meo de Muhammede loqui, nominatim illa *Dan. VII.* Postquam in hunc Danielis locum provolutus est
ejus

ejus sermo, & dixit quid intelligat per id *parvum cornu* tantopere adauctum; tum inter cætera succlamat; *Vah' αβλεψίαν Asini!* in iis nempe qui non idem ac ipse credunt eo parvo cornu designari. Quod autem id parvum cornu explicet, (nisi me fallit memoria,) de ipso Muhammede, nescio equidem unde habeat. Hoc scio! ipsissimam esse sententiam meam, Veritatis meæ pag. 205. assertam. Sed in hac pericopa nunc aliud præter arrogantiam, non est quod suspicendum intendo. Ast annon ea satis spectaculi exhibeat, ut qua per unum *Vah!* tot Viros cæteroqui Doctissimos vellet in cæcos Asinos mutari?

Profecto Henr. Hulsii! vix intelligas ipse quo aptiori quam tuo stylo, sermone, spiritu loqui posset, modestiæ juratus hostis, idemque arrogantæ Patronus quanto vis ære publico redemptus. Et tamen eodem in Scripto, eodem stylo, sermone, spiritu, me *αυδαδείας* & nimia de me opinionis postulare, non putaris aliquantula saltem ratione pudendum? Sed Sapientiæ leges adversus fatuitatem positæ, nobis solis gregalibus sunt positæ; quibus eas transgredi salvo pudore non liceat. dum interea, gaudeant bene nati!

II. Quod ab ingenio me tardum, hebetem, ineptum, stupidum &c. vocites! non multam animadversionem à me feret. Vitium non est, quod ab ipso nostro Creatore est: & quæ jam de

de Arrogantia dicebam, hic totum fere responsum mihi præstant; qui ultro ac iterum profiteor, duntaxat *mediocre esse meum intellectum*. Pauca tamen pro Veritate, ut cujus partes suscepi, annecto.

1. Ut mediocre meum sit ingenium, & dubio procul à multorum ingenio multis parasanguis superatum; nescio tamen quomodo contigit, ut condiscipulorum, commilitonum aut Sociorum qualiumcumque meorum nemo, ea parte me superare judicatus aut dictus unquam fuerit. Et vero res ipsa sic semper locuta est, ut citius, expeditius, altius quam ipsi, proposita nobis documenta apprehendere, ubique visus ac habitus sim. Nec etiam simulatæ cujuscumque & blennæ humilitatis larva me vetuerit experientiam mei hac parte declarare: hanc nempe. Qualecumque, ex omni scibili humano, ut vocant, studium unquam tentavi; ad id semper æque aptum, illo æque affectum, & æque mihi obsequens, hoc ingenium deprehendi: ut interdum etiam fieret supra spem præsumptam assequi me, quæ nonnullis erant stupori. Neque ex Patronis & Amicis defuerunt, qui me eo nomine, magnum quid debere Deo, serio admonuerunt. Et vero nescio ubinam locorum id de stupiditate disterium vulgariter mihi impactum fuerit; qui tamen non unum locum scio ubi contrarium obtineret. Tandemque nec hic dissimulabo, me exsertam hanc mei circumferre conscientiam: Si
nempe

nempe per nescio quam novercam sortem licuisset tranquille meo studiorum amori, Ingenioque meo litare; futurum fuisse ut in Reipublicæ literariæ & Christianæ frugem, aliquid non omnino vulgare, producere potuissem. Quæ etiam jugis conscientia, mihi non raro honestum illum mærorem afflat, quo fere unico nativam hilaris animi mei serenitatem possunt umbrare nubila. Atat Deo soli Sapienti sint laudes!

2. Ut autem, mi Opponens! nihil tibi invideo, ita neque ingenium tuum; etsi valde majus esset meo. Verum ut eam fidem, quæ tibi scopus erat, fecisses Lectori; non tibi sufficiebat te erigere in contemptorem mei qualiscumque istius ingenii: sed in libro tuo, ipsamet illa contemptiois tuæ publica tabula, debebas reapse majora meis, ingenii tui proferre specimina. De quibus interea prudenti utriusque Lectori judicium esto. Vereor autem ne ingenii tui tanquam pinguioris argumentum specimenque vel inde habeat, quod de aliorum dotibus non admodum ingeniose seu judicare, seu pronunciaré videaris. Mihi quidem nequaquam ingeniose judicasse videris, ubi existimabas quod inultus ut flerem puer: qui saltem non poteras hæc scribens non reminisci quorundam eventuum, ex quibus hanc Ingenii palmam, ab Actore te mihi deberi, ipsa tui ejusdem conscientia Judice constaret. Recens unum produco

Recordare ejus quod pauculos ante annos contin-

tingebat inter nos, de mea explicatione Capituli in Levitico XVIII. à te non intellecti, ipsi in aedibus tuis agentes. Ibi quum post aliquot sermones, liberius tuæ in me truculentia habenas laxare velles, ut identidè periclitabaris; ego vero te limis & serio minantibus oculis respiciens surgere & abire vellem: nonne statim posito faciei & sermonis tumore, sollicitis blanditiis me placaturus sæpius iterabas, *Veneror Ingenium tuum: Utique tuum veneror ingenium: Fateor, ingenium tuum debeo venerari?* &c. Nunc autem quum te extra teli aut calami mei iactum consistere putas, putas & de hoc eodem ingenio contumeliose loquentem te ipsum non inhonestare? quin signum palam fore te illum esse Virum, qui post tot formidines & jugem à me timorem, nunc liber & respirans audes Leonem jam tum absentem, eminus saltem allatrare?

III. Quod vero à stylo aut Dictione, me proclames cujuspiam eloquentia ad quam tamen non attingo, affectatorem; hiulcum, confusum, inelegantem, barbarum, ἀναλον sine sale ac insulsum &c. miror te, tot & tam frequentibus opprobriationibus rei ob Lectorum oculos maxime omnium positæ, non tibi ipsi movisse nauscam: vereorque ne eam Lectori potius moveant, quam quidquid nævorum in stylo meo carpis.

I. In genere, suuscuique ut vultus, vox, lineamenta, ita & stylus ac sermo est: quidquid etiam

etiam homines quidam, alios imitari, & ad unguem exprimere affectent. Quam ad classem indoles hæc mea, in qualicumque scientia vel arte, (nam & hoc fatebor,) neutquam pertinere judicant virorum vere Doctorum non unus; quum dicrent me *solum in specie mea*. Ac nescio qui fiat ut ubique arbitrans, & hic de oratione mea arbitrans, tam infeliciter harioleris: aut potius nescio & nescis ipse quid sit quod incufas, modo ut multa garriendo vitilitiges. Quid enim non aliqua designabas id eloquentiæ mihi incassum affectatæ, si scivisses: & quia designare non potes, annon melius & hoc turpiculum impotentia tuæ signum suppressisses?

Tot lectis ex probo selectu Authoribus Latinationis ac Græcis, prorsæ, vorsæ orationis, quot legendi incumbunt ei qui serio etiam de styli dextera concinnitate cogitat; magistrum loquendi & bene dicendi nullum exinceps de stylo & eloquentia consului aut frequentavi extra propriam indolem. cui tamen diligenter & certa ratione sic moderare solui, ut animi sensa discerem pro virili, verbis efferre clarissimis, aptissimis, paucissimis. Quæ porro de tribus illis sic dictis, aut potius variis *dicendi generibus*, ex varia mea meditatione, solertia, usu consecutus sum hic suppressens, dico; Sermonem habere clarissimum, rebus unice convenientem, & quantum res patiuntur, brevissimum; ea est in Dogmaticis Eloquentia, ad quam dissertando scribens,

bens, unice contendo, quamque unicam affecto. Ad hanc normam exige alia vice dictionem meam: ac tum cogita antequam pronuncies, num in his tribus sic peccem, ut tu præ me castigatus Scriptor eniteas.

Speciatim vero quas mihi exprobras barbariem, inconcinnitatem & insulfitatem; à censore tali in stylum meum intortas non dignarer amoliri, quando eas stylus ipse tuus in stylum ipsum tuum tam ridicule retorquet.

2. Profecto si Lectores utcumque docti ad orationem tuam attendent, non videre non poterunt, te tam accurate aliis impingere, quæ us singulare peculium tua sunt. Et fidem tuam, Lector! quid styli in Inanitate Hulsi legis? Annon stylum ibi legis affectatoris manifesto cassi & auram inhiantis? stylum vere hiulcum? vere arenam sine calce? vere confusum? vere inelegantem? vere barbarum? vere ἀναλογῶν sine salo insulsumque, & qua virtute non?

Fateor dispunctum esse passim analectis quibusdam ex Poetis Satyricæ dictionis & licentiæ Latinis; ne forte dubitaret Lector, Authorem olim sub Ludimagistro pedaneo, elementa Profodiæ tractasse. Alicubi vero sermonem profert Græcis etiam seu solitariis vocibus, seu & quibusdam pycæciis intercifum; ne qua Lector in dubium aliquunde traheret, num Author aliquantum ex Græcis plus didicerit quam legere & scribere? At quis neget? paginas cernere,

hic, tessellatas ad instar pavimenti opere quasi musivo; illic variegatas ad instar parietis vermiculati: id vero eleganti & miscella variarum figurarum blanditia, spectatoris oculos & mentem, spectatione pariter & admiratione singulari oblectat. Ac si quis præstantes styli tui lepores deturpatum, tamque delicatos scriptionis tuæ sales attaminatum veniret: annon is profanus genti Literatæ pretiosissimum cimelium, & tibi ejus Largitori immortalem gloriam præriperet, meritoque suo piacularis habendus veniret? Non facile putandum est id à quoquam facinus admisum iri. Interea tamen cautela etiam supervacanea non nocet, nocentque minus prævisa tela.

Ac pie tecum agens, te non celabo quod interminatur vir quispiam mihi bene notus. En! refero syllabatim quid insani moliminis in tui styli omnigenam præstantiam & venustissimos sales intentat, & typis vulgare destinat.

» Quid? *ajebat nuper ille*: An is homo dictio-
 » nem aliorum carpere, tamque superciliosa cen-
 » sura damnare atque traducere audeat? is cujus
 » tota dictio sermoque ne micam quidem refert
 » sincerioris Latinitatis, & ne vel strictura ulla
 » prodit aliquid eum præstitisse in lectione bo-
 » norum Authorum? Is cujus, contra, tota di-
 » ctio verbosissima, enervis, & elumbis repit;
 » nisi quod impotenti conatu, at ridicule irritò
 » saltatim assurgere nititur ad instar præfectis alis
 » picæ, aut cujuspiam ludionis qui choreas stude-
 ret

,,ret agitare & plaudere grallis ? Is cujus totus
 ,, sermo leviculus ubique, putidulus, futilis est;
 ,, at simul lentus, plenus ruris & inficetiarum,
 ,, ac nescio quibus ex coiliciis totus lutulentus;
 ,, ubique morosus, tetricus, feraliter clamosus,
 ,, nec usquam vel semel renidens ? Is qui in ser-
 ,, mone suo omnia styli vitia, ut egregias mer-
 ,, ces in velabro explicat quasi ac caro vendibiles ?
 ,, Ac ego quidem, *pergebat*, in me recipio osten-
 ,, dere, quæcumque aliis exprobrat styli vitia,
 ,, visenda jam præstare in sola ejus libri rubrica
 ,, aut Titulo. quo in, paucis ut lineis, barbarum
 ,, se, confusum, hiulcum, inconcinnum, insul-
 ,, sum, atque ædepol insulse solæcum esse, præ-
 ,, cursorium specimen edit. Quin & assero,
 ,, istud à me sic posse demonstrari & quum libe-
 ,, rit declarari, ut ejus Tituli censura critica im-
 ,, pleam brevi tempore volumen nihilo tenuius
 ,, quam est ipsa tota Inanitas, dum tamen &
 ,, doctius, & elegantius, & Lectori utilius. Et
 ,, id quidem aggredi quotidie paratus, tam facile
 ,, perficiam quam volpes pirum comest, aut e-
 ,, go vermem contero. *Sed attende quid adde-*
 ,, *bat !* Et an putaret ille balatro, *addebat*, tam
 ,, scædam dictionis suæ turpitudinem redemisse
 ,, aut supplevisse illa puerili lubidine, nonni-
 ,, hil Poeticum aut Græcum ad rem nihil fa-
 ,, ciens, addendi ? An illi sunt literaturæ sales,
 ,, præ quibus mortales alios *ἀνάλας* & insulsos
 ,, vocet ? Atqui ego sacra mea vix commovens

is sum, qui ex altiori multifariæ Minervæ &
 Apollinis Literatura Latina & Græca, plus
 delibatorum à me salium quotidie possum &
 soleo excutere ex caligis meis quum eo dor-
 mitum, quam vel totus ejus liber continet,
 vel exprömere unquam possit ex largo pin-
 guique satis, sed madente, murcido & inani
 capitis sui salino.

Ad hæc dico ego: Si vir ille fuerit à te lace-
 situs, & ex veritate dicat se illa quæ audivisti
 præstare posse; cave Hulsi, actum est! Et vere
 quidem actum est: nam egomet vir ille sum;
 quem scis à te insulse laceslitum; quique dum
 hæc scribebas, jam is tibi notus eram, qui cum
 à variis illis literis varioque spiritu sic instructus
 essem, tum qui te revera sic castigare possem.
 Unde vix puto quenquam Lectorum tui vapu-
 lantis miserturum esse: quin imo, undique ex-
 audire videor hilari celeusmate cum Sapiaentia
 clamantes; Euge! *Responde stolido secundum stul-
 titiam suam! ne sit sapiens in oculis suis!* Nihilo-
 minus vercor, eos ad plagas hæc tuas attenden-
 do detetisci, igitur hic; si placet, respirent.

C A P U T VIII.

*Contumeliarum Hulsiararum discussionem conti-
 nuat; eas nempe tractans quæ sunt de Theolo-
 giæ, & Controversiarum imperitia.*

IV. **I**N Theologiæ Disciplina, quam solam sem-
 per sum professus, & cujus professioni soli ubi-
 que

biq; etiam extranatale solum, nomen meū inscribere volui; in ipsa inquam Theologia, professione cujus nonquam ego nisi ut Theologus tibi innotui, talem me censes, cui aliarum Artium & Scientiarum peritia, non parum de Theologi axioma detrachant.

Ergo mihi tanquam Theologo, non unam inurere maculam te vis putari & credi; dum a. Illinc me & tibi & Teutoburgeusi Academiae talem denique innotuisse dicis, qualem ironice vocas mereque vis haberi Grammaticum, Poetam, Rhetorem, Oratorem, & tale quid: b. Hinc in ipsa Theologia rudem hospitemque, nullius iudicii sed stupendæ ἀβλεψίας cacitatis hominem, novitium, tyronem; qui & falso jactem, quod Theologiae Professor in ea Academia fuerim constitutus; cum non nisi ut *Lector* eo missus fuerim: c. Isthinc vero quod lectiones, quod Collegia vix ulla habuerim: quod ibi Linguae Gallicanae hypodidascalum egerim, puerorum lusus &c. &c. Atque ita sub hoc Contumeliarum Capite, debeo Responsionem in tres ut minimum articulorum classes dispescere: sed quantum potero breves.

A. Quod ut opprobrium in me jacularis, esse me Grammaticum, Poetam, Rhetorem, Oratorem; expedio sub una *Grammatici* notatione; quando cum revera olim fere cætera comprehendebat, tum ea quatuor jure pari, quocumque demum gradu, in me convenire fateor. Dico igitur,

1. *Grammatici* sane vocati sunt ab ævo, in Literis præstantes Viri : ac tam me non pudet id nomen labore meo utcumque meruisse, ut id percuperem in dies melius ac melius mereri. Nec vana mihi merces inter alia foret, a. Videre in Tenebrionum classe, illa plurium disrumpi; siquidem ipsis vel tacentibus, vel fatuantibus, textus sacros enuclearem; veræ Critices, omnis scientiæ Theologicæ matris aut nutricis, clavim primam haberem, & opes referarem quas semper quando placeret, ipsorum gerris germanis opponerem; ac eos vel hoc uno confunderem, in suasque tenebras retruderem.

Merces etiam esset b. Posse oratione castigata, & ab ornatu ac virtute ad suadelam comparata dicere; ubi hic vel ille tenebrio, tanquam infans & fatuus, vel iterum sileret, vel peperam æmulus, hinc inde loci & temporis audiretur, cerneretur obstrepere raucus anser olori: &c. &c.

2. At hac parte me non tantum, Magister Henrice! cavillaris: Sed eadem conviciaris opera Viris omne genus eximiis tam mortuis quam viventibus; quorum nonnullis, tu cum tuis similibus hybridis, herbam porrexisse, honori non abs re duceretis: Quin divinis ipsis Artibus convitiaris, ut quæ sint infra te, nec nisi misellis quibusdam ac insulsis ingeniis isti meo similibus, discendæ. Ergo quodego non digne fatis possem, illi ipsimet eximii Viri, illæ ipsamet
Artes

Artes faciant; acopicum id approbramentum, in te qua par est retorqueant! Ast tu ne dubita quin & iis opem suam conferat cum suis Logica; arguta illa solersque animæ daducha. Nam à Sororibusnil degener, facile monstrabit suis communem contumeliam; tanto majorem sibi reputatam, quod Logici nomen mihi non exprobrans, eam tibi familiarem esse pertendas videri; quæ immane quantum à te semper absistit. Sed & profecto vera Theologia cum suis, severi te Ostracismi damnabit: ac te, quod à se divellas Artes, exulatum mittet Argivam, memorando illic ab obesitate bovi socium futurum, vel etiam si voles custodem.

Tantisper vero patiuntur te frendere, metuentem ne qua forte puter aliquid potuisse præstare in Theologia, ex eo quod Teutoburgi, Theologiæ Professor publicus constituerer. Sed dum id patiuntur, rident; atque ædepol ipse rideo. Non fuit, ais, constitutus Theologiæ Professor publicus, sed missus Lector. Lectorem, vel & Lictorem à te tali homine vocari, mihi sane perinde est: sed non perinde est Veritati, quæ tibi, licet etiam ridens, id impurum os tuum districte baruit, authenticum Principis Diploma & res ipsas memorans.

B. Nec feliciter comminisceris me illum Grammaticum &c. publicum et si in Academia constitutum Professore; fuisse Theologiæ rudem; in rebus Theologicis nullius judicii &c. Namque

jam tum fueram in vicina Vesalia per annos undecim Pastor, abs Theologiæ peritia theoretica & practica, laudem & publicam commendationem adeptus, quæ mei doctiores quilibet, sive urbici sive Advenæ auditores dicere solebant; has non modo conciones ad instituendum populum, sed multo magis exegesese esse ad Pastores erudiendos & præformandos comparatas. Utque millenæ earum circiter & quadringenæ fuerint, defunctoriis, crudis, indigestisque illis nonnullorum lectionibus Academicis ne utiquam permutandæ; ita jam Scientiæ & Judicii Theologici famam veriore & solidiore tum habebam, quam sit ea emendicata, empta, larvata & abortiva quorundam, quæ sensim instar iam pædis oleo defectæ, sponte restinguitur fœtorem sui relinquens, ac sæpe quidem ipsis adhuc tum respirantibus auram.

Tu tamen qui hæc nequaquam nescis, putes toram Deo & hominibus, ut sapientis factum consistere, quod me Teutoburgum migrantem, rudem Theologiæ voces? Tibi equidem fatebor, uti meritorum præteritorum famam non æque apud omnes esse tenacem; ita & posse commentitias ejusmodi contumelias tuas, non nullam fortassis in ea plebis parte cui non innotuerim satis, nancisci credulitatem, ac ipsis imponere: verum cum inde id tuum factum non possit magis, tanquam sapientis esset, excusari; tum sane multo minus, si quoddam mei in Theologia statum

statim ac Professoris, publicatum typis specimen,
huc à te susurrone coactus memoro.

Quamprimum publicus essem Duisburgi
Theologiæ Professor, in manus fortuito meas in-
cidebat recens emissa, de Generatione æterna
Filii Dei, & Morte fidelium temporali *Disserta-
tio Herm. Alex. Roellii*, Professoris Frisonis.
Qui vir non tantum hinc inde per Belgicam dice-
batur Eruditione, at præsertim ingenii Acumi-
ne non habere parem; sed & ab ipso te sic eo
nomine formidatus erat, ut vel si nominatim
provocatus fuisses, ut quidem doctos omnes
provocabat; neutiquam ausu esses te in discrimen
adversus ipsum scribendo committere. Ejus au-
tem refutandi partes ego incunctanter suscipiens,
scribebam intra mensem unum, extemploque
publicæ lucis faciebam librum sub titulo, *Davidis Huguenimi Christianus ratiocinans*; quo *Cl-
V. H. A. Roellii dissertationem de Generatione
Filii, & Morte fidelium temporali, Metaphysico-
Theologicè discussam refellit*; Ecclesiæque Ortho-
doxiam vindicans, meliorem & verum humanæ
Rationis in omnibus Dei Mysteriis usum substituit.
Duisburgi, anno 1690.

De libro vere Doctorum judicia non allego,
ut possem. Tuum vero nonquam audivi; nec,
utpote rebus impar, audire desideravi: ac mihi
sufficit, quod ille vir acutior te, tam non sen-
tiebat hoc ingenium & in Theologicis judicium,
ita ineptum esse, uti quidem tu vis cernere vi-
deri;

deri; ut is cum sagacior tum prudentior te, tutissimum sibi elegerit adversum me nil mutire; sed, quanquam disertissime provocatus & proritatus, silentii partes agere. Tu vero qui te sapientioribus vis sapientior videri, non tamen dubites sapientis esse factum, quod hoc quoque dissimulato, me illam Professionem aggressum, qua rudem, qua nullius in Theologia iudicii, quaque stupendæ cæcitatibus hominem traducere tentes? Ego quidem cogito te & hic audire & expavescere illud in mente tua gliscens Sapientiæ murmur per Solomonem locutæ, facta stultorum arbitrata, & stultis respondendi modum effatæ.

Sed argumenta forsitan habes, per quæ, non obstantibus ante dictis, evidenter probes me venisse & perennasse Teutoburgi in Theologia nullum, &c. Unum eorum quidem jam prælibatum est in genere, nempe quod etiam in Artibus liberalibus nomen haberem: ut verum utique est, ac id in pluribus quam memorasti, quod quanti faciendum sit argumentum, jam quoque vidimus. Sed quia de ipsa arte nominatim Grammatica nihil ante scripseram quam biennio circiter post adventum ad vos meum, ac proin post editum *Christianum Ratiocinantem*: juvabit repræsentare quid Grammaticæ patraverim, ex quo nunc hodieque post tot annos, velis refutare omnia antegressa, & omnia consequuta scientiæ qualiscumque meæ Theologicæ monumenta

menta dicam atque monumenta: iisque omnibus una quasi voce difflatis in auras, arguas me Theologia cum fuisse, tum adhuc esse prorsus *rudem*. ac id quidem ἀναγινώσκων & sine dubitatione, quia αὐτὸς ἑρμῆς hodiernus Plato Magister Henricus.

Hoc nempe Grammaticæ patravi. Quum in illis Spartæ novæ initiis viderem, experirer magnam in studiosa juventute penuriam ac vastitudinem requisitorum ad veros solidosque in Theologia progressus, quin & ad Lectiones Theologicas intelligendas; ac nominatim adesse inhospitam studii Hebraici desolationem: ego nil de meis functionibus Theologicis intermissurus, suppetias & hac parte venire decernebam. Itaque paucas intra hebdomades componebam, atque etiam brevi post edebam meum *Dikduk* sive *Grammaticam Hebraicam rationalem*, cujus brevisitas ipsa, Claritatem, Facilitatem, & Plenitudinem ita parit, (promittente titulo,) ut eo nomine parem hæcenus non visam fuisse, cum verbis, tum variis progressum in auditoribus experimentis profiterer; ac proin aperte profiteri pergam.

Aliquanto post concinnabam eadem Methodi solertia Grammaticam Aramæam seu Chaldaico-Syriacam, ea plenitudine ut ad ipsos Targumim seu versiones aut potius Paraphrases Chaldaicas, atque etiam Rabbinos Thalmudis verifandos, ac, quantum ex Grammatica arte pender,

det, intelligendos plane sufficiat. Sed hanc e-
vulgare, ut & Græcam à me quoque composi-
tam, animo non allubuit. Tantum occasione
identidem data, dicebam curiosis me præter eam
Hebraicam, habere prelo paratas alias quoque
linguarum Doctarum Grammaticas meas. dice-
bam & tibi, Henrice! quia nullam consciens
causam ejus odii quo me asperrime prosequi sta-
tim occeperas, ingenue sperabam te diligenti,
honestâ & liberali industriâ mea sensim permo-
tum, junctis tandem mecum acturum viribus;
adeoque & earum linguarum studia, Hebraicâ
præsertim, commendaturum fuisse.

Tu? non quidem studium Hebraicum aperte
damnare, quod non audebas; neque Gramma-
ticam meam carpere, quæ captus tui non erat:
sed utcumque dissimulare; clam apud Juventu-
tem solam, studium id suggillare; ut non ne-
cessarium taxare; saltem post decursum Theo-
logiæ stadium, demum tractari posse; (post
ædificatam puta domum, iaci fundamenta,) cer-
tos pauculos textus Hebraici versus ipsis ante
suum examen fore præscribendos, de quibus
tum per aliquot dies, ut vellent, me possent
convenire; ad quid suum Theologiæ studium,
his Grammatico-pædagogicis tricis sufflamina-
re: Utcumque esset, brevi constitutum fore
alium virum, Linguas Orientales solas doctum,
easque solas professurum; eos ipso tunc informa-
tore futuro, ad arbitrium frui posse! sed &
inte-

interim Hugueninum sub nomine Grammatici, musteis juvenulis deridendum propinare; hacque data rima, labores ejus Theologicos in deridiculis prostituere. &c. &c.

Incidit quod ipsum deridiculum addam. Nempe industrius quidam Studiosus, Euclidis inter cætera Elementis initiatus; inter Corallaria miscellanea Theſibus sub Præsidio meo publice disputatis subnexuerat, Se mirifice affici Præſidis Grammatica Hebraica, ut quæ Methodo prope *Mathematica*, totam artem in dilucida brevitate traderet. Illinc Hulſio inter ſuos gerones, ludibrii & deriſionis materia; eaque sæpius sæpiusque ſic memorata, ut hoc eque ex ejus ludibrii aſſuetudine putet Satyrici vini adagi inde obtinuiſſe illud, *Methodus Mathematica*; quale & ab ipſo meæ Veritati ironice impactum, ſupra vidimus. Ita eſt, Magiſter Henrice! quod delictum admiſi negare non poſſum, ac illud tibi palam mundo conſiteri cogor. Et ejus nempe Grammaticæ meæ Hebraicæ, & hujus Catholicæ Veritatis meæ Methodus, eſt quantum res tulerunt, more Mathematica. Sed, obſecro! nolito me eapropter nimium ridere! Innocentiſſime lapſo aliquid indulge! Conſitentio reo ignoſce, ipſumque nonnihil clementer habe! quod generoſo pectore tuo dignum factum mundus agnoſcet!

Te, me tædet, mi Lector! ſed Stolidi ſtulticiam in lucem proferre, ac publicitus ipſum illius

lius arguere; nonne ipsissimum id est quod Sapientia, quodque veneranda Princeps Theologia, suo ex Artibus famulitio comitata, ac Nostrum brevi missura Argivam ad magnum bovem, tantisper me nunc inclamat, ac alta cum omnibus suis voce ingeminat; Responde illi! Illi responde stolido secundum stultitiam suam, ne sibi impostero sapiens esse videatur?

C. Pareo itaque, & quamquam hujus tantæ & tam multiplicis stultitiæ fastidiosus, refero quæ reliqua speciem argumentorum habent, quibus Hugueninum probat in Theologia nullum Hulsius.

I. Ut multiplex est ejus stultitia, potest, debet ei nudandæ modus adhiberi multiplex. Sic arguit: *Qui* tam in Lectionibus quam Collegiis non multos habuit auditores, an is esset Theologus? Atqui Hugueninus &c. Ergo &c.

Ad Minorem, Ornatissime D. Opponens! respondere possem me nequiquam aptum natum fuisse, qui ovium Doctor essem aut Professor anserum; quales magnam partem vocari possent studiosi quos ibi in illa barbarie, in illo regno tuo, in illo defectu omnis cultus, ad serium Theologiæ studium necessarij, deprehendebam: quales & aliam magnam partem non absre insigniam populares tribulesque tuos, natalibus & educatione villaticos & paupertinos juvenes, facili & non una necessitudine tibi vel jam obnoxios, vel brevi post futuros.

At enim

Atenim id alioqui fonticum respōsum omittens, respondeo, 1. Posito, nulla me causa abstentum. docere paratum fuisse, ut fui semper & ero; multos tamen auditores non habuisse! rudes, novicii juvenes venerant à Doctoribus erudiendi, non de Doctorum ipsorum Doctrina pronunciaturo, aut arbitria justa facturi. 2. Hunc aut illum arbitrati aut persuasi esse doctiorem, an semper solum frequentant? an nonquam non frequentant? an nonquam non deserunt? annon aliquando ob ejus altiozem captu suo, seu stylum, seu didaxin commutant? an nonquam se seduci passos, ad indoctiorem se traduci sinunt; alter alium ut ovis ovem secuturi?

At at certe hic propter risum tertia responsio vult audiri; & respondeo, 3. An qualescumque adolescentes, persuasi, etiam convicti hunc Doctorem multo doctiorem esse quōpiam altero, nonquam vel ex aliquo metu, vel ex aliqua assentatione, promissione, spe, &c. vel aliquibus artibus & præstigiis; vel ex præsentaneo quōpiam lucello, &c. &c. illum doctiorem indoctiori commutare amant? & an nonquam tu, Magister noster de Hulsio! tale quid audivisti, putasti, credidisti, & faciendum pertentasti? Ita me superi ament, id tam sollicite faciendum pertentasti ut de simili aut æque fervido & rapaci Scopelismo viderim, audierim nonquam. Hos truculente terrendo, istis assentando, illis etiam te humiliatum, & quasi precatorem obtrudendo;

dendo ; aliis hoc commodum , istam conditionem , illam promotionem promittendo ; aliis operam omnem tuam gratis addicendo ; aliis officiorum , conjugiorum , fortunarum , & nescio quot montium aureorum spem faciendo : aliis non tantum clavim prophetiarum , sed tabulas propheticas quasque Prutenicas illas , de magnis omnibus in Ecclesia & Mundo futuris eventibus concinnatas , ac tantum non clarissime ipsum Spiritum propheticum , pollicendo : Et ea quidem omnia , si fortean opus videres , firmatam jurejurando fidem obligando : aliis ipse propinando , alios etiam convivas adhibendo . His similibusque , ita nos vident superi , artibus & technis , novicios incautosque juvenes , in caeses tuos capturam & prædam ducere sollicitissime advigilabas . idque per electos tibi quosdam incastigatos & male feriatos adolescentes gnathones tuos ; quibus ut Corycæis & circitoribus utens , etiam iis (proh quanto in Theologicis iudicio !) pecunias largiebaris ad symposia cum suis conscriptis , cumque aliis conscribendis agitanda ; non sine æmula Orgiorum intemperie .

De his quum non nusquam incidisset sermo , vir quispiam doctus , emunctæ naris , & utriusque nostri bene gnarus , interloquebatur , & argutia joco-seria dicebat : „ Ut audio , hætenus , quidem Hulsius strenue Scribas & Pharisæos , imitatur , qui mare & terram circumibant ut
sibi

„ sibi prolelytum vel unum facerent : Attamen,
„ ut spero , suos affectas non perinde faciet filios
„ gehennæ duplo magis quam est. Et , DN.
„ Huguenine ! petebat ; Annon caterva sua sti-
„ patus, bonum suis omnibus exemplum præ-
„ bet Lektionen tuas diligenter frequentandi &
„ audiendi ? Quod si facit, omnia ipsi permis-
„ sa sunt ! quando hac ratione non tantum non
„ male facit, sed & suis, & sibi ipsi , bene ac
„ sapienter consultit.

Istudeapropter hic refero , quod immane quantum in contrarium peccabas. Neque enim tantum eo laborabas ut quam plurimos, imo omnes si fieri potuisset , ad te pertraheres ; sed ut te solum, tanquam unicum, audirent, ac non etiam me ; quanquam vicibus dispersitis, id ipsis per tempus & Superiorum destinationem vacabat. Quin & eos qui se mihi diligentiores præbebant, & qui præsertim actibus publicis, Præfide me, defungebantur ; totus infrendens persequeris, eosque male ulcisci, quæsto prætextu, studere solebas. Tam vehementi scilicet æstro livorem potuit in mercenaria arrogantique anima furire, tam lucelli cujuspiam odor, qui ex percipiendo didactro ibi locorum spirat ; quam futilis in opinione hominum eruditæ famæ famæ.

Hæc autem omnia palam iis in oris , per ipsam experientiam nota, & supra omnis commenti speciem posita atque indubitata ; revocant in

memoriam quod & in me ipso per id tempus con-
tingebat. Nempe contingebat non vice simplici,
sed omnino bis, ut in ipso domicilio meo, ego
inermis & tam innocuus quam si non natus,
ex improvilo impeterer, truculente stricto in
me gladio: quem nisi utraque vice ex aggresso-
ris manibus extortum ipse fregissem, latera mi-
hi transfossurum fuisse, in propinquo negotium
erat. Et quamvis duo cives Academici essent
qui id facinus attentarant, querela & inquisitione
prolixiori neminem prosequerbar: imo sponte o-
rientem suspicionem de te, quasi eos subornas-
ses, in mente compescebam. Redibat ea qui-
dem cogitanti, quo præpostero simul ac ridicu-
lo fervore omnium quot poteras Studiosorum
animos, tum à me avertere, tum in me exacer-
bare & concitare ut in quempiam capitis mino-
rem, annitebaris: Me extraneum & peregrin-
num: Me exotica gente hominem; ut Lingua,
ita & ingenio Gallum; Gallos autem Nationem
ex rerum natura penitus abolendam, excinden-
dam. Redibat & eadem suspicio animum
advertenti, nefarium id discrimen utraque vice
sub tuo Rectoratu mihi obtigisse: quum præser-
tim & insuper ea occasione ab honestis homini-
bus admoneretur de tuis in me structis insidiis, à
quibus mihi caverem. semper tamen hactenus
eam suspicionem averruncaram. Quum vero
nunc te in meum honestum nomen tam sæva li-
bidine grassari conspicio, vix possum aut debeo
dubi-

dubitare quin jam tum eouſque Vatinianum & internecinum eſſet id in me tuum odium , quo tam præclarum quid facinoris , potis eſſes in me machinari.

Quod ut interea ſuo loco relinquam, non pariter intermitto, ea cuncta recolligens, Lectorem interrogare; Annon tibi videtur, quiquis eſ honorande vir ! ſapientiſſime argumentari Hulſius ? At certe à paucitate auditorum ſola, inſcitiam arguere, Sapientis non eſt. Ab ea ſola arguere, ubi aliunde eruditionis argumenta affatim ſuppetunt; nec Sapientis, neç honeſti hominis eſt. Ab ea ſola arguere, ubi etiam tot adverſa molimina eam peperint; improbiſſimi cenſoris eſt. Ab ea ſola arguere inſcitiam, eum qui tot adverſa molimina ipſe machinatus eſt; id vero quid? niſi ſe ipſum nequiſſimum & impudentiſſimum Nebulonem inſuper prodere eſt, aut ſi mavis, malitiouſſime fatuantem fatuum ? Utque dubio procul iuſdem machinamenti me ſufflaminare ac ſupplantare ſategiſſet, etiamſi me redivivum illum ſeu Hieronymum, ſeu Auguſtinum ſciuiſſet, qui centenariis Patribus ſe Doctiorem proclamat; ita ſane prorfus idem arguere potuiſſet, & non ſequiter arguaret. Quin & forte ſe illis eaſpè demum ratione tam immaniter præfert, quod ex honeſtiſſima eorum ſanctaque vita conjeçtet, eos nonquam pares vel ſibi fuiſſe vel futuros fuiſſe in juventute circumvenienda, concutienda, & dolo opprimenda; id eſt,

est, in immoderatione quam ipsos milites veta-
bat S. Joannes Baptista.

Ut cumque vero sit, isthuc ex veritate nuda
redit ejus argumentum: Quomodo in Theolo-
gia non rudis, & inepto ingenio non esset, qui
Studiosos ad se non pellicit? qui meas artes non
novit? qui mangonium illud & subtile plagium
nequidem à me præeunte discere potuit? qui
quadruplatorum artis & veteratoriæ fraudis uti-
litate ad emungendos suis pecuniolis adolescen-
tulos, non animadvertit, non intellexit, ad nul-
lum suum commodum certatim contra me exer-
cuit, vel exercere potuit? imo qui, si ex e-
jus stupidis moribus judico, tam obtusi pecto-
ris est, ut ea cuncta semper aspernatus fuerit?
Venuste profecto, & argute!

Ast & fatuantis fatuitatem intendit, quod
justissimas Ecclesiarum & Classium querelas,
frequentes jam dudum expertus de eorum Can-
didatorum ignorantia qui ipso Doctore solo sunt
usi; eas in se graviores excitet derivetque hac
scabiosa luxurie sui commendationem tam im-
portune instrepenti, tamque argumentosam Ca-
marinam movendi.

4. Verum tamen vero, subtilissime D. oppo-
nens! ego tibi curam relinquens ejus exedundi
quod totum tibi interis, respondeo amplius tu-
am Minorem esse ex ea Logica, quæ tibi, ut
palam est notissimum, familiaris ars est impuden-
ter mentiendi. uno verbo! *Nego minorem.* Utque

non negem nequaquam defuisse inconsultos juvenes, qui corruptelarum tuarum technis circumventi, ex ingenua informatione mea abducti fuerint, (quod quanto cum conscientia tuae solatio, ipsorumque institutionis commodo feceris, penes te est:) ita Veritas ipsa tamen attestatur, me honestos juvenes per id tempus auditores meos, & quidem sic informatos habuisse, quorum vel una ex pluribus centuria, plus veræ & solidæ institutionis ac scientiæ à me reportarint, quam à te potuerint quotcumque illi tui circumventi *φοιτῶντες*; nugatoriis illis tuis S. Scripturæ ac nominatim Propheticæ explicationibus sic nequicquam inhiantes, ut ingenua miseratio non ferat eorum ignorantiam has in charitas referre.

Unum sancte protestor; eos, nempe, quotquot paulo ante subeundum Candidatorum examen, conscii suæ in auditorio tuo perditæ operæ, veniebant apud me capitalia Theologiæ Dogmata repetitum; eosdem omnes, inquam, ita rudes fuisse, nonnullos etiam in puerorum Catechismo, ut mirari satis non possem atque miserari. Quod ipsum alicubi pie à me narratum, statim ac in aures tuas per tuos Corycæos perlatum esset; severe cohortabar omnes, ut ejusmodi repetitionem imposterum à me requirere caverent. Ac ne quidem unum istud referrem, nisi res in eas querimonias publice erupisset quas duobus verbis modo tetegi. Sed de tuo Schola-

stico Mangonio affectatoque monopolio ut ad huc paulum quid libem, ipsa res infra dabit, & jubebit Veritas: in cuius gratiam quo ulterius hic pergo, eo me inlclamat altius Sapiencia, Euge! Illi fatuanti responde stolido secundum stultitiam suam; ut ne, si quo modo potest, sit deinceps sapiens in oculis suis, & tantopere fatuari ac barbari pergat!

Illa jam in argumenti tui Sycophantiam responsa, honestissime D. opponens! retundunt quæ ad eandem ignorantiam in Theologia meam probandam appendis. Ea duo supersunt; quæ, ne te ludos fieri causeris, etiam strictim examinabo.

II. Igitur argumentum & tibi est; Pueri ipsum deriserunt; Ergo rudis in Theologia & nullo iudicio est.

Respondeo autem, 1. Ut concedam fieri potuisse; miror quomodo tibi tam altum te extollenti, & ad Prophetæ singularis encomium aspiranti, nondum in mentem venerit, te, ut supra omnes Patres immenso intervallo, ita aliquo ut minimum gradu supra Prophetas, vel saltem supra unicum efferre. Vah! ad rem tuam nondum satis attente! Quare ut de me argumentaris, Ipsum riserunt pueri; Ergo me minor Theologus est: ita non pariter argutaris; Pueri ludos fecerunt Elisæum; Ergo non is mihi par erat Propheta? Hoc dubio procul tam evidenti ratiocinio, faceres apud multos fidem amplioris

ris adhuc tuæ in Prophetia præstantiæ : unde plures Discipulos, plures pecunias ærufcans corraderes. Quid putas?

2. Si ludionum puerorum catervam, me ludificantes vidissem, teque ipsum in medio alacriter ad exemplum cachinnantem; vos me derisissetis, fateor; & hoc quidem non nego: sed non derisus fuissetem.

3. Nescio tamen hunc derisum: nil tale vidi aut recordor. Et apparet hoc etiam ex tua pudente illa Logica in argumentum proferri. Te forsân ridentes adspexisti sæpe pueros; ut quidem non unum ridendi spectaculum argutula illa gens in te facile speculata fuerit, atque considerarit: sive, nempe, tui quadraturam circuli, aut potius Globi; sive Herois illius Thyrsigeri faciem; sive motuum & scituli gressus texturam, &c. atque id, pro uno tuæ Logices topico, de me dicendi quod tuum est, mihi affinxeris. Utcumque sit tamen, non tanta esse potuit ridendi causa pueris ex adspectu meo; quanta tuis affectis, ære, tempore, opera sua fraudatis causa fuit & est, ex te viso flebiliter gemendi.

III. Appensum cum præcedenti, alterum istud argumentum habet; jam pariter cæteroque per præcedentia elisum. Hypodidasalum Linguæ Gallicæ inter nos egit; Ergo scientia nulla, nullo iudicio est in Theologicis.

Respondeo 1. Agnosco clementiam tuam,

qui saltem me non etiam neges Linguæ Patriæ peritum : quin potius innuas ejus me satis peritum , ut qui illam docere potuerim. Magnis enim vero Viris , in præcipuis votis erat Linguam sibi patriam percallere , ex. gr. ipsi Ciceroni : qui sibi nec contigisse esse tam felici ut Latinam percalleret, ipse non uno loco fatetur.

2. Cave ne ex nimia illa tua in me Clementia, me nimium extollas : imo , quod superis sit divitiæ , supra te met ipsum ! Nam publica exstabant antehac monumenta , tuæ in idiomate vernaculo tuo imperitiæ. Sed , puto , omnia ante recognoveris & recuderis, quam ista scriberes. Recuderis tuum *Collyrium Augen. Salb* / tuam *Sulamith* : non omissa tuarum Vallium Prophetiarum nominatim una , qua quod in Græco textu est *κατὰ κέντρα λακτίζειν*, reddebas Latine, *contra stimulos lingere* : & quidem haud dubie quod cum Græca illa non satis intelligeres , prudenter confugisses ad versionem germanicam tuam, ibique legisses *gegen die Stacheln lecken* / & probe observasses quod *lecken* / Latine sonet *Lingere*. Vide quæso ! quid non hic possent faceti homines cavillari si illa non recudisses ! Profecto, dicerent illi, iste non intellexerit Græcam vocem *λακτίζειν*, neque etiam Latinam *recalcitrare*, quæ nequaquam sonat cum *lingere* : imo neque germanicam *lecken* / quæ ut passim & frequentius alibi significet *lingere* ; ita hic, ut & non raro alibi , cogente vel ipso contextu,

mani.

manifeste significare debebat *reluctari*. Explicare textum sacrum, pergerent illi, Hebraicum, (quod & infra patebit,) Græcum, Latinum ex Versionibus Germanicis; ignorata etiam lingua Germanica, Materna sua lingua! Hæc vero demum est Peritia! Illud demum est Judicio magno pollere in Theologicis! Vivat Hulsius, vivat! Et sic multum te riderent. Hui! quam belle fecisti quod illa omnia sellis Patroclianis custodiri data, de integro recuderis!

3. Ego certe nonquam nusquam quicquam docui aut professus sum sub Hypodidascali aut Didascali nomine: nec adeoque linguam Gallicam docui alio nomine, quam quo vir honestus quislibet, honestis quibus ipsi placet de sua lingua aut Dictione quod vult impertit, vacivis si quæ sunt sibi que arbitrariis horis. Id vero subinde rogatus, cedere solui ac hodieque soleo cum in Linguis, tum in aliis omnibus quæ cum meæ facultatis & prudentiæ finibus, consistere possunt. Ac proin & hic ex pudica Logica tua argumentatus es; quæ ut mendacium Veritati, ita & vituperium Laudibus substituendi artem tibi singularem præstat.

4. Cæterum, pro sinceritate mea profiteor, me libenter acceptaturum esse Hypodidascali Gallicani titulum & Spartam in proxime mihi monstranda Academia tali, in qua Professoriis dignitatibus singulo cuivis pro eruditione meritoque suo dispertitis, locus quo ex justa distribu-

tione & censu dignus essem, alius mihi patere non posset quam Hypodidascali Gallicani. Quin &, ita me videt Deus ! toto pectore desiderarem tum eam talem Academiam dari, tum me ejus civitate ad id munus donari. nam mihi parata foret larga discendi facultas. Verum vero, quocumque in Mundi angulo talem Universitatem fundari & erigi detur, plane vereor ne in ipsa, tibi omnis docendi quantuluscumque locus fera & repagulo præclusus sit. Tibi tamen ex prisca tui notitia, ego quod potero patrocinator ? speroque tantum efficere ut inter Urbis servitia adscriptitius, optionem alterutrius habeas. An nempe tu (s. h.) *Hyposubulcus*, an potius *Hypersubulcus* esse velis ? Utrum autem elegeris, non deerunt porcis filiquæ, (Germ. *Hülssen*.) Hoc ea tamen conditione tibi promitto, ut si, rebus literariis in statu quo, prohdolor, manentibus; tu in posthac conciliandos à te Lutheranos & Reformatos primariam absque dubio Superintendentiam capeffis, recorderis me promovere in tuum Capellanum !

Interea vero, Cordate mi Lector ! Contumelias hæctenus hoc in Capite refutatas, brevius, & fortasse tibi commodius expedire potuiffem, si contempto Nostri clamore, tantummodo regessiffem, quod per id tempus de quo loquitur, contingebat : nempe singulari plane modo me altius promoveri. Et an non sufficere potuiffes putes si duntaxat dixiffem, Grandiloque Magister

gister Henrice de fili quis ! atqui tamen Is infru-
nitus sui laudator ; Is ingenio stupidus & ineptus ;
Is stylo barbarus , hiulcus , affectator , inelegans
& ἀνάστος ; Is in Theologia tam rudis , tam nul-
lo iudicio , tam stupida cæcitate , non nisi Lector
ad vos missus ; Is , inquam Grammaticus , tam
paucos auditores nactus , Linguæ Gallicanæ Hy-
podidascalus , & puerorum ludibrium : Is ipse est
qui his in oris extraneus solusque , singulariter
honorifico Diplomate , ab ipso Electore , nunc
etiam Rege , dato , ac ad ipsum recta inscripto &
misso ; nullo prævio Academiæ , ac multo mi-
nus tui singulari suffragio , nulla solita trium No-
minatione ; fuit ex Professore Theol. extraor-
dinario in Ordinarium promotus , simulque La-
tinus Academiæ Concionator , & Gallicanus
Pastor constitutus. uno verbo , Is ipse est quem
ea Dignatione honorificentissima Rex ipse supra
morem prosequutus est & extulit , qua simili
nonquam vel tu , vel tui pares fueritis honorati ;
neque etiam posthac , insana tua ambitione de-
specta , futurum sit honorari ?

Audire videor , istud omnino sufficere potuis-
se. Et revera nisi diva Fatua hominem infatuaf-
set , illa convicia nonquam vel sola mente ausus
esset commentari ; multo minus , omni sic exu-
to pudore mentiri , & tam clamose baubari. Quis
enim non videt , similia quantacumque sunt ap-
probamenta , in ipsam Regni administrationem
præcipue recidere & refundi ; quæ & visu , &

si diis placet, omnibus sensibus orba, talem me virum vel dumtaxat adspexerit? Et certe qui minus aliquantulum se ipso plenus & ebrius fuisset, reputasset ea quoque parte, id contumeliarum suarum exundare cacoethes: ex quo non fequi non posset, Lupum auribus tenere; praesertim si pro stultitia sua stolido responderem.

Atqui istud ipsum est, Candide Lector! quod, uti vides, non facere non licebat. Nam & in pia sinceraque mente mea Sapientiam tam altum clamare sensi, *Responde stolido secundum stultitiam suam*, ut eam multiplicem stultitiam singulatim non notare, esset non satis obedire. Ea propter nec omittam hic addere quod sensim magis ac magis manifestat, Nostrum esse ex eo genere stolidorum, quibus scelerate se gerere, ludus est & risus *Prov. 10. 23*. Scilicet, ea mei promotio, jam tandem mihi partes cum ipso aequales, id est, jus & auctoritatem in Facultate Theologica, in Senatu, adeoque & Magistratu Academico parem attribuerat. Quo proin ipse nuncio, quasi fulmine tactus & porro sideratus frendebat, intestinaque surdo murmure sibi corrodebat: siquidem tanto altioribus cuniculis operam meam sufflaminare, ut in cassum, impotenter moliebatur.

Rerum optatae conversioni positum erat fundamentum: eaque sensim procedente, hominem tam stulte *πορθεύοντα*, at primas eas partes suas alio transferri & transire videntem, incredibiliter

biliter angebat reclusi fastus impatientia, atque discruciat. Intereaque contingebat ex Dei providentiæ viis tacita humilitate exosculandis, ut aliunde me percieri sentirem, totum id quod fuit & futurum erat Academicæ fortunæ & splendoris, Deo & Regi resignare. Ast ibi vero quid animi fuerit Noster, tam ex auditu non habeo, quam qui ne percunctari quidem fuerit dignatus: at certissima tamen est mihi conscientia, nil gratius ipsi quicquam à me obvenire potuisse, vel forte ab ullo mortali unquam obvenisse, ac illa Spartæ ejus meæ abdicatio. Jam autem ipsum eundem in meam famam sic effrenate grassari; perinde ac Dei zelo corrosus, Evangelii gloriam ultum iret bipes improbus & nihili; quænam hæc tandem est effera improbitatis intemperies & versura? eo nominatim redundans ut quasi jura adeptus mihi postliminio conviciandi, me in ea qua nunc sum conditione recenti; dementer laceat? Huc autem præcipue & ejus destinatione singulari facere videntur quæ duo summaria contumeliarum postrema notavi; quintum nempe & sextum: quorum priori illo Caput istud finiam.

V. In Controversiis Disputator sum, Hulsio pronunciante, tenebrio, andabata, ad rerum capita non assurgens, sed caudam duntaxat admordere aptus; cujus ideo Liber *Catholica Religionis Veritas*, sit in eo genere tam jejunos, miserabilis & indoctus ut simile quid aut æque indoctum

doctum ab ullo vel infimæ plebis mortali, tota
vita sua non noverit unquam : ipso Deo ei teste.

Libri aut Inanitatis tuæ præstantia ac stylo ele-
ganti, digna sunt conditura & falgama, quotquot
injuriosos in me titulos perspergis : quales hic
Tenebrio, Andabata. quos neque hic alia cau-
sa repeto, quam quia risum denuo mihi mover
memoriæ tuæ tenacitas, ingeniique tui mira fa-
gacitas ; ex quibus tam exquisitè noris aliis im-
pingere, quod vere Sapientes de te scriptisque
tuis jam diu senserunt atque etiam pronuncia-
runt. Ac à te ita manifesto Tenebrione & An-
dabata sic vocari me hercule malim, quam alio
modo laudari. Tantum igitur ad concomitan-
tia duo cavilla respondeo.

I. *Priori* dicis me non assurgere ad contro-
versiarum capita, sed cau lam tantum admo-
dere.

R. Tibi forte id videtur ; sed nec morarer
nec mirarer, qui tuum in cunctis rebus Literariis
judicium feci semper nihili : quiq; id constanter
& ubique, etiam à doctissimis, (præfiscini ut
reliqua dixerim,) audivi ; quo & plane con-
trarium judicabant, & scandenti ingenio minus
obsequi suadebant. Sed qui id de me judicium
Sapientum dubio procul audisti, pertendis ex-
probratione tua id ipsum de te venire judicium :
ut ita cum pingues nævos tuos mihi allinas, tum
commutatione facta, laudem meam tibi vindices.
Quis astum non laudet ? quis conatum non
præ-

prædicet? Nam sic tandem fiet ut saltem fortasse dicas, *Iam sumus ergo pares.*

Sed cogitare lubit, tuum hoc de me iudicium ferri in eapse Inanitate quam meæ Veritati opponis; quod & iudicium vis ad ipsam speciatim referri. Ex duobus ergo fiat unum hoc cavillum! *Hugueninus Controversiarum non nisi caudam admordet, ut videre est in ejus illa portentose indocta Catholica Religionis Veritate.*

Resp. 1. De Apologetico hoc meo quid vere docti, iique omnes & singuli de quibus inaudierim, senserint & sentiant, tui causa non referam: nihilque dico nisi quod post eorum sententiam, vel ore tenus, vel scripto, vel relatione mihi cognitam; mihi de tua hac tali non gratulari non possim. Namque mihi perspectissimum est, eos omnes & singulos, ipsum id iudicium tuum pronuntiuros tam jejunum, tam miserabile, & tam portentose indoctum, ut ab ullo etiam infimæ plebis mortale, nihil æque vecors audierint. dicent & dubio procul, nihil æque stultum: siquidem ipse tu ejus dicti iudicii tui immemor, non raro per tuæ Inanitatis decursum, meas pro Fide Catholica militantes explanationes diserte præfers nonnullis Catholicorum Doctoribus maxime inclytis: imo &, si bene recordor, ipsis quandoque Conciliis. Nempe ut Mendacio ita Stultitia excellis, quæ tui non sinit te memorem: ei accedente insuper, quod mox infra se prodet.

R. 2.

Resp. 2. Quis etiam vel invitus te hac quoque parte non riferit? qui hæc deblateres in eapse Inanitate contra meum Apologeticum scripta? qua in profecto non modo prodis, te eum non intelligere, sed te adeo jejunum, tenebrionem & andabatam esse, ut nullus infimæ plebis homulus tam foede potuerit innocentes conspurcare chartas; quod jam superius ostensum, memorare cogis. Actuam Inanitatem in conflictum admissam contra Apologeticum meum, non dubita visum iri quempiam macritudine exhaustum strigosumque Lyciscam, in publici spectacula arena oppositum generoso Leoni: etjushercle non caudam, non extremum caudæ floccum admordet, solo contemptim obtuentis supercilio territus latrator; fatisque proin periclitans, quod hac illac circumcurfando, eminus ausit barbari: quasi vel amphiteatrum in opem suam acclamet, vel athleticæ strenuitatis facinora edat, vel Athletam sedentem sic externari putet; vel potius quasi id esse triumphum, Spectatores autumaturus confidat.

Quodcumque vero est; hic tui defendendi quædam se præbet occasio, quam ut elabi non finam me jubet sinceritas. Lectores scilicet audio non obscure mussantes; Quid? Hæc sane tanta hujus hominis fiducia de reportanda per suum librum victoriæ & triumphus gloria, non potest injuriosa non esse in integritatem nostram. Nam quomodo crederet ullum Lectorem ipsi victo-

victoriæ palmam adjudicaturum esse, nisi simul credat eum Lectorem in sui libri gratiam, contra veritatem & æquitatem pronunciatum esse? Apage illum à me quidem! Ipsius gratia nec mentiar, nec æquitatem fraudabo. Sic unus, sic iste, sic ille loquetur; sicque loquentur omnes. Sed pace vestra, Cordati Lectores! Vobis ego recipio, hanc non ejus esse mentem; hanc non ejus esse de vobis sinistram opinionem. Quid igitur?

Paucis narro verbis quod rem explicabit. Sæmel, bis, identidem à me sincere monitus Hulsius; Præproperam & defunctoriam illam Theologematum suorum scriptionem, defecati seculi doctis viris non fore favorabilem; Caveret ne cum sequioris famæ notam apud eos incurret; tum ne de Lectoribus suis abjecte nimis sentire, sentirent ipsi Lectores, ac ipsum honoris sui dissimulanter ab ipso suggillati insimularent! Respondebat Hulsius, meam simplicitatem albis dentibus irridendo; An putaverim ego multos talia scripta legere? Ut pauci forte legant, addebam; nolunt vel Lectorum unus ab ullo Scriptore despici. Tum Hulsius ambas mihi buccas inflans; *Attamen non intelligunt.* Nimirum hæc præfidenti Nostro est quidquid in penam fluxerit scribendi securitas; *Lectores tamen non intellecturos esse.* Et hoc quidem non abs re; quandoquidem ipse, tum sæpe non curat intelligere quod scribit, tum sæpe sentit, vel etiam

H

affe-

affectat esse sine mente sonos, & sensus expertia quæ scribit : qualia certe multo majorem partem scribit.

Omnino non possunt illae jus nugamenta, cum sub vario nomine, tum singulatim sub Pseudocatholicæ Inanitatis titulo consignata, melius excusari; quam quod confisus fuerit, ea tamen si non intellecta, opinionem tamen qua sagacis & eruditi, qua supra vulgus eminentis ingenii, quomodocumque tandem obtentura atque reportatura fore : eorum præsertim commendaturis præstantiam & super astra evecturis, Hullianæ famæ buccinatoribus illis studiosis; quibus, omnis Artis & Scientiæ penitus ignaris, digniores se Laudatores non poterat ex tota Bœotia eligere, & technis ante dictis circumventos, sibi aptiores conciliare. Verum vero fateri cogor hanc excusationem non excusare scriptitantem Hullium : ac fortassis accusationem geminare. Nam mihi Lectores instare subaudio: Ergo utrinque in nos injuriosus est; nempe cum in integritatem nostram, quasi pro non intellectis stemus; rum in judicium nostrum, quasi intellectu carentia, intelligenter scripta esse judicemus. Apagelis illum à me, qui non tam facile patior me naso suspendi adunco! Sic unus, sic iste, sic ille loquentur; sicque loquentur omnes.

Ut vero possim videri ea de ipso narratiuncula super sedere potuisse, fatearque me talia non referre nisi vi quadam illata in meam generosioris pe-

ctoris

toris honestatem ; attamen apud me reputans ,
 Hulsum eadem aliis quæ mihi omnia dixisse ; ac
 proin quamvis ea tacrem , vulgo satis nota esse ;
 me quicquam peccare non sentio. Et annon
 pro veritate tuenda id mihi planissime licebit,
 quod sibi pro mendacio tam licenter indulget ?
 Ac quomodo cæteroqui satis obsecundarer Sa-
 pientiæ , quæ hac occasione si unquam ad me vo-
 cem edit , Responde stolido secundum stultitiam
 suam ; ne porro sic dementer pergat sapiens sibi
 videri , sibi que Sipientiæ ipsius dictaturam ar-
 rogare ?

CAPUT IX.

*Eandem contumeliarum Hulsianarum discussionem
 continuat ; utrimam nempe tractans,
 que est Asinaria.*

QUem sexto tandem contumeliarum Hulsia-
 narum loco posui succedit *Asinus* ; qua no-
 menelatione, ut eleganti, florido, modestoque
 suo stylo digna, & à capite ad finem Inanitatis
 intercalaria, me tam sæpe designari affectat, ut
 totum ejus librum emensus Lector, non possit
 sibi non videri per Arcadiæ pecuaria longum
 obtusis auribus iter fecisse. Neque vero nomen
 Asini tantopere abominor ; quod insignes olim
 viri sibi proprium esse non moleste tulerunt. Ur-
 que

que post tot alios, Asini laudes non scripturus sim, me tamen eum fateor qui ut omnes animantes, ita nominatim innocens illud, mansuetum, laboriosum, patiens, utile, frugaleque animal Asinum; humanitatis & benignitatis placido quodam & blaudienti sensu complector. Etenim non tantum quod attinet ad corpus, *auriculas Asini quis non habet?* sed quod ad ipsam indolem, non una viro Sapienti cum Asino cognatio intercedit: ac utinam mihi quoque plures!

Verum vero quo jure qua injuria factum sit, ut *Asini* nomen in triviale dicitur abierit; veniatque animal reapse nil magis socors tot aliis, in symbolum & emblema stupiditatis, insulsi-tatis & ignorantiae; istud quidem non scisci tabor, ut nec scissitatus est *Hulsius*; cui satis fuit id esse triviale scomma, quo mortalium vel despectissimo bipedi, insignis & atrox fiat contumelia. Enimvero si per undecim annos, non Juventutem Theologiae sacram in eadem qua & ipse Academia docuissem, sed porcos ejusdem Pagi cum ipso pavissem; non licentius, nec truculentius iram in me suam, *Asini* vocabulum ingeminando, at tollere & debacchari potuisset. Et an omnes honestos cordatae humanitatis mores in me tam immaniter violari ab *Hulsi*o sensissem, ac non simul audivissem à Sapientia clamari; *Responde stolido secundum stultitiam suam ne sit sapiens in oculis suis?* Uti que vel in hac una ab *Asino* contumelia satis ejus stultitiae fuit, secundum
quam

quam respondere tenebar stolido. ac secundum
eam ipsi respondens, hic etiam quam paucis po-
terero verbis agam.

1. Jam ego portæsus modestiam hic meam
tam importune iacilari laceffique, dum pro
compromisso quantulamcumque eruditionem
meam propugnare cogor; nihil hac in responsio-
ne de me ex professo præmittam, nisi quod hoc
momento in pennæ mucronem cadit. Nimirum
me non recordari, unquam ab ullo qua magno
qua parvo gentis humanæ consorte, mihi sic in
os impactum fuisse id insigne Asini: quod & in
Authorem retorsisse, satis esse possit videri. Sed
quia nihil id aliud esset quam respondere stolido
πρὸς τῶν ἐκείνῳ ἀπροσύνῳ ad suam stultitiam,
quod Sapiencia vetat; ipsi respondere pergam
κατὰ τῶν ἀπροσύνῳ αὐτοῦ secundum stultiti-
am suam, id est responsione tali qua dediscat esse
sapiens in oculis suis, quamque Sapiencia mihi
præcipit.

2. Igitur aptius nihil video, quam operam
navare ut se noster Opponens intra se ipsum quæ-
rat, nec se quæsierit extra: utque adeo bene &
diligenter hac saltem loci perpendere velit, qua-
lis & quantus sit ejus ille Ingenii & Eruditionis
modus; cum quo gregarii, & nominatim ego
collatus, Asinus haberi possim & publice pro-
clamari. Ingenuè & ut coram Deo loquens, quan-
quam scapham scapham vocans, subitariam Doti-
um & Doctrinæ Hulsii adumbrationem edam,

ab ipsa rerum experientia qua is mihi per id undecim annorum tempus innotuit, unice repetitam. Tametsi enim non obscuram sui totius effigiem in Inanitate sua ipsemet delinearit, ex qua Lectoribus innotescat; in ea tamen nec ipsa imaginis suæ lineamenta vera discernet; nec Lectores accurabunt, ipsum ex ea revincere.

Est itaque H. Hulsius non inclementi Astro-
rum positu natus, ut qui à bona corporis constitutione sit sanus, vegetus, robustus; & cujus in insigni plethora, sanguis probus, excitatus & fervens præcipue abundat; joviale natus aptus exercere dominium. Hinc & sensus omnes habet satis vividos; ac eum qui dicitur communis, velocem præpetemque. At Imaginationis sic dictum sensum, habet certe præstantem, amplum nempe, promptum & multiplicem; cui accedens validus Phantasiæ sic dictæ vigor, hominem inter eos notabilem & memorandum facit, qui singulare à Natura donum fortiti sunt persuadendi iis quibuscum loquuntur, id totum fere quod lubet. Etenim id hominum genus non ore tantum, sed omnibus quasi excitatis sensibus totoque corpore, summa præsertim pettoris, faucium, vultus & oculorum contentione loquentes, ac omnem dubitationem & cunctationem procul semper explodentes; facillime, seu asserant vel negent, seu adhortentur vel dehortentur, quemvis audientem & adspectantem non probe cautum permovent, & ad quam-

cum.

cumque assensionem, quocumque demum corporis humani mechanismo, trahunt coguntque. Et tales eos, organa fuisse magnarum in humana societate conversionum & catastropharum, Historici & Experientia tradere conspirant.

Hæc autem omnia cum in se ipsis considerata, sunt dona Naturæ neutiquam aspernanda; tum vero postremum hoc de machinali efficacia persuadendi, in disciplina Morali se ipso indifferens, potest in magni seu boni seu mali causam abire; prout Societatis rectores & administri, prudenter & opportune singulorum hominum dotibus, virtutibus, etiamque nævis moderari fategerint, nam ejusdem rei cujusque & usus datur & abusus. Sed ut in eam partem sermonem non prosequar, agnoscamque hactenus egregia quæpiam, ex constitutione præsertim corporis, in Hulsio naturalia; Ingenium ejus & Eruditionem nunc attendo.

Quod ad ipsum attinet *Ingenium*, quo vim aut facultatem intelligendi designo; à Parente Natura sortitus est neque parvum, neque magnum, sed in commendabili mediocritate consistens. An autem ab Educationis in tenera ætate defectu; An vero ex providæ & solertis institutionis in pubertate, penuria; An singulariter ex præjudiciorum indomita tenacitate evenerit; undecumque demum evenerit, habet certe Noster Ingenium, qua corporis sensibus, qua affectibus animi totum subjectum, obnoxium &

obsequens. Cumque sensus habeat nobis jam dictos vividos & solertes; certe rebus socialis vitæ practicis & negotialibus, ab Ingenio aptus imprimis & comparatus erat.

Eruditionem autem quam isto ingenio, seu & isti ingenio comparavit, hanc in ipso deprehendi. Humaniores quas vocant literas, ex Ludo reportavit mediocres. Num iis verò postea excolendis seriam navavit operam, non apparet: siquidem ut artis Grammaticæ generatim sic dictæ, non nisi tenuiter & ad vulgarem modum peritus est; ita nec doctarum Linguarum scientiam assécutus, nisi qua minorem gregalis quisque Theologus habere non debet. Hinc & accuratiori judicio critico textum, seu Hebraicum, seu Græcum, seu & Latinum examinare & excutere, nequaquam ipsius negotium est.

Artes alias liberales, nominatim bene disserendi, & bene dicendi quamdiu tractaverit nescio; hoc vero probe scio, eum quod ad utramque attinet, non parum infra mediocritatem jacere. Ac si artem Logicam aut differendi vel ratiocinandi, reapse & omnium evidentissime manifestant cu jusvis hominis aut Sermones aut Scripta; in illa profecto Arte, nihil pollet Hulsius. Nam in omnibus, qualiacumque ex ipso seu audire seu legere mihi datum est, (datum est autem non pauca,) non potui unquam percipere seu eneratim ullum pro scientia ratiocinium, seu speciatim ullam prolixiorum, compositio-

rem,

rem, aut catenata quasi evidentia prosequendam
ratiocinationem; ubi se laxum, distractum, &
per velut decussatim implexas ideas dispersum
non prodiderit, & plane confusum. Ac si quid ju-
dicare possum, etiam vel ad unam unicam talem
exquisitam consequentiarum connexionem de
suo proferendam, nequaquam aptus factus est.

Artem bene dicendi, id est accurato, apposi-
to, defecato, & ad castigatam Methodicem exacto
sermone sua cogitata proponendi; hanc vero
Artem nihil magis, si non & minus, intelligit,
quam Dialecticem illam. Adeo ut mihi certum
sit, cum ad ipsius Theologiæ Disciplinam non
aliud apparatus attulisse, quam perfunctoria,
tumultuaria, & cruda illa Scholæ puerilis stu-
dia, dicam, aut strigosa rudimenta: Nam & in
Philosophia palam est, ipsum similiter omnino
nihil præstitisse: teste vel ipso, ad suos contem-
tim dicere consueo; *Hem! quid est Philosophia!*

Non vero requisi verim ut omnes Philosophiæ
partes necessario studuerit Theologiæ Professor.
Attamen vix ac ne vix quidem negari potest,
quin i. Naturæ cognitio studiumve *Physices*
apprimè ad ipsum spectet: imprimis ex gemina
parte, generali altera, altera particulari. Sub
generali intelligo, Universi Mundi systema:
Cœli, Astrorum, Planetarum, naturam, si-
tum, motus, & conversiones ostendens. unde
& Naturæ intelligantur illæ vires hoc in nostro
Orbe terraqueo, nominatim per Meteororum

œconomiam exertæ; & ex tempestatibus anni, ex virtute fetifera, ex soli feracitate ac ubertate, animantium pabulationes nostrique adeo nutritionem referante, ex mirisque tot aliis effectibus & phænomenis suspiciendæ.

Sub speciali parte Physiologiæ Theologo non ignoranda, eam intelligo quæ notitiam Hominis aperit: quæque, seu seorsim considerati tam Corporis quam Animæ essentiam, indolem, & qualitates; seu simul conjunctorum unionem, œconomiam, relationesque mutuas edocens; subjectum proximum considerationis Ethicæ & Theologicæ necessario agnoscendum, ob oculos particulatim exponit. Atqui ex rebus omnibus quoque constat, Nostrum Theologiæ S. Doctorem, his extantibus divinarum meditationum argumentis, nil degustasse quicquam; nequidem, ut Proverbio loquar, quantum canis ex Nilo.

2. *Metaphysicam* autem scientiam, peculiare proprium, & quam maxime serium incumbere Theologo studium, quis nescit? Nam ex Entis ἀπλῶς simpliciter considerati perceptione, mentem per summa rerum omnium qua patent & extant ac ab Uno se exertant culmina, meditando quasi circumducere; ac eandem à re singulari qualibet per abstractarum notionum contiguos quasi gradus ad Unum, realitatem omnem simplicissime complexum evehere; quid est aliudquam in illo omnem hominem illuminante lumine, mentem obvertere & aperire Deo, qua-

quaque nobis datum est, ipso Deo replere? Et valde musteus ad Scripturam S. accedit, qui non in ipsamet manifeste transpicit inspiratam & dictatam fuisse eo Spiritu, in quo & rerum vere intellectuales ideæ uno complexu existunt; ut qui eam dedit complexus hujus expressione multiplici stantem sentum habere.

Utque quod nunc incidit addam, Quemadmodum Cabbalam seu traditionem certam ex Mose inter Judæos primitus acceptam vere fuisse, non dubitare possunt docti; ita eam fuisse præsertim Scientiam aut Sapientiam quam nos Metaphysicam vocamus, rei momenta persuaderent; etsi quæ supersunt reliquiæ, claram ejus fidem non facerent. Quid enim aliud sunt illi Cabbalæ Reales sub Uno *Eén sóph, Infinito*, quatuor Mundi Intellectuales; ut & ea pro Emanationibus divinis, decem illarum *Sephiroth* Doctrina; nisi illæ reliquiæ, illa rudera præscæ in populo Dei Metaphysicæ, quanquam hodie pro stribligine Judaico-Rabbinica, mirum in modum contaminatissimæ? Utcumque vero sit; ipsa rerum magistra docente, nemo non rudis ignorat aut negat, Metaphysicam informationem apprime cum utilem omni Theologo, tum Theologiæ publico Doctori insuper necessariam. Atqui & in illa noster Henr. Hulsius, ad stuporem usque rudis est; fereque dixissem ad probrum.

Porro nunc ut Historiam, ejusque binos oculos

los Geographiam & Chronologiam non allegem; neque similia privatæ cujuscvis industriæ fere solita permitti; in quibus etiam omnibus certum est Nostrium non desudasse: Theologiam ipsam, eamque Scripturariam ita præcise dictam, fors est ut tanto melius tractaverit, penetraverit, ac in succum & sanguinem verterit! Est namque unicum id studium quod in vita sua, hactenus, nisi fallor, fere quinquagenaria, agitavit Hulsius; ac de quo se tam immodice tumidum jactat. Interim sicuti sui ipsorum maximi jactatores esse solent ii, qui uni duntaxat Scientiæ, perperam neglectis omnibus aliis studuerunt; ita probe norunt tamen vere Eruditi, vere excellere posse neminem in una qualibet scientia, qui non sub aliqua saltem Panosophiæ idea, ejus in Encyclopædia cum aliis contextum apprehenderit. is vero jam hoc ipso clarius longiusque animo circumspicit, tum quantum est quod nescit, tum quantum deest in eo quod scit; sicque minus est jactator. Adeoque nulla ex parte datur hactenus animo præsumere quidpiam præstantius de Nostri Theologia: ut cui necessarius ad eam apparatus defuit; quique propriam semidoctis sui jactantiam crepet.

Studuit Theologiæ: negotiosam ei operam dedit; systemata præsertim Cocceiana, audiendo, repetendo, & Scripturam S. Germanice præsertim lectitando. Dogmata Christiano-Theologia, secundum Reformatorum quam
vocant

vocant Traditivam & Polemicam, pervolvit; eaque pro naturali ingenii captu, ejusque ingenii privo cultu intellecta & collecta, memoriae satis tenaci mandavit. Quod noviad Dogmatum exegetin, & ad explicandæ Scripturæ Methodum, Cocceii solertia non infeliciter quidem, at tamen ex parte licenter addidit; id totum adoptavit, sibi que assumpsit Hulsius. At privilegium simul arripuit sibi que proprium quasi vindicavit, licentius multo agendi quam Magister: fereque dixerim quidlibet audendi privilegium; nominatim in Prophetis, symbolicis aut hieroglyphicis Scripturæ S. pandectis. Est enim solitum iis hominibus qui ea sunt qua Hulsius corporis temperatura, & animi neglecta cultura; illud ἄδὲν ἄγαν *nequid nimis*, quam minime curare, eique fere ἅπαν ἄγαν *omnia nimis*, substituere.

Hæc autem talia sibi comparata Theologiæ principia & documenta, vir mobiliter irrequieti, & quasi tyrannice impetuosi spiritus, non quiete, serio, rite, exquisite meditatus est; non digessit, non concoxit, non incertam, claram, distinctam, vereque systematicam concinnitatem redegit; nec exegit.

Atque inde factum est ut quod omnibus reliquis suis Scriptis tolerabilius edidit, Systema Theologiæ scilicet, sub titulo *de Molimine, Opere, & Sabbatho Dei*; posset vel solum ea quæ dico mihi manifestare, quamvis aliunde non discernerem.

nerem. Nam est utique in illo densa congeries Theologematum, eorumque ex parte, sincero- rum, doctorum, bonique comanatis : sed quantum obiter legens satis observavi, dispositionis quidem, at non meditationis Hulsianæ sunt; præsertim meliora: & clare quisque videat, esse Eclogarii in morem, hinc inde compilata consu- taque. Concedo equidem parum referre gene- ratim loquendo, undecumque demum res bonæ veniant, modo ut sint bonæ : at speciatim in Libro, eoque Theologiæ corpus, systematica concinnitate discendum, tradere destinato; nihil proclivius est, quam res bonas quæ ab ipso Scri- ptore non sunt, ita tradi, ut bonitate sua cassæ sint, & desinant esse bonæ.

Nimirum, qui liber, Systema promittens, res plane diversas sine vinculo aggerit : qui plu- res sententias in rem eandem proponit, etiam discrepantes, nulla reliquis prælata, aut tum nullis, tum & falsis rationibus prælata : qui di- screpantes, imo & ex adverso sibi repugnantes opiniones de re eadem æqualiter adducit, & conciliatione vel nulla, vel incongruente æqua- liter admittit adstruitque : qui verbis hic unum quodpiam asserit, & alia alibi ponit quæ cum ipso consistere non possunt, quæque ipsum pla- ne subvertunt : qui, imo, salebrose & abrupte procedens, hic contente asserit, at illic diserte negat idem : qui difficultates aut objectiones imprudenter movet, ut quas vel dilutè nimis, vel inepte

inepte & sophisticè tantum, vel etiam nullo modo resolvit: qui altiora subinde tradens, eorum cum evidentioribus ex quibus deducebantur, nexum non simul tradit, nec ulla ad eorum cum sequentibus copulam porifimata: uno verbo, qui mere est densa congeries & moles indigesta; is profecto Liber, ei qui exquisitè perpenderit, dicetur perperam, præter & contra destinationem suam retradere: & quidem ita ut quæ in eum convectatæ sunt bonæ, bonitate sua cassæ sint, & eo loco, modo, usu quo positæ sunt, desinant esse bonæ. In summa est liber exigui plane momenti, ex quo ejus Author laudem seu præstantis ingenii, seu singularis Eruditionis, seu defecati ad res Theologicas judicii, sibi nequam vere arrogare potest, sed ex quo potius Lector non potest contrarium non inferre. Et quomodo feret eundem tamen, cum se Doctrina reliquis præcellentem venditare, tum reliquos ut prorsus aspernandos, ex alto despicientiæ suggesto rusticanis approbamentis adobruere?

Atqui is est sine controversia, & palmarius Hulsi liber cui decennium circiter insudavit, & protervus ille ejusdem Hulsi fastus. Quos utrumque si ego . . . Sed ingentem inaudio, hominem tamen esse in Prophetarum vaticiniis & hieroglyphicis neququam vulgariter exercitatum; ac eo saltem nomine passim passimque laudari. Excipio itaque & breviter rehero: Nequo lubentius ex vero quenquam laudarit ac ego, neque

neque vel virtutis umbram quæ in Nostro sit, præteriisse velim. Sive autem quod Prophetarum grandiloquentia, & vel ex ipsa obscuritate venerando & suspiciendo sermone affectus fuerit ut alii multi, imprimis in iuventa; sive etiam & simul quod eos interpretari, ac nominatim eventus multo post tempore prædictionibus respondententes ostendere in præteritis Evangelii factis, vel ipsa præcipue adhuc futura fata ex Prophetiis de terminare & quasi articulatim designare, magnum revera quid sit, si vere; & magnum saltem quid sonet, si duntaxat quomodo-cumque, etiam hariolando, id facere seu tentes seu te vendites: qualecumque tandem horum, Hulsi cum tot aliis permoverit ad fatidicas Scripturas, eumque studium Propheticum aliis omnibus præferre induxerit; in eo operose, nec enim nego, multa molitus est & tentavit.

Verum tamen vero, præter certos Locos communes, at passim in plurimas explicationum suarum pertrahendos, ac ubique ferme recursum; huc usque neutiquam percipitur aliud quid præstitisse, quam per Cocceji & sequacium Commentarios se voluisse, & analecta quædam ex iis collegisse: nisi quod famola regula, *Verba Scripturæ S. significant quidquid significare possunt*, licentius Magistris suis utens, identidem longius excurrit exerratque, & è Gigantum humeris conatur eminere Pygmæus. Ast & hoc profecto semper infeliciori successu quam nullo. Res ipsæ

Mundo

Mundo palam quotquot prostant loquuntur.

Quis in illis *Vallibus Prophetarum* sacris legendo, ingenuæ lucis, veræ cognitionis aut Scientiæ, piæ delectationis, uno verbo, veræ frugis quicquam percipere aut lucrificasse potuit? Lectorum, si qui fuerunt, conscientia respondeat! Mea quidem coram Deo respondet, me tale quicquam ex iis tam non percepisse, ut ex eodem luto fictum ejus *Lemuelem* consciens, eum legere, pie tristis abhorrerem. Abunde mihi fuerat eas de *Vallibus Disputationes* lustrasse; quarum singulam quis testari possit aliud esse quam farraginem quandam, in omnium artium, prudentiæ, scientiæ & pietatis ipsius ludibrium sic temere aggestam? Repeto; in ipsius quoque Pietatis, dum & ipsius Scripturæ S. ludibrium. Nam quid est pingues, vanas, frigidas, putidas, nulla vel rationis sana specie nixas conjecturas, sub Scripturæ nomine & Autoritate cauponari; si non Dei verbo ludere, & Dei verbum profanare est? Earum ego quidem nullam legi, (omnes autem utpote ventilandas legi,) quam non erratis, nævis, & lapsibus omnegenus æque confertim scatere viderim, ac formicosum riscum formicis; quæque proin stuporem non mihi incusserit, ingenuo, honesto, pioque dolori comitem.

Etenim quid aliud expectes ex tali, qualem hucusque videmus, Scriptore; ex tali, dico, qualem supra lustravimus, imperitia Scriptoris & inconsiderantia? Ex tam imperito, tam inconsiderato,

derato, unà voce dicam, ex tam destituto Prophetâ quid exspectes, qui ut suis prophetamentis locum faciat, Theologiæ fundamenta subruit? ut quum in Vallium illarum una, tribuit ipsis Gentibus Evangelii exortibus, Blasphemiam in Spiritum S. ex sanæ protecto Theologiæ sceda ignorantia; qua in forsan adhuc esset, nisi dextere eum ejus hallucinationis per studiosos admoneri, & melius erudiri fategisssem?

Quid expectes ex tam destituto vate, qui textum originale non intelligit, ut ex una Vallium jam cursim tetegimus? Ex vate cui textum originale Prophetarum præterire nequidem religio est: uti ex Vallium alia, ni fallor, vel ex suo Lemuele observandum, honesti quidam Sudiofi mihi referebant? Ibi commentans in vocem *filius*, quam ex ignorantia, ut credere est, pariter ac negligentia, supposuerat esse in Hebræo illana millies milliesque recurrentem *Bén*; prolixè, otiose, oscitanter multa Theologico-Mystico-Prophetica, elegantissima ex vocis etymo discussionem critica edisserit: quæ vox tamen est in Authore sacro, originationis & potentia prorsus divertæ; nempe rarior illa *Bâr*.

Ex Scriptore prophetante quid expectes, qui Regula supradicta sua sic utitur, ut secundum eam ita laxè sumptam, ex omnibus omnia omnes facere possint? Qui, ex.gr. ex omnium primo (si bene recordor) quem in Inanitate sua ab ipsa Præfatione textum Scripturæ adducit,

inci-

incipit hoc sensu prophetare : *Esa. 23: vers. 15, 16.* Tyrus non sumitur ad literam; Ergo potest significare Romam; Ergo revera significat Romam; Ergo Romam Christianam, Romam Papæ audientem; Ergo ipsam Romano-Catholicam Ecclesiam; Ergo Romano-Catholicam Ecclesiam, tempore Reformationis & porro deinceps considerandam? Quam insolubili nexu stantes consequentiæ! Atqui ita *venuste* primum S. Scripturæ locum tractans, suscipit alios pari venustate tractare: ac religiose spem tantæ veneris implet.

Ast ego religiose abstinebo, memoriam meam congestis ejusmodi sordibus ex ejus lectione obrutam, pro speciminibus aliis sollicitare. Sed & omnes Scripturarum prolationes, præsertim Propheticæ ipsi propriæ, tot sunt ejusdem accuratationis specimina: & ad primam Inanitatis aperturam, mi Lector, mirificam illam artem, ex omnibus faciendi omnia, exremplo discas. Annon ea tantillum laborem, librum aperiendi, merebit? vel si duntaxat plene scire velles, quam eminenti prærogativa possit Hulsius gregales Theologos ex alto despicientiæ suggesto conviciis inceslere?

Interea vero, Hulsii! si tua Scripta illum ex Prophetica peritia factum tibi exprobrare nondum satis est: ut quid alia saltem rerum testimonia te tandem non revincant? Namque profecto jam dudum est, quum illam Germaniæ Regionem

nem, magna tuorum prophetamentorum habet latias: quorum etiam importunitatem sequutus est risus, quo te etiam, ut quidem credere est, ipsi pueri riserint; sed quo, ut majus & certum quid est, te Viri, te Docti, te Theologi passim passimque exsibilant. Sed & jam aliquamdiu est quum risum excepit crebra Theologorum indignatio & questus; etiamque Ecclesiarum: utpote quum palam innotuit, non tantum quod supra libavi de turpi ignoratione tuorum Auditorum; sed quum palam notorium evasit, eos cum post plurium annorum tempus in tuo Systemate tuisque Propheticiis detritum, nihilo doctiores fieri, quin potius hebetiores; tum vero nihilo ad Concionatorium munus instructiores.

Etenim tales omnino ex tua Schola recedunt, quorum ignorantia & inapparationi suppleturus, iis Conciones tuas Propheticas, secundum illam tuam Logicam & Oratoriam vernaculo idiomate vel à te consignatas vel ex Professoribus olim tuis exceptas impertis; aut potius ubicumque audieris tinnimentum, ære redemptas vendis: quas tamen nec à se intellectas, & dubio procul ex parte nec à te, popello suo pro Concione sacra propinent. Ac utique inde fit ut iis qui te solum habuere Doctorem, sensim sensimque pluribus promotis; Regio tandem Præconibus impleatur ineptis: nisi si qui proprio ingenio & industria jacturam sub te Doctore Prophetica factam resarciant, improboque labore redimant.

manant. Addam & inde fieri, ut si tui similium publicorum Doctorum numerus augetur, quantum quidem quod in te est augetur fatagis; brevi mundum retrudas in priscam illam seculorum IX, X, XI, XII, barbariem, atque tandem precipites. quam quidem barbariem, vere Docti observant & gement, atque in Reipublicæ Literariæ Horizontem, magis ac magis contrahere nubes.

Hæc eapropter saltem hic memoro, ut in te ipsum descendens melius ipse te discas, & non pergas in posterum tam effrenate erumpere in despiciationem & contumelias hominum supra spuriam tuam eruditionem sapientum. Quasi vero sit Asinus, qui tuas asininas ineptias nescit! qui tuas asininas ineptias sciens, ridet ut asininas, spernit ut profanas! Quasi vero alii etiam non legerint, legant & versent Prophetas; aut nullo ingenio valeant, nullam regulam adhibeant ad intelligendum Prophetas! Quasi vero eam quam sequeris & Regulam, & temporum distributionem in certas periodos, vel nusquam audiverint, legerint, vel mente assequi non possint! Quasi vero & illius regulæ, & illarum seu septem, seu aliter computatarum & dispartitarum Periodorum theoriam circumspiciant & doctiorem non habeant & usurpare non possint! Quasi vero præter eas & Regulam & Periodos, plura quam tibi & præstantiora, tam à Natura quam ab Arte & studiis adminicula, multis in promptu & nu-

merato non essent ! Quasi vero multis nota non esset certa veraque Ars , qua res omnes qualescumque , singulæ cunctis , cunctæ singulis , idque innumeris modis uno mentis actu in idea representatæ ; eam infinitam , etiam in Propheti- cis , conceptuum copiam pariant , ex qua talium selectus haberi potest , præ quibus illi tui , feces essent & pinguioris fyncipitis crassamenta ! Quasi vero & mihi ipsi duntaxat gregario , (nam invitum multa loqui cogis ,) nonquam alluxisset sensus Prophetici vestigandi via , cujus , utur mihi hactenus ex parte tantum resectæ , monstratio generalior sola , foret impari tuo acumini Steganographia quædam inaccessa prorsus & impentrabilis !

Non possem jam reticere quod eventum hodie contigit , cui verus hic locus est. Is vir acris ut apparet animi , quem supra jam semel retuli , ad me post libri tui lectionem esse locutum ; menti meæ sæpius observans tanquam mei & tui conscius , etiamnum hoc mane , sed non nihil commotior , auribus meis insonuit , meque sic affatus est :

» Illum Inanitatis authorem , Huguenine , te
 » præter tot alias effrenes contumelias , etiam
 » tam sæpe vocare *asnum* ! Omnimode te Asi-
 » num bacchari & barbari , in eopse inani libro
 » quo magis *Asinum* quid , tuo non potuit op-
 » poni ! Est quidem ubi convicium isthoc modi-
 » ficari videtur , dum subinde ad Theologiam
 » venuste

» *venuste restringit, vocans Asinum ad Lyram sanctam,*
» *etiam, quia scit, te ut à Poesi, ita & à Musica*
» *vocali & Instrumentali non paucis esse notum:*
» *attamen putidula modificatio, vatinionem cul-*
» *pa non eximit, qui alibi promiscue occasione*
» *quavis, simpliciter inclamat Asinum; asinum*
» *hie, asinum illic, ubique asinum, ad omnia a-*
» *sinum. Ac certe quod præter & contra verum,*
» *pro sua rusticani Scurræ facundia facit, id tibi*
» *pro veritate, & publicæ Honestatis ultione,*
» *pariter facere licet. Quin & quum te parpa-*
» *ri sic referente, duo facietis idem, non tamen*
» *erit idem: impudenter intorquere falsa aliud*
» *erit; aliud erit & manebit vera cordate retor-*
» *quere. Eum igitur insignito talem, qualis*
» *ex vero est; & qualem is Inanis albarum char-*
» *tarum perditor, se ipsum cum sordida illa sua*
» *Inanitate, in puras luminis auras protrudit.*
» *Qualem autem se ipsum protrudit? qualis ex*
» *eo foetido caudice, Reipublicæ literariæ inno-*
» *tescit? Quin medius fidius innotescit Antro-*
» *nius Asinus, Cumanus Asinus, Asinus ad*
» *Lyram, Asinus ad Lyram sanctam, Asinus ad*
» *tibiam, Asinus ad omne Musicum instrumen-*
» *tum; Asinus tam ad omnem Musicam, quam*
» *Asinus ad omnes Artes ingenuas, Asinus ad*
» *omnem Philosophiam, Asinus ad Linguas, ad*
» *veram Theologiam, ad solida Propheteumata,*
» *ad Lyram Propheticam, ad ipsamque suæ Ty-*
» *ri πολυδρῦλλον lyram; liricen, fidicen, si-*

,, ticen, Tyricen *Afinus.* Imo, æcastor, *Afi-*
 ,, nus ad stabulum, ad præsepe, ad clirellas, ad
 ,, sagma, ad molam, atque ædepol ad fustem &
 ,, verbera. Hæc audacter, aperte, & rotunde
 ,, ipsi dicens atque edisserens, æquum, bonum,
 ,, pium opus facies; æquis, bonis, piis omnibus
 ,, rerum arbitris gratissimum futurum; quando
 ,, ut chartas, ita Lectorum manus oculos, men-
 ,, tem, sordibus suis quantum in se est, polluit
 ,, & contaminat. Nil cunctator ipsi dicere quod
 ,, Docti idem tecum sentientes, ut apposite di-
 ,, ctum, ac à se ipsis alias dicendum fuisse agno-
 ,, scent! Ipso nempe palam tam insulte & tur-
 ,, piter Opponentem tuum se sistente, ferale e-
 ,, didisse spectaculum, haud valde dispar ei quod
 ,, narrat *Ann. Marcellinus Lib. XXVII, § 2. prope*
 ,, horam nempe diei tertiam, spectantibus multis,
 ,, *Afinum, tribunali ascenso, visum, auditum suis-*
 ,, se *destinarius rudentem: stupefactis omnibus qui*
 ,, aderant, quique didicerant referentibus aliis:
 ,, nulloque conjectante futura. Hæc & talia in
 ,, Responso quod apparatus, libere dicito, & ani-
 ,, mose edisserito!

Hæc cordatus ille vir. Sed moderatior ero
 quam quidem ille talia mihi suggerens, hodie
 matutinis horis erat. Ac certe illa non edisseram
 ego, quem fere jam pigeret, ejus hortamen-
 ita ad verbum retulisse. Tale quid enim, du-
 rum non nihil & tetricum sonat, quod in lenio-
 rem & fereuiorem indolem meam non convenit.

Quin

Quin potius, mi Opponens, Propheticae eruditionis suppellectili imprimis gloriare ! Faciamus quod ingenuos Lectores, nobis attentiores fortasse reddet ; modo ut tu pariter atque ego, omnibilis commotione sedata, serio, cordate, utrinque agamus ! De Propheteumatistuis certo pignore deposito certemus ! Sed ut, quod in omni sponfione fieri par est, sine ambiguitate procedamus ; per Prophetamenta tua, ego non intellexi haectenus, neque nunc intelligo omnia quaecumque ex commentatoribus Prophetarum adoptasti ; quæ partim bona, at vere tua non sunt, utpote in eorum scriptis obvia : Sed intelligo, 1. Ea quæ ex iis Commentatoribus tibi promiscue adoptata, non approbanda tamen erant, nedum adoptanda ; utpote partem non exiguam vana temerariaque. 2. Intelligo & potissimum illa quæ tu de tuo, aliorum interpretationibus addis ; seu quæ tu, eorum methodo & imitatione nixus, proprio Marte in varia Scripturae Propheticae, Symbolicae & Parabolicae loca, commentatus es & commentaris. Ista sunt quæ rite intellexi, intelligo, dixi, dicoque *Tua*.

Jam ! dum quo de pignore sis conventurus ruminaberis ; Ecce ! Sponfionem ego facio, me Methodo, principiis, regulisque tuis utentem ; & illas non laxius, non licentius aut minus provide quam tu facis, adhibentem ; clare demonstraturum esse, quod, ex: gr: *M. Accius Plautus* sit Propheta. ac id quidem tibi demonstrabo

in ejus *Afinaria*. Si enim problematis affirmat^otionem ostensurus, ante omnia Dramatis *Afinariæ* *personas* examinavero; earum puta Nomina Etymologice, præsertim ubi Græca sunt, discutens, earumque numerum, subtiliter, argute, secundum mihi quæsitæ quæsdam temporis periodos distribuens; ac deinde totum Drama bene lectum & repetitum, sollicite ad eam pro licentia tua sumptam regulam exegero, quæ sonat, *Significant quod significare possunt verba*, scilicet metaphorice etiam, allegorice & mystice sumpta: his paucis mihi præcautis, planissime conficiam, ut M. Accius Plautus inde à bis mille circiter usque annis, totum vitæ tuæ contextum, præteritæ, præsentis, & futuræ prophetarit; atque adeo sit *Propheta*, Q. E. D. Acid quidem æquis non modo litis nostræ arbitris palmam mihi tradituris; sed & te ipso, si placide attendes, tum rem factam agnituro, tum forsân & admiraturo, mihi que deinceps soli, amatam Phyllida concessuro.

Et tu solus esses cui sit permisum Theologos gregarios, honestos tamen nec indoctos viros, *afinos ad Lyræ sanctam* vocare? At crede mihi, Magister Henricæ! gens Doctorum deinceps multo magis quam antehac est te suspectura; & quanto polleas in rebus Theologicis judicio, demiratura. Nec alium, magnam partem, te considerabunt, quam qualem in præfatione meæ Veritatis Catholicæ, fictum virum considerarent,

rent, qui ad nos ex Luna recens venisset: prorsus ignarum, nempe, Reipublicæ ejus Literariæ, quæ est hoc in Orbe nostro; quæque ut ut plebi semidoctis que prorsus invisibilis, defecatissimo tamen examinis critici judicio, suum omnibus fœtibus ingenii & eruditionis pretium, nominatimque Libris ponit. Tantummodo vereor, ne etiam illum Orbis Lunaris indigenam tibi prælatum irent; ut qui saltem se noscens ipsum, prudenter & serio quid nos agitaremus & saperemus Terrigenæ, discere laborabat.

Ad Te, mi Lector! conversus; peto ut non obliviscaris me ad Dei Sapientiæ monitum & mandatum, satagere substringi quæcumque hic, ut ut subinde plusculum aculeata, scribo. Et si quidem Illa me mandat respondere stolido secundum stultitiam suam, qua manifestum Doctrinæ defectum voluit supplere contumeliis; non potui ad compromissum de quantulacumque eruditione mea non consentire & descendere. Quod ut mihi molestum futurum præfensi, ita quoque recordari dignaberis, me veniam præoccupasse eorum quæ speciem propriæ laudis & immodestiae habitura, coactius hic dicturus eram. Igitur id quod ex animo abominor, id pro æquitate tua mihi non imputabis: neque numero hominum, virtutes suas jactare ubique prurientium me accensebis; qui tantummodo malui utcumque nonnullis, Aretalogus quispiam videri, quam Stultitiam triumphantem, & Veritatem inultam

inultam permittere. Ast annon & quanto magis ineffabili gradu S. Paulus me homunculo doctior & sanctior erat, tanto mihi pronior erit ad ejus exemplum excusatio ex 2. Cor. XII. vers. 11? Istiuc aurem ut ad præcedentia, ita &, si qua fors dabit, ad futura intendo memorari; dum ad ea quæ supersunt transeo.

C A P U T X.

Manifestam Candoris defectum supplere vult Calumniis.

Quem Opponentem Libro meo sum nactus; Non Doctissimum & Candidissimum, qualem ex animo, verbisque conceptissimis desideraveram; sed Ineptissimum & Fallacissimum, qualem supra Capitibus III, IV, & V. vidimus: eundem etiam Capitibus prægressis VI, VII, VIII & IX vidimus, Ineptias manifestamque ignorantiam illam suam supplere voluisse Contumeliis; aspergendo in Cacabi sui minuta, Salgama. sequitur ipsum jam attendamus, veteratorias fraudes suas supplere nitentem Calumniis; sive illi Minutali suo addere Garum. Quo ipso prementes animi Hulsiani vestigia per Inanitatem illam impressa; sensim ac velut per gradus, ascendimus ad apertum insubidæ ejus intemperies spectaculum. Cumque hætenus intemperiem illam,

illam, eouſque, inſtigante Sapientia, ſimus proſecuti, ut eum hominem fatuante ſtultitia exagitari ſit in propatulo; jocoſa hic nobis ſub idea venire poteſt, qua veniret non incelebris ille Fatuus, *Acheus* agnomine *Callicon*; qui in ſtrato ſuo capiti ſupponebat pro cervicali, vas teſtaceum, fideliam, urceumve: quem cum ſentiret & acutiſſime judicaret, præ durtie minus accommodum, ſapientis conſilium inibat; fictileque cervical ſuum, mollius habere ſatagens, ttramine, paleis, quiſquiliis que implebat, etiamque conſeruebat.

Ignorantiæ ſuæ ſtratum Noſter providiſſime ſupplevit Contumeliis. pulvinari inquam tuo ſiſgulino: jamque Contumeliis addens etiam *Calumnias*; illi pulvinari ſive urceo ſuo mollius in utramque aurem indormitaturus, indit paleas, quiſquiliis, atque polgraphicas ſordes, ne qua deeſſet ſætor.

Ejus autem ſunt Calumniæ plures; quas tamen poſſum, uti de contumeliis actum eſt, ad ſex præterpropter capita redigere; ut ex quibus ego 1. Oneri fuerim Eccleſiæ illi meæ, cujus ante Paſtor eram, quam Theologiæ Profeſſor publicuſ evaderem: 2. Dictam Eccleſiam liguriendo depeculatus ſim: 3. Litem quandam forenſem deſexuerim: 4. Bolum pinguiorem nunc anhelem: 5. Impurus & ſordes ſim; ſpectatiſſime tamen 6. Famelicus, famelicus Apoſtata, Apoſtata famelicus. Has autem ſi Calumnias in me
jacu-

jacularetur vir quispiam integrioris hactenus factæ, & non is vecors Sycophanta, qualem se nobis jam abunde retextit; utique nec tempori nec chartis parcerem, quibus impurissimus innotesceret criminator & meritas pœnas daret: & si quidem ista fere sunt personalia, uti vocant, & non nisi oblique ad concertationem dilucidandam facientia; insuperque jam satis dispanfa sit *Hulsi* maledicentia; idcirco breviter ea & paucis verbis absolvam. Itaque respondeo:

I. Ad primum. Si quempiam ab Ecclesia aliqua ne vel quidem cogitantem, ad Pastorale munus vocari; & magno desiderio, eoque semper crescente, complecti: Si ab eadem, officio tam instituendi quam per inculpata vitæ exemplum præeundi, defungentem; singulari approbatione, laudum præconiis, & reverentia honorari: Sique etiam eundem alio transferendum, ab eadem Ecclesia omni molimine, zeli fervore, varioque sumptu, quantum pote retineri: Si, inquam, hæc omnia ex una parte; & ex altera, Ipsi eidem Ecclesiæ fuisse oneri, sunt fortean unum & idem; omnino de petulante Calumniatore excusare potes. Atqui sunt tota linea diametro opposita & sibi contraria: Ergo profecto, Magister Henrice de siliquis! tu es petulans Calumniator.

Addo: Si quis illud quod probe scit non esse verum, audacter per calumniam affingit, est petulantissimus Calumniator; quomodo vocetur is,
qui

quì quod affingit non tantum scit non esse verum, sed qui scit, contrarium, esse palam Mundo verissimum? Atqui non tantum sciebas non esse verum quod dicis; sed sciebas contrarium, esse palam Mundo verissimum. Ergo convenienter Virtuti tuæ quomodo vocari mereris?

Pergo: Qui ipse, quotquot probis hominibus, maximis, medioximis, infimisque notus sit, est in Sparta sua publicum quod gemunt onus; præter contra conscientiam veri aliis id ipsum affricat: Is convenienter Virtuti suæ quomodo vocari meretur? Atqui Mag. Henrice! tu eum te prodis perditum Sycophantam. Ergo satis convenienter Virtuti tuæ quomodo vocari mereris?

II. Ad secundum. Cujuspiam cætus peculium, ne ad obolum quidem in privos usus suos unquam tetigisse: Modico gravium laborum salario contentum, sobrie vixisse: Ejus Salarii augmentum, eodem cætu consulente petendum, petere noluisse: novos tandem quantoslibet sumptus pro se retinendo, ab eodem cætu fieri, dolenter vidisse: Ista inquam palam Mundo verissima notissimaque, & eum cætum liguriendo depeculatum esse, quod tu dicis, sunt tota linea diametro sibi opposita & contraria. Ergo profecto, Magister Henrice! tu es Delator impudentissimus, impotentissimusque Quadruplator.

Addo: Qui publice & palam notus *Æruscator*, ex inexplibili terrenarum secum aviditate pecu.

pecunias quales & quantascumque potest, arte qualibet veteratoria corradere, tota mente studet & laborat: quique idem ut insanæ Avaritei, ita liguriendi & computandi consuetudinis indomitæ mancipium est; audet tamen duplicis ejuſdem infamiæ, viros frugi, sobrios & temperantes, præter & contra conscientiam insimulare; quomodo is Lavernio Popinoque ebriosus, poterit convenienter Virtuti suæ nominari?

III. Ad tertium. Si litem forensem ego in non neminem mortalium intulisset, & post aliquantum tempus, idem ego, vel ex solo animo à sequendis litibus naturaliter averſo, litem deseruisset, imo & tacite certissimo juri meo renunciasset; quam indocte tamen & insubide pro more tuo, quam turpiter, inquam, ô Blateronum turpissime! illud *turpiter deserere* blaterasses? Attamen si nemini litem ego movisset; si naturalimeæ à litibus averſioni, graves admodum rationes accessissent; neque etiam certiori juri meo ſocorditer renunciasset; imo istud aut illud ex non ſocordi conscientia protestatus essem: si talia inquam mea ita se habuissent, ac ita se habere, tu ipſemet non nescivisses; quanto turpius adhuc, ô blateronum turpissime! illud *turpiter deserere* blaterasses? Quanto proinde ægrius posses convenienti ad Virtutem tuam nomine nominari; vel & quadruplatorum inveniri classis qua in ad merita tua convenienter inseri posses? Ego quidem nullam meditando possum

sum assequi, nisi talem in qua tu, & ex sequiori sexu detestabilissima bipes, singulari & exquisitissima animorum, virtutum, & morum parilitate; eximie super vulgus splenderetis in Mundo. Quam puchre autem vos ambo cerneremini inter cætera, non lites ullas deserere, sed antiquas ex ingenito rixandi cacoethe sequi & prosequi; novas quasi certatim suscitare, conflare, movere, inferre, & tanquam publicæ quietis juratissimi perturbatores, fatuitate furiosa conlectari!

Reliquis omnibus ad istud calumniarum tuarum tertium caput reponi proclivissimis, sciens volens supersedeo: ut qui quanto sincerius quam tu Proceres & Principes veneror, tanto cordatius agnosco, eos falsis impudentibusque criminationibus, quales hæ tuæ sunt, posse circumveniri, ac pessime in rebus informari. ac id quidem tanto facilius, quanto nobis altiores sunt; etiamque à nobis majori terrarum interjectu fuerint remotiores. Et frustra modestiæ meæ hic quoque nequissimas insidias collocans, sperabas futurum ut ad tuæ qua futilitatis exemplum, qua scurrilitatis delectamentum, multa & fontica esfutirem.

IV. Ad quartum; quo me eum velles traduci qui nunc pinguem bolum quendam, aut quomodocumque voces, terreni Pluti auram, expectem prensamque; respondeo; Ah! Henrice Siliqua! quam omni invita & reprobante Mi-

nerva, tota tua procedit Inanitas! Quam & hac in parte, vel perperam adhuc me noris, vel stolide persuadere velles me divitiis inhiare! Quam præpropere putasti Catholicos Viros quibus sum notior, nondum jam agnovisse verum, quod in evulgato meo ad Amicum responso memorabam publicum de me iudicium; *Id Huguenino potest unum exprobrari; nimium bonus est; nimium facilis credere, fidere, amare, donare; & quæ plura ibi de ἀυταρχεία mea ingenue repetebam!* Quanta vecordia putasti me tibi excordi terræ filio similem; cujus omnes ipsi Professorii labores, vilissime æra captant: ut quibus imprimis anhelas, novorum simpliciumque juvenum emergeri & exhaurire oculos: utcumque licet de cætero futurus in Academia, Studiorum Morumque vera pestis.

V. Quod in quinto Calumniarum tuarum Capite me voces impurum & sordes; ego pol quidem, qui ex ulla Impuritatis & Sordium claritudine, nomen in Mundo adeptus sum nullum, profus non discerno quid blati velis. Attamen ut id sordium & squalloris genus præteream, quod tu panticibus laxis, totaque tua corporis specie, totaque re familiari, spectantibus offundis & spiras; non pariter præterire possum, te dubio procul ex more tuo, mihi hic etiam eas quibus inclytus cluis sordes, adspargere voluisse. Ut ut enim sciveris aut nesciveris, quid præter jam notatum sensum, *Sordes* in hominis ipsius

ipſius nomenclatione designent; certum est *Sordidum* ipſi Ciceroni designare, & *Avarum*, & *Inhonestum*: adeo ut quemadmodum *Avaritia* est radix malorum omnium quantum ad mores, ita eadem sit omnium vitiorum in corde *Honestatis* vacuo pullulantium, fœdissimum & ferale germen.

Sicut itaque regnans *Theolatria* aut *Dei cultus*, est & active & passive centralis expressio probæ mentis & Sanctæ: ita quoque regnans *Avarities*, quæ, repetente Paulo, est *Idololatria*; hoc ipſo est pravæ perditæque mentis, tam active quam passive centralis expressio. Quam certe autem *Avaritia* in te plane regnet, potest quidem ex plusculis ante dictis non obscure intelligi: attamen importunus me cogis id amplius ex ipſo libro tuo manifestare. Igitur si regnans *Avaritiæ* sorditudo in eo est, qui quantumque, etiam sancta, *Idolo* illi suo aut *Mammonæ* seu conservando seu adaugendo turpiter sacrificat; profecto tu, *Magister Henr. de siliquis*, fereque dixerim de sordibus; ex eorum es numero: ut qui unice quæſitis corralisque ex *Academica Sparta* nummis nondum contentus; ipsa tota quantum potes *Ecclesia* & *Religione Reformata*, *Baalzaphoni* tuo litare non segniter occupas.

Quid enim à te sic notissimo sonare potest quod bis, &, nisi fallor, pluries per *Inanitatem* tuam, *Protestantium Principibus* affectu tanto

repræsentas? quodque ex quo tempore te vidi, irrequieta mente volutas & magna pietate moliris? Te consulere, instare, urgere, ut quotquot Viri Muniis Politicis præfecti fuerint, Proceres, Satapræ, Prætores, Magistratus; omnes inquam illi, Ecclesiasticas & Pastorales functiones obeant: adeoque ut, ad minimum, Theologiæ ex professo studeant omnes, eamque cursus Academici ritu solide addiscant! Te inquam istud ita consulere, instare, urgere; Quid id de te judicandum illico & quasi sponte præbet aliud, quam idem quod certo produnt quæcumque moliris; nempe te captare & inhiare lucrum? Lucrum autem hac occasione tam indubitate magnum, quam jucunde animo jam præcipis, illinc pingue quoddam conferendum tibi molitori Munus politicum: hinc vero copiosum lautumque Minerval, quod tibi pendent, seu ipsi Magnates, Proceresque numerosi, Lectiones & Collegia tua frequentaturi; seu eorum frequentissima Proles, quos amœnissimo jam tum spectaculo prævides cum ad te catervatim confluere Sapientiam tuam audituri, tum vero præsertim, nummos suos tibi numeraturi.

Hei quam tibi dolendum est, tam lucrosam Reformationis Reformationem tamdiu differri! ex qua tam jugiter, negotiose, & concinne à te meditata, tam bellos, tam multos, tam argute tinnulos Daleros in saccum tuum bene & probe reconderes! Et miror ego illos sub Rege Borus-

siæ Consiliarios & Ministros Status utriusque; vel non satis acutos, qui non statim approbarint Ecclesiæ & Politicæ regimen ad mentem tuam reformari; vel etiam nimis nasutos & lividos, qui obejus zeli tui causam malignius subolfa-ctam, cum innocentem questum tibi quasi unanimes hæctenus inviderint: vel & quoque nimis suspiciosos, qui metuerint, & adhuc forte metuunt ne viri Theologiam docti qualis tu & tui similes, vellent commodi privati sui sordes tam efflictim quærere, ut utrumque Statum conturbarent ac sensim sensimque pessum darent.

Quasi vero tam lædæ sordes in te tuique si- miles magnos, sanctos, Apostolicos Theologos cadere possent! Sed spes nondum decollavit: tantummodo instat, & contra audentior ito!

Etenim sane vero, etiam aliunde spes tanto major affulget: ac Ipsum quoque *sanctissimum Patrem CLEMENTEM XI. magnifice eruditum Pontificem* mirabor, si postquam forte tuam Inanitatem viderit, non ipse miraturus erit, extemploque dicturus; Papæ! quanta vis in hoc homine *judicii Theologici* resulget! quantum *Antiquum sapere ad salutem!* Quanto compendio Concilium Oecumenicum Heros iste nobis redimet; tam accurate, tam exquisite, tam concinne secundum antiquam Institutionem primitivamque Disciplinam, Ecclesiam reformare paratus! Mirabitur; scio. Et quis scit num non tuum illud tam sapiens consilium, tuam illam

tam luculentam delineationem rō Antiquum sapiendi, brevis sit lautissimo quodam congiario remuneraturus? Saltem quis non clare cerneret ex tua Inanitate, te vel duntaxat à tam docta, tam morata, tam moderata, verbo! tam à cunctis fordibus expurgata anima, dignissimum esse amplissimis Mundi Christiani donativis? Non omnes homines sordes sunt: cur dubitanter ergo sperares? Tantummodo forsitan obstabit, quod multi Sapientes, illud cæteroque callidissimum Ecclesiæ reformandæ Systema sint fastidituri, vel ex sola opinione quod à te fuerit excogitatum, at illo casu ego sancte protestabor me id ab aliis ante proponi audivisse, quam vel te vidissem, vel quid tuum audivissem unquam. Et sic res manebit salva. Confide! Te! Te! An quid Te sperare vetet?

VI. Ad sextum tandem quo tibi vocor Famelicus, famelicus Apostata, & præsertim intercalaria repetitione, Apostata famelicus; non nihil repono.

1. Et primo quidem quod ad *Famelicus*, statim cogitare subit quam oculatus sis polypragmon, & alienarum rerum inspector; qui tam accurate ipsum penus & forte stomachum meum exploraveris, ut scias me esurire! Sed attentius adhuc cogitare subit, quid hoc scommate tam sæpe in convicii vicem repetito, me inhonestare putes? Atqui Egestas nonquam, nusquam fuit aut erit vitium: quin imo contra. Nam uti semper

per Virtutem Invidia sequitur tanquam pedisequa, unde proverbium, *Invidia Virtutis comes*: ita tam sæpe Virtus prodit etiam cum Paupertate tanquam ipsi propinquiore, ut aliud hoc ab ævo steterit inter ipsas Gentes Proverbium, *Bona mentis soror Egestas.*

Neque adeo vel Ethnici inter se, improperebant egenis Paupertatem: neque etiam Christianis. Actibi facile non occurret qui ex Sapientibus seculi contra ipsos scribens, ipsis in dehonestamentum objectarit penuriam, qua tamen sæpius etiam summa squallebant. Ut non Judæis, qui suos habebant *Ebjonim* religione Pauperes, ita nec Paganis in mentem venit exprobrare Apostolis vel & Christo tanquam vitæ maculam, quod essent egeni ac sæpe famelici. Contra: faciles erant indigentiam patienter toleratam, ipsis in Sanctitatis argumentum vertere. Annon imo Apostoli, Christus ipse, etiam Inopiæ nomine, sanctam Vocationem suam commendare amabant; Et annon inopiam tanquam insignia quædam, Christianam religionem professos per ætates Mundi claratura prædicabant? Annon & Christus quantumvis Cælos supergressus, inter nos in terra remansit, est, esse vult & erit semper sub conditione Pauperis atque Famelici? Annon inopes in Ecclesia pii, sunt ipsa Christi membra; imo sunt Christus ipse, cujus locupletes quotquot vivunt, sint ex officio obso-
natores? Ac profecto paupertatis hujus suæ tam

non pudet Christum in dextera Majestatis sedentem, ut tum etiam quum in Gloria Regis Regum Judex ultimo die sedebit, magnum sui sit memoraturus & laudaturus Encomium, Egestatem; cujus & primum, primarium axioma diserte recenset *Famem*: *Esurivi*, dicit, *famelicus fui*, & dedisti mihi quo vescerer. *Esurivi*, *famelicus fui*, & non dedistis mihi quo vescerer, *Matt. xxv. vers. 35. & 45.*

Certe verus Christolatra, de pia fame, vel sua hilariter gloriatur; vel aliena, honorificentissimi me sentit: ut qui veros honores & merita, constituit in eo quod Christi est. Ast è diverso, verus Idololatra ac Geolatra est, qui veros honores & merita constituens in eo quod est Mundi, & soli *questum facienti benedicens Psal. x vers. 3.* *piam famem incessit & inhonestat*, nedum amat consolari. Ego autem si in conscientia Pietatis & Honestatis, esuritione premerer ad ipsam usque necem; nihilominus, quin imo multo majoris sortem meam aestimarem; & ea via, Pietati ac Honestati Martyr obire, pie & honeste gloriarer: nihil prorsus invidens mundanis Scatolatræ.

Attamen vero necdum hætenus mihi datum est esse tam beato: nequedum apparet eam mihi sortem impendere præstolandam. Ac ut usque huc nondum esurivi, habuique semper quantum pro consueti victus mei frugalitate satis esset, nil magis unquam famelicus quam tu; ita tantundem

dem me porro etiam habiturum, signa quidem extant multa: sed de eo non sum sollicitus.

Et quidem ut ea parte de futuro sollicitus non essem, me iussit ipse Christus; tam quæstionem cibi qui non perit, commendans, quam memorans Patrem cælestem, qui passeret ipsos provide nutrit & agri lilia. Ipse quoque ut ea parte de futuro sollicitus non essem, Augusto ore Suo me jubere dignatus est *Incluyissimus* ille JOHANNES GULIELMUS ELECTOR PALATINUS, *Dominus meus Clementissimus*; Qui hei quam raro Munificentia in omnes bonas Artes exemplo natus, etiam non dedignatus est hominem me pronunciare non aspernandum; imo & gratiosissima Generositate nonnihil sub *meriti* nomine pa'am loqui, quod ut suavissime memori ac profundissime venerabundo corde non exciderit unquam; in hanc tamen chartam referre, prohibet modestia. Cumque Sapientissimi, Heroicique plane pectoris Princeps, in Gloriosissimam Suam Clientelam publice me susceperit; Suisque Professoribus adscripserit Favore tam honorifico, ut statim rei fama latas pervadens adoras, te non ferire non potuerit; utique non possum assequi quo *Famelicum* viruperio me laceflendum putes.

Utrumque sit tamen; occenta ut voles, quando ita delectaris! Clama, increpita me *Famelicum*! Augura, præcine me brevi, esuriginetabifica confectum iri! Non tamen vel esurivi,

vel me esuriturum apparet : nisi si per Esuritorum rem , Sobrium forsan intelligis & parvo contentum. At si cum Esuritione , ipsam Sobrietatem ignominiosam esse judices , quasi qui paucis & sobrie vivit , non haberet quod satis est ; sed is demum qui gulose infarctis præter naturæ modum cibus impletur ; vel etiam is fortasse tantum , qui acervatim plenas penus & horrea congesta possidet : profecto defecata tuæ menti congruens fers iudicium. Atqui tamen si in Vervecum patria , etiam porci loquerentur , omnes intemperantiam se tantam sentire , uno ore negarent. Et verum crede si potes , ô Siliqua ! Neminem cordatum vidi qui non vel ex solo Inanitatis tuæ titulo , & Librum , & Authorem vultuoso ac indignanti contemptu exsecuti sint ; ac nominatim ex lectione ejus quo me ibi beas epitheto , *Famelici*. Nec enim sane poteras sordidissimæ prolis , Inanitatis puta tuæ faciem meretriciam , electiori aut magis conveniente gemma ornare , ex qua de ejus castitate posset ferri iudicium.

Ast huc tamen evagatus , unum permittar addere ! idque supponendo , Divitias suum homini cuique quanti valet facere verum pretium. Dico autem , ô noster Æstimator qui me hic tantisper tecum delirare cogis ! Tu non adeo locuples es ut me tantoperè despicias. Nam quantis facultatibus gloriari , iis incredibili diligentia incubans ; tantas ut minimum non una tantum vice neglexi , et si mihi præsentarias. Nempe quod u-

nice

nice mentem tuam occupat, id ego mente mea rebus præstantioribus operata præterii. Nec e-
jus ita me pœnitet, ut conditionem vitæ, pau-
cis in tranquillo contenta, commutare laborem:
utpote qui ejus commutationis occasionem à bre-
vi inde tempore talem vidi, talem præterii afful-
gentem, ridentem; in quali non minores tuis o-
pes honeste comparassem, & fortasse iis quas vel
habes vel habebis unquam, multo spectabiliores.
Manet quod in Epistola ad Amicum scripsi: *Di-
vitiis quæsi vi nunquam, nec magis hodie quærø.*

Sed quid hæc evagatione pensum fere obli-
sco? Quid sensim eo descendi ut respondeam
stolido non satis secundum stultitiam suam? ut-
pote qua responsione esse possit sapiens in oculis
suis, & in terræ sordibus summum Bonum sta-
tuere?

Ergo exquisitius secundum stultitiam tuam
ut par est, tibi respondens, dico: Nihil plane
quicquam in me Fames habet; qui modico quod
adest contentus, famem elimino; quique nec ul-
lam famem formido. Ast tu ipse, è contrario;
vere Famis imperio subes, ac ejus es Mancipium:
ac id quidem mancipatione duplici. Nam,

I. Famelicus vere es & esuritionis mancipi-
um tu ipse; qui depastus quantum viro sobrio
sufficeret, adhuc esuris; ac fame nihilominus
per stomachi & abdominis lata spatia sæviente,
cogeris adhuc tantundè ut minimum addere. Imo
neque tum fames te deserit: ut qui plenus qui-
dem

dem probeque suburratus ex triclinio tandem aut cœnaculo recedis, sed non pariter ex te famem, pleno, sed non satiato; imo pol & plura vorare parato, si per prægressam farturam liceret, & si sequuturi pãstus avida spes non jam esset solatio.

2. Famelicus vere es & esuritionis stabulum, aut quod verius dixi, Mancipium: utpote qui famem ita verniliter reformidas, ut ad ejus imperium tuos omnes & corporis & animi labores componas; omnes inquam cogitationes, desideria, molimina. Non enim temere mihi jam in te notata est Argenti & Auri sacra, aut clarior, execranda illa famem, quæ mortale, terrestre id tuum pectus in irritamenta malorum, quantacumque per devia & avia cogit, versat, truditque. Et is cujus arca quantumvis multas flagellaret opes, plures tamen avet, anhelat, ac eas immensas, cuncta vel bona Midæ impotentissime esurit & sitit; annon is regnante per viscera ardore habendi quod semper Deo suo Ventri sacrificet, egenus est? & tanquam hydrope diro ac Bulimia cruciabiliter domitus, vere mancipatus fami, vere Esurio atque Famelicus est? Res non nisi generatim tango: at & quia Famelicus ut plurimum à te additur Apostatæ cujus sit duntaxat epithetum, jam ab ipsa Inanitatis Rubrica: hanc etiam à te laudem meam expendere, præcipuum superest hoc in ultimo Calumniarum suarum capite.

2. *Apostata* qui inflatius adhuc tibi vocor, eo-
 usque intelligo quem ea vox usum habet, ut eam
 mecum repetere non te pigere debeat. Tritissi-
 mum vulgo nomen Ἀποστάτης *Apostata*, deri-
 vatur, uti notum est, ab ἀφίστασθαι, *Abscedere*, seu
 sit Abscessio à bono, seu à malo; uti constat
 ex variis Novi Testamenti locis: ita ut *Apostata*,
 sit proprie *Defector*, aut clarius, *Defertor*, seu
 mali, seu boni. Qui ergo quempiam vocat no-
 mine *Apostatæ*, quod ἀπολεξεί in N. Testamen-
 to non occurrit; eatenus quidem eum non afficit
 injuria.

At tamen verba, nomina valent usu: ac eve-
 niebat medio circiter quarti seculi, ut *Constanti-
 ni Magni* ex fratre nepos, *Iulianus*, à *Con-
 stantio Imperii* collega renunciatus, ac post ejus
 obitum, *Cæsaris & Augusti* majestatem solus
 adeptus; fieret tandem apertus *Fidei Christiana*
defertor, edito contra ipsam libro; quam &
 vaframentis omne genus, technis, Edictis, & di-
 ris Persecutionibus ex hominum memoria æter-
 num delere satagebat. Hac igitur ex causa,
Christiani eum infentum infestissimumque ho-
 stem suum, singulari quodam vocabulo designan-
 dum, vocabant nomine quanto potuerant lenissi-
 mo, τὸν Ἀποστάτην, *Defertorem*; vel & non
 minus frequenti, quin hodieque apud Græcos
 frequentiori τὸν Παραβάτην, q. d. *Transito-
 rem*. Qua occasione fiebat ut vox, quæ cæte-
 roquin notationis fere ambiguae & indifferentis
 erat;

erat ; brevi, ex hac ipsa applicatione nonnisi male sonare inciperet, & sensim in feralem eum sensum tota degeneraret, quo postea solenniter per *Apostatam* designatus est, qui *Fidei Christiane* Desertor ad *Ethnicismi* Idololatricam aperte defecit.

Ac ea propter multo pejus quid ab inde temporis denotare cœpit, quam vel *Hereticus* vel *Schismaticus*; qui uterque Evangelii fidem qualemcumque retinentes, nequaquam desertione tenus pares habendi sunt iis, qui ad ipsum Paganismum, sive & Muhammedismum penitus defecerunt. Ac hi soli Apostatarum nomine, ita apud Catholicos veniunt, ut aliis nondari videas; nisi vulgo etiam iis Monachis qui suis renunciantes votis, ad aliquam hæresin transiverint. Nihilominus, Inanilogo nostro semper cum inaniarum fumis flammis quot potest vomenti, bella satis est visa vox, & suo illo catapultario, ac vere Andabatario stylo perapposita; quando poteram illa ut infamis traduci. Ast mehercle hoc ipso, tua apud omnes cordatos majori cum infamia: quippe qui sic ubique baubando, ubique & hic prodistuum qua plebejam garrulitatem, qua procacem maledicentiam.

Plebejæ garrulitatis est, eo usurpare verba sensu quem Doctorum & cordatorum peritia ac usus reprobatur, qua tamen affectatione forsitan probare voluisti, te equidem insigniter supra vulgus fatuari; sed supra vulgus sapere, quantum laps

pis aut occisa sus; vel ut summum, quantum furor ultra crepidam. & hæctua sinceritas non posset satis laudari.

Verum vero procax Maledicentia est. Nam ut quid tu pugnae frigidam affundis, aut oleum igni; sic aperte, sic temerarie calumniosas nugas ferendo, quasi non Fide Christiana sed Ethnicismo constet Catholica Religio? quasi communionem Protestantium cum antiqua Catholica commutare, sit Evangelio Christi nuncium remittere, & perinde ac ad Muhammedem, aut ad ipsa Gentium Idola deficere? Sed hæc inconsiderantia est clamoræ, impudentis, temerariæque plebis; cum qua tu tantus Doctor adeo sublimiter sapias, ut hic te jam primum miraremur, nisi in hæctenus dictiste tam multiplici specimine, planissime stultum demonstrasses.

Ut tamen illo maxime odioso sensu vocis Apostata, à te male sano blaterone vocari, solido honori duco; ita quoque vera ejusdem vocis notatione, Apostatam & Desertorem tui, tibi que simulum, ipsum ego me libenter & pie profiteor. Nec enim quis sperare potest beato cœlestium adscribi & transcribi consortio, qui non allaborarit S. Paulo obsecundari, jubenti, ex. gr. Discipulum suum ἀποσταθαι apostasthai, (barb. apostatare,) *Apostatam*, defectorem fieri, *abscedere* inquam *ab hominibus mente corruptis, privatis veritate, & quasi habentibus pietatem*. Textum vide, qui integer districte te tangit integrum I. Tim. VI, 3. - - 10. Quid

Quid enim ? ex eisdem Verbi eadem Forma, eodem Modo & eodem Tempore quo vox indifferens Apostata derivatur, derivatur & vox Ἀπόστημα *Apostema*, *Abscessus*; quam ut nihil nisi scædum quid & inficiens significantem, in te apprime quadrare, nemo ex jam dictis non videt. Ac si multo pluribus ejusmodi hominibus tibi similibus, putridis, tabificis, & pestilentibus Apostematis, ulcerosum esset corpus tuæ Communionis; demirarer sane, potuisse hæcenus non paucos illos cæteroqui probos cordatosque Viros, ejus nondum Apostatas & Desertores esse. Nam ut morbidi illius Corporis eximium quoddam exstes & purulente turgescas *Apostema*; Christianarum virtutum te Apostatam & Defectorem in opposita illa vitia præstas & præbes, quæ cum certe mentem corruptam demonstrant, tum maxime in hominum oculos ad contagiosum exemplum incurrunt.

a. Apostata in malo sensu utique es, & defector à *Sobrietate* aut temperantia ad *Intemperantiam*, ac eam quidem tum in *Cibis*, quos sollicitate quantum potes, opiparos & Saliarum conquisitos, ultra modum infercis: tum in *Potulentis*, quæ vinaria præsertim itidem quantum potes valida, calida, violenta, fumantia, & vario genere meraca conquiris, coemis, & sine modo ac mensura exhauris. Nam cui non nota est illis in oris, ea ebrietas & temulentia tua, quæ tibi quotidiana perquam sæpius ad crapulam ebrius

brius es, nec raro ad nonnihil fœdus? quaque spectatissima sic inclaruisti, ut vel præpotentem Bacchi filium, vel Henric. Hulsiam memorare sit idem? Et quare tam negotiose sollicitudinem tuam ad extimas Garamantarum & Indorum plagas pro exstruendis opibus extendis, nisi ut intemperantiæ, ingluvieque tuæ lites? Sed hic erit mihi secundum Apostasiæ tuæ caput.

b. Apostata utique es & Defector à *Iustitia* aut *Æquitate* & fidelitate Christiana, ad manifestam *Iniquitatem* & *prævaricationem* non unam. Nam annon infidelitatis & prævaricationis notam ipse tibi inuris, dum animum tuum jam cæteroqui nimis defectum dividens, in tantum à Sparta tua deficis, in quantum ad faciendum Terra Marique mercaturas? Sartus autem tectus esto Mercaroribus suis honos, quem nec intendo fuggillari! Istud vero dico: Qui Professor publicus omnem quantamcumque industriam Principi & Academiae solemniter iurejurando sacram addixit; ac nihilominus Negotiatoris, Propolæ, Institoris & Trapezitæ negotia in sordidum questum agit; epistolarum commercia longe lateque cum venditoribus, emptoribus & proxenetis frequentat; crebris itineribus eisdem ad emporia visitat; Academicos suos Collegas, quot, quantum potest in eandem ad Mercimonium defectionem pellicit & prolestat; quique adeo ea perficere tentat quibus Professorum Senatus, in congressum Mercatorum de-

L

genera-

generaret, & Academia in Mercatum: is profecto homo talis, privatas utilitates suas ita turpiter prosequens, est Apostata & defector ut à fide jurata, & ab obedientia, Principi; ita & à solertia ipsi Academix atque Juventuti navanda.

Ab eadem etiam Justitia Christiana, quæ ipsa est Probitas, & honestas; defector es suspiciendus ad truculentiam & concussionem, quas ut in librum meum veteratoriis fraudibus & mendaciis clarasti, ita quoque in omnes & singulos fratres, tuis quomodocumque commodis obstare visos, strenuissime exerces. At &, quod caput erit tertium,

c. Apostata profecto es & Defector à *Pietate ad Impietatem*; cui dupliciter præsertim te ipsum tradidisse manifestas. Nempe 1. *questui habendo pietatem*, dum verbum Dei quod tibi docere impositum est, non modo artibus institutiis, cauponiis, atque per ipsas popinas & cauponas exercitis; sordidissime cauponaris; sed etiam dum idem verbum privatis tuis ex crasso turbidoque cerebro interpretamentis, ita somnulosè explicas & applicas, ut maximam partem aliud non sit quam ipsum profanare, ac simul, juxta atque te ipsum, deridendum propinare. Sed & Impietatem ostendis, 2. Nullas piorum quorumcumque virorum, inferiorum, æqualium, superiorum monitiones & hortamenta admittendo. sive enim emendari tuum modum & licentiam, qua Doctrinæ qua Vitæ, contendant & adju.

adjurent ; frustra sunt & antiquum obtines. si-
ve etiam scias , audias , videas , ac omnimode
revincaris te publico magnoque esse piis omnibus
scandalo ; frustra sunt haec omnia , & anti-
quum obtinens , Propheta idem Sybarita , gur-
ges , Epicuri de grege porcus idem manes ; uno
verbo ! publicum magnumque piis omnibus
scandalum. Atqui sinceræ Pietatis , etiam Eth-
nicæ , vel unus in corde radius , posset virum non
plane dissolutum & perditè depravatum , exci-
tare ex veterno , ex lethargo : imprimis post
tam varia infamantiaque susurra & murmura,
quæ de morum tuorum instituto passim exorta
dispalescunt.

Istud etiam posset , vel id unum , quod nunc
ineidit ; nempe à Pastoribus ad Classè aut Sy-
nodum suam congregatis : Ibi joco-seria de Do-
ctrina & Moribus tuis ventilantes , & liberalem
risum , ut fere tali casu obvenit , gemitibus im-
miscentes ; tandem concludebant , Se equidem
nonquam credidisse , sed nunc nimis manifesta,
dolendaque nimis experientia conscire & videre,
Spiritus Sanctum non promi ex Dolio , neque
ex Amphora loqui. Tu vero nil talia mora-
tus , antiquum obtines ; Ac Propheta idem ac
Sybarita , publicum magnumque manes , magnis,
parvis , omnibus piis scandalum.

Certe autem is qui publicus Theologiæ S.
Doctor , videt ea ratione se *causam esse quod pra-*
clarum Dei nomen & Doctrina ; viaque veritatis

blasphemetur, 1. Tim. VI. vers. 1. seque ex illis Pseudoprophetis qui per avaritiam fictis sermonibus redemptos à Christo negotiantur, quos Deo suo Ventri, quantum in se est, adoleant, 2. Per. II. vers. 2, 3; Philip. III. vers. 19: is inquam talis Doctor quem interna Dei & sui conscientia nondum redarguerit, si tot externis insuper rerum momentis & incentivis non se patitur revinci; omnino Pietatis desertor est sive Apostata.

Quid ad hæc ergo dicemus? Clamet alta voce Paulus; quin ipsa illustis illa Gratia Dei salutarifera quibusvis hominibus, alta voce clamet erudiens nos ut abnegata impietate & mundanis cupiditatibus, *Sobrie, iuste & Pie* vivamus in præfenti seculo! at ex adverso noster Opponens, Christianam, imo & Ethnicam Sobrietatem, Justitiam, & Pietatem deseruit; in contrariorum vitiorum eum prolapsus habitum cultumque, quem diffamatus ille Julianus, qua vitæ continentia fuit, exhorresceret: & is non erit ipse, quidquid externum superfit, Christianæ Religionis Desertor & vero sensu *Apostata*? Cumque in ea sua defectione dicam an dissolutione, cujus fontica multa, utur certissima quoque, reticui, tum quia utcumque minus sunt divulgata, tum quia non nisi coactus has jam nimis multas sordes recensio: cum inquam in ea prolubii sui luxurie tam avide & insaturabiliter anhelet, esuriat, sitiatur quidquid illi amplius nutriendæ & fovendæ facere potest videri; annon idem simul ac semel,

semel, tum Virtutum Desertor, tum Bonorum
terrestrium Esuritor, erit & vero sensu *Fameli-*
cus Apostata?

Candide ergo, sine fuce, sine præstigiis lo-
quamur! verba vel nihil, vel incongruentem
vulgi sensum sonantia aut mittamus, aut vero
sensu sumamus! Uterque nostrum est *Apostata*
famelicus. Ego *Apostata* ejus cujus tu *Fameli-*
cus es; Tu *Famelicus* ejus cujus *Apostata* sum.
Tu *Apostata* ejus cujus *Famelicus* sum; Ego *Fa-*
melicus ejus cujus tu *Apostata* es. Nempe, Ego
Apostata *Mammonæ & Voluptatum,* *Fameli-*
cus *Sapientiæ & Virtutum:* Tu vero; *Apo-*
stata *Sapientiæ & virtutum,* *Famelicus* *Mam-*
monæ & Voluptatum: sicque tu nolens volens,
vero at sequiore sensu audis, *Henr. Hulsius Apostata*
famelicus.

Ah! ah! Henrice de siliquis, Inanissime scur-
ra! quam inaniter Candoris defectum in Inanitate
tua spectabilem, supplere laborabas *Calumnia-*
rum *tuarum* *inanissimis* *inaniis!* ut in quibus men-
dacia perlucidiora vitro, ipsam tui transmittunt
imaginem; at profecto tanto magis nunc scēdis-
simam! Etenim me has *Calumnias,* illi *Con-*
tumeliarum *prægressarum* *figulino* *cervicali* *indi-*
tas, *exagitante* & *discutiente;* vas quod jam
quassatum erat & rimosum, tandem etiam dif-
fractum est; singulaque ejus fragmenta cum in-
gestis paleis, quisquiliis, putribusque siliquis,
omnes inquam istæ sordes una colluvie miscel-

la, in caput tuum sunt effusæ. Ah! tu celebri illo stulto Callacone stultior! qui Inanitatis tuæ Ignorantiam, & Fraudes, talibus Contumeliarum & Calumniarum velut antepagamentis connectum, suffultum, incrustatum & exornatum iri putabas! Quem si tanto magis Ignarum & Fraudulentum, quanto magis Conviciatorem & Calumniatorem, nunc tandem pro meritis insectari aggredior! Quem si ad purissimum Veritatis speculum, juxta Physiologiæ & Ethologiæ lumina, particulatim examino, contemplor, & ad vivum desineo! Quem si, justissima tandem indignatione correptus, & hoc calamo meo in graphicum fustem mutato, batuere, cædere, & pro maligna fatuitate flectim, efflicim castigare non differo! En! jam nunc à sordidati capitis commitigatione incipiens Atat! cogitare subit aliquid superesse, quo illarum contumeliarum & calumniarum ignominiam sibi reformidatam prævertere, & à se devertere voluerit: cui datum esto sequens caput.

CAPUT XI.

Ipsarum Contumeliarum & Calumniarum ignominiam, vult intervertere Diris; quibus caput meum ut piaculare devoveat.

NEutiquam abs re putares, humanissime Lector! Opponentis nostri animum, sic satis
tan-

tandem iræ impotentis æstu comparere percitum, ut æstuosiori non possit Inanitatem suam contra me scripsisse credi. Est tamen humanum id iudicium tuum, homine nostro multo humanius: ut quem in ipsius moderationis meæ vestigiis id quæsiuisset diceres, quo certatim ex aduerso ostenderet, se quanto sum ego modestior, tanto immodestiores & immaniores esse lætari.

Sub finem meæ *Veritatis*, postquam Reformatos, *Dilecti Fratres Reformati!* compellatos, seria quædam admonui, sic pergo pag. 387. „ In-
 „ terea vero, Lector Reformatè, charissime
 „ Frater! cave ne ex huius quod præmitto operis
 „ lectione, præjudicia tua permittas in furorem
 „ sive contra me efferari, sive contra Ecclesiam;
 „ ac si præ superba sua tyrannide, jam diu nequid-
 „ dem digna sit cujus causam examines! Hoc e-
 „ nim superbo sane ipso furore tuo, tanto ineptior
 „ fieres meditandæ veritati, & ineptissimus asse-
 „ quendæ... Ab experientia scilicet dudum
 „ novi, quomodo vulgus, sive plebejorum & se-
 „ midoctorum ingenia, ad omne momentosæ rei
 „ ferium & defecatum examen communiter
 „ inepta; soleant præsertim in contendendarum
 „ inter se Religionum negotio, præjudicatis à
 „ puero opinionibus abripi, & ab omni scrutatio-
 „ ne faciendâ præpediri.

Illâ igitur verba mea legisse & deprehendisse; Hulsio volupe fuit. Nam ingenio quidem & sapientia consistens in semidoctorum classe, at in-

super odio exitiabili nescio quo turgens; nequaquam neglecturus erat facere, quod ut caveret Lector, tam honeste & pie petiveram. Nempe igitur libentissime frena laxavit furori, & cum contra Ecclesiam quidem, tum vero contra me præsertim & directe, efferatum plane vides. Neque enim tantum eas Contumelias & Calumnias hic supra discussas debacchatus est, quas proxime tamen ex Stultitia ad furorem accedere, dubio procul mecum judicasti: Sed cum in ejus Inanitate perspicere possis efferum ubique regnare animum, tum vero id planissime patet attendenti, quis tandem ejus sit ad me respectu habito scopus? aut quem sub ea librum meum refutandi specie, ultimum finem habuerit? An me erudiendi? aut in viam quam putet rectam, me revocandi & reducendi? Nequaquam sane! Imo vero tantum abest; etiam ad has compellationes meas, *Dilecti Fratres; & Charissime Frater!* prophetica gravitate & severitate indignatur, easque tanquam convicium sibi factum, fastidiose à se spernit, ac non in uno Inanitatis loco excutit, otioseque destinata opera insectatur.

Atqui Reformatos sic fratrum nomine compellans, feci quod Catholicæ Charitatis & piæ Consuetudinis est: quam nescivisse videtur homo in vera Catholicæ Religionis cognitione, juxta cum rudi plebe novus. Sed cum hac in compellatione mea, tam ipsum non nominaverim, quam de quo nec cogitaverim; quot putas,

tas, si nominassem, flammanes fumos eructatorum fuisse? Per me autem licet, eum *Fratrem* vocent, quos non una cognatione sibi similes ex Arcadia & Antronia adscivisse vidimus! Ac si jam quis Balaam (*Num. Cap. xxii.*) ad Balak Moabitarum regem vehens, nostrum obviam sibi factum compellaret; *Bona dies, Frater noster Hulsi!* *Eamus hoc iter nos tres una.* annon jam intelligamus quantam & quotuplicem ex verorationem haberet non indignandi?

Verum vero, his in transcurso præmissis, dico: Totius Inanitatis scopus, & ultimus quantum ad me finis est, me funditus pessumdari. Istud anhelat; istud augurat; istud male ominatis verbis & sententiis contendit probare certo futurum, ac tantum non apertissime imprecatur & vover.

Å. Et quidem quod ad sortem meam *temporalem*, id agit ut inter Reformatos quidem oblivioni sit omnis mei existimatio, & memoria etiam maledictioni. Non enim contentus honestam famam meam, eo quo visum est modo dilacerasse si potuisset; meam quoque Propinquitatem ipsam proscindere ibi laborat, ubi ut certum quid etiam eructat, Hugueninos saltem fuisse qui mali essent commatis. Rabida prurigo calumniandi! Quasi vero tam peritus hominum cognitor, qui in annorum undecim consuetudine tam male me didicit; eos nosset quos vidit nunquam, à quorum patria tam diffitis ætatem

Vixit ! Quasi vero & malicommatis eos dicere possit, de quibus haud dubie nihil ad ejus aures perlatum fuit unquam, aut nihil saltem perferri potuit non laudabile ! In omnem eventum tamen, maluit calumniose calumnias hariolari, quam ipsam agnationem meam non suggillatam dimitti. Sunt non unius Profapiae *Huguenini*, agnosco : Sed ut de earum ulla quicquam mali audivi nunquam ; ita de mea nominatim in quam dubio procul collineavit, certissimum perstat, esse ab omni labis & macularum aspergine purissimam ; ac talem de cujus Cognatione & Affinitate ultimo meo Veritatis Capite scripsi.

Rabida prurigo calumniandi ! & omnem quantumcumque honorem meum proculcandi & famam restinguendi ! Rabida oris maledici libido, meraque depravati cordis voluptas ! nisi etiam ei praesentanae voluptati, accedat infrummitum nescio quod studium de portis communionis Reformatae, fortissimo vecte mihi obserrandis, ne qua forsitan postliminio possem regredi ! Egregia vero & digna tanto Propheta cautio ! Ast tamen utcumque rabias, non timeo profiteri quod tibi dividiæ sit & senio : illis scilicet in Cliviorum oris, nullum esse virum cordatum, Religionem adeoque non in nomine consistere gnarum, cui interiori notitia nos æqualiter ambo notissimus ; qui etiam hodieque ab indole, probitate, moribus, & reliquis, me tibi non praeferat.

Verum

Verum vero eadem & rabie & successu providet, ut dum de me conclamatum sit apud Reformatos; apud Catholicos nullum mihi pateat azylum: ut nimirum ita sacrum inter & saxum, quod ajunt, constitutus; perire necesse habeam. Frequenter enim & variis modis innuis, inculcas, baubaris; me non sincere Catholicum id unum moliri quo rebus meis consulam, sordidæ glebæ affixus, famelicusque Terræ filius fame perire dignissimus. Quin si tantillum furoris in me tui suggestionibus & celeusmatis audire volunt, concitati in meruent omnes, & hoc piacularare caput oppriment: jaculatis etiam Ecclesiæ Anathematis.

B. Etenim quod ad sortem ipsam meam *spiritualem & aternam* attinet, nihilo mitius de me actum iri, aut agendum esse censes: quin & plane furibundus Ecclesiam Catholicam ad *πρωλεδρίαν omnimodam perditionem* exitiumve meum advocas, obtestaris, incendis, & quanto potius concitas & adstringis; dilectam nempe illam *Antiquam Matrem* tibi habendam si te hac parte exaudit. Quid enim istud est in Præfatione aut Dedicatione tua ad ipsam? Verba non cuncta recordor: at res omnino sic habet. Postquam diffuse nescio quas ineptissimæ loquacitatis sordes, profanatis S. Scripturæ, præsertim Propheticæ, locis permistas excrevistis, quibus crimina, scelera, Idololatriam, corruptiones horrendas, & quæcumque demum Ecclesiam

per

per ætates Mundi afflictura erant; adeoque & iram, judicia, fulmina, maledictiones Dei omnes in illa crimina prædictas, rustica tua sribligine recensuisti, & Ecclesiæ Romano-Catholicæ applicuisti: tum demum sacro, scilicet, Propheticoque furore tuo correptus, verba de me ex improvise & prima vice facere incipiens, mentem tuam in hunc sensum interjicis; *Quæ tam non refero ut in ipsam Antiquam Matrem directa, directa, aut à me impacta veniant; sed omnia in impurissimum Apostatam referenda & invergenda intendo.*

An insulitas, an stupiditas, an nequitia, an odium, an delirium, an impudentia, an fatuitas, an ebrietas, an certissima dementia, ibi manifestius se prodat, nescio quidem ego. hoc scio: omnia illa tam manifestissime apud omniis attentis Lectoris mentem se simul ut conglobata sistere, eamque tam vehementer percellere; ut talia à se scripta & typis evulgata fuisse non magis vellet, quam summam ignominiam, æternumque opprobrium nomini suo injuri. Est enim quiddam ex iis omnibus ita compositum, expressum & expumans ut in purum putum furorem, & impotentissimam rabiem exundet.

Sim omnium illorum; sim primitivæ & subsecutæ corruptionis, defectionis, hæreseos, Schismatis, impietatis cujusvis inter Christianos & in Christianos; sim omnis quæcumque hætenus inter Christianos sævit calamitatis; sim
inquam

inquam omnium illorum ego causa ! sim nunc & futurus sim omnium illorum piacularis, & zelotæ, ultorique Deo devovenda victima ! sim jam extemplo omnibus Ecclesiæ Anathematis & fulminibus feriendum, ac Omnipotentis Dei, Christi & Apostolorum nomine exterminandum Monstrum ! sim ego Sed quid fœdissimæ ejus rabiei collicias perreptem, quas pius Lector legens videt, videns horret, dum tamen & ob rabientis impotentiam mecum ridet.

Ac ne putes fanaticum & *impurissimum Apostatam* nolle saltem ista ad æternæ meæ damnationis omen, apertissimumque votum furenter sanciri; expende duntaxat, pie Lector ! quod homo totus sordes & virus, aliquanto post in Inanitatis suæ prolegomenis, mihi insultante, meaque fata exsequente animo ac stylo blaterat. Ibi de sibi dictis Apostatis otiose faciens arbitria, & me cum tot illis Ecclesiæ Reformatae in Gallia desertoribus contendens; istos quidem non satis audet scrupulosissimus Salutis æternæ sequester, reos pronunciare *peccati ad mortem*, illiusve *in Spiritum S. blasphemia* quam futurum est neque in hoc remitti neque in futuro seculo. Interea que de illo horribili peccato, pro more suo, idest ineptissime garriens, ut qui ejus intelligentiam quam ipsi per studiosos dare fategeram, necdum ulterius affecutus sit quam usque ad certorum Scripturæ textuum, ipsarumque dictionum quarundam mearum prolationem : de illa
ins

inquam Peccato garruens, ô quam multis parafangis me eorum Gallorum desertionem sacrilego gradu superasse contendit ! quam clarissime ostendit sibi in votis esse ut id Peccatum ad mortem peccasse credar, & proin me ipsum peccasse reapseratum sit!

Ach du liederlicher Gast ! quam enixe, quam operose, quam rabide nugas agis ! Ac tanto magis rabide quod eadem opera te ipsum vere sacrilegum demonstras ; dum divinam Majestatem ludos tuos facis, lætæque Majestatis Divinæ reatum contrahere, modo ut pro fatua tua ambitione, nulla tibi religio est. Quid enim, ex. gr. vanius & futilius erat quam à Mundo istud sciri : *Huguenini liber est stupenda, & infra plebecula feces crassissima ignorantis : sic enim sentit H. Hulsius ?* Attamen vanum istud & futillissimum quid, solenni jurejurando, æ ternoque Deo in conscientiam tuam teste invocato, idque conceptissimis verbis paulo post in eadem Dedicatione affirmas. Quam pulchre autem, statim id Romam scribendo, Principum Ecclesiæ, Ipsiisque Sanctissimi Patris judicium prævertisses ! Interea tamen dum nimis sero venis ; Jusjurandum id tuum certe vel objectu primo prodit, te facilem proclivemque nomen Dei in vanum sumere.

At vero subest nonnihil multo magis tetrius. Ut enim non temere quis fortasse credat, rem tibi quidem videri ut juras ; animo tamen statim excipiet, te de *videri* non esse locutum, sed jurasse

rasse eum librum talem *revera* esse : adeoque te, cum prorsus insane credere, iudicium tuum esse normam & obrussam, ad quam Doctorum orbis possit, debeat suum quisque exigere & submittere iudicium ; tum prorsus impudentem esse, qui tam insanam illam de te opinionem obtrudere mundo sic audeas ; tum & prorsus fatuantem, qui non senseris te vel ob id unum vere Doctis fore deridiculo : præsertim si contra quam tu, eorum nonnulli, at multo magis si omnes & singuli, uno animo, ore, testimonio, de eo libro sentirent.

Necdum vero totum est. Nam tamen si possim concedere, meam Veritatem Catholicam, tibi non intellectam esse, ut quem supra vidimus vere ridiculum Andabatam contra præliari, quemque certus sum non alia de causa ad id prælium descendisse quam quia id tibi alicunde commendatum declinare puduit ; at tamen certissime credo te eam eousque intellexisse, ut satis perciperes cum maximam partem tuum superare captum, tum partem ejus nullam, rite & qua par erat à te refutari potuisse. Hoc quamvis rebus ipsis nondum sic palam esset evidens, jurare, (at sanctius quam tu juro,) jurare inquam non dubitarem. Istud certe indubitatum est : Neminem tuam Inanitatem esse lecturum, qui non agnoscat id tuum iudicium de stupenda futilitate Libri mei, etiam à se nondum lecti ; contra conscientiam tuam pronunciatum & chartis allitum fuisse

se; adeoque te palam esse profanum, perjurum, & læsæ Majestatis Divinæ manifestarium summeque petulantem reum.

Quod ne non evidens sic esset ut posses ipsis tuis convinci verbis, abunde perfecisti. Nam tu vel non memor, qualem quidem mendacem & perjurum esse oportet; vel ipsius Majestatis læsæ judicio læsus & percussus, ipse idem tu non semel, sed iterato & hinc inde ubi tuas inanias perscribens laxius garriendi ansam temere arripis; meas pro Veritate expositiones, nunquam certe tibi ante visas, præfers celeberrimis quibusdam Catholicorum Doctoribus, ut Bellarminis, Cajetanis, &, nisi fallor, nonnusquam ipsis Conciliis. Quod jam alia occasione superius animadversum, hic propter perjurium repeto.

Scilicet, tam futilis eras verendum id jurejurandum concipiendo, quam futilis fuisti tuas inanias scribendo; & tam futilis has scribendo, quam id jurandum concipiendo. Utrunque futilis, tui ipsius duplex edis ipse spectaculum: alterum quod rideant, alterum quod execrentur Lectores. Nam ex illo de libri mei vilitate tam sancte asserta præjudicio, quod tam magnam involvit de tuo opinionem; quis ad hunc, tuum nempe, transferit legendum, ac tuas inanias, bellas inanias, scitulas inanias, argutulas inanias, ridiculas hercle inanias legerit, expenderit, & non hoc ipso riserit? At & quomodo non idem tamen, ejus solemnem juramenti tui memor; te
ejus

ejusita immemorem, adeoque & hic illic te tam horrendo quam futili modo perjurumprehenderit; & non hoc ipso te execratus erit? Et quomodo rursus idem non maluerit quantavis fluxam fluxæ quantævis famæ jacturam pati, quam tantæ impietatis ignominiam & opprobrium nomini suo publice inuri, & quidem à se ipso inuri?

Mentiri igitur, fatuari, rabire, Dei verbum profanare, Dei nomen in vanum sumere, pejerare, & Majestatis divinæ reum te libidinosè constituere; nihil illa cuncta pendis, dummodo viri docti famam obtineres? dummodo tu illis quos te doctiores non ignoras, Doctiorem esse te toti mundo imponeres? dummodo Huguenino esse te doctiorem, & ejus libro tam triviali, tuum illum omnimode & infinitis parasangis esse præstantiorem, Orbi Christiano falsam fidem faceres? dummodo inquam Hugueninum fortunis omnibus evertere & æternum pessumdare posses?

Ach du elendiger Narr! in quem Labyrinthum efferatus te dedisti? quam cæco amoris proprii furiaris oestro! quam impotenti livore lymphatus discruciaris! odio quam rabiose impio me frustra insectaris! I! Perge! Insectare! Fure quod potes! Quam facile, quam diu respiro; tam diu, tam facile semper omnes conatus tuos in auras difflabo. I! Mentire! Fatuare! Pejeral! Quam facile, quam diu respiro; tam diu tam facile

cile semper omnes nugas, quifquillasque tuas in
 ventum sufflabo; sicque mei, at magis Veritatis,
 & maxime Dei vindex ero. Tam facile inquam
 omnes conatus & nugarum quifquillas tuarum in
 auras & ventum reflabo, quam facile tandem hoc
 calamo meo in graphicum fustem transmutato,
 nunc districte te batuam, cædam, & pro claris
 meritis tuis, te flectim, efflectim castigare non
 jam amplius differam: Nam quamobrem adhuc
 differrem, cogitare nunc nil subit. En igitur!
 jam quæ verbera tantisper posueram relumens,
 rursus ab efferato capite incipiam, quod ante
 omnia probe committigare convenit. En tibi!
 Anergo tu Mendax, tu Fatuum, tu Perjurum
 caput! ita efferaris, ita furis, ita rabis, ut

Mi æquamine Lector! Post aliquantum inter-
 rupto sermone factum silentium, ad scribendum
 redeo; & narro quod meæ nunc obversabatur
 menti. Inenarrabilis formæ & Majestatis Regi-
 na, verendo pariter atque devenerando nutu me
 intuens, tam suavi lumine me perfusum affata est,
 ut ipsam Dei Sapientiam esse, continuo perci-
 perem. „Audi, inquit, Fili mi! Ea quibus adhuc,
 ex meo præcepto, respondes stolido secundum
 stultitiam suam; agnosco consiliis meis con-
 sentanea, & clementer approbo. Ac id eo cle-
 mentius, quod nec is homo fuerat unquam à
 te, ulla affectus injuria, nec in Scripto tuo de
 Veritate laceffitus: quodque insuper nemo
 prodibat, diuque nemo proditurus erat qui e-

„ um arguisset stultitiæ suæ ; aut qui ipsum con-
 „ vincendo, non esse cur de se tanta sentiret, ip-
 „ sum cordate dedocuisse esse sapientem in ocu-
 „ lis suis. Quin & ea quibus etiamnum eundem
 „ arguis & increpas, tanquam qui contra amo-
 „ rem proximi & ipsius Divini Nominis reve-
 „ rentiam, enormiter sit evagatus ; meis præ-
 „ ceptis non adversa etiam non improbo : imo
 „ clementer quoque approbo. Nam tamen si
 „ Lingua illa qua per Salomonem Hebræum
 „ Hebræorum Regem oracula mea dictabam o-
 „ lim, cunctis Mundi nationibus ac seculis de-
 „ stinata ; non habuit voces id proprie & præci-
 „ se significantes quod tu nunc per *effertum*, *su-*
 „ *ribundum*, & *ravidum* exprimis : attamen hos
 „ eosdem quoque in Proverbiis meis sum com-
 „ plexa sub generali & varia notatione nomi-
 „ num *stulti*, *stolidi*, *fatui*, *vecordis* & *demensis* ;
 „ ut quorum illi sunt species per nimietatem
 „ exundantes. Et vero hos posteriores discrevî
 „ hoc ipso ab illis, quod iis pœnas addixerim non
 „ easdem, sed convenienter differentes. Cum
 „ itaque mi Fili ! prudenter debeas ad sermonem
 „ meum & ad præcepta mea attendere ; reflecte
 „ nunc animum ad discrimen saltem generale
 „ mearum de Stultorum pœnis sententiarum.
 „ Sunt stulti, quibuscum agendum est verbis,
 „ ad eorum variam stultitiam varie attemperan-
 „ dis : & de his meum est illud quo institisti præ-
 „ ceptum ; *Responde stolido secundum stultici-*

„*am suam*, *Prov. xxvi. vers. 5.* Sed sunt alio seu
 „obstinationis, seu pervicaciæ, seu fatuitatis gra-
 „du Stulti; quibus non verba destino, sed ver-
 „bera, ut vides ibidem *vers. 3;* & *Cap. xix.*
 „*vers. 29;* & *Cap. x. vers. 13;* alibique. Ast
 „quamvis agnoscam, eum adversarium tuæ cau-
 „sæ & ipsius tui, in horum posteriorum stulti-
 „tiam exundare, & sic in eundem cum ipsis pec-
 „næ reatum incurrere; quia tamen is non est sub
 „potestate tua, atque eum præcipue ob finem
 „*per me reges regnant, & dominatores decernunt*
 „*justitiam.* (*Prov. viii. vers. 15,*) ut prote-
 „gant & remunerent homines probos & frugi,
 „pariterque reprimant & castigent indomitos
 „& improbos: committe tu ejus illam distri-
 „ctiorem correctionem, Dominatui cui subest,
 „ut qui Justitiæ sceprum non frustra gerere de-
 „bet. imo ejus districtiorem illam correctio-
 „nem, mihi ipsi obtemperando relinque! Quin
 „& si mihi auscultas, tibi jam saterit, exu-
 „berantem ejus fatuitatem, quod fecisti, per-
 „stinxisse; ac illam asperiores nomenclatio-
 „nem, Efferi, Furiosi, Rabidi, hactenus u-
 „surpasse: & si illam per reliqua fateris præ-
 „terire, tu magis Eruditioni meæ attemperatus
 „eris. Namque de cætero, tua illa Veritas est
 „& perstat incolumis: Firma Rupes ad quam
 „advoluti Inanitatis fluctus, inaniter se fran-
 „gunt, & sordes suas exspumant: Sublimis ex
 „ære Statua, triumphanti pede calcans allapsi

Draco

„ Draconis bis senos jugulos , rejecto per tot ca-
 „ pita ad lethum se quassantia , purulento tabo &
 „ viro , quo fœde turgescabant. Nec alia Filiis
 „ meis sub idea veniet , aut venire providebo.
 „ Reliqua tu tantummodo pertexe , ad Scripti
 „ tui finem tendens ! ac cæteroqui nil minus cor-
 „ date rem peragens ! quem si vocem meam
 „ diligenter audis , nunquam sum derelictura.
 Hæc statim ac ab Adorabili Regina regum &
 Domina dominantium , mihi nunc audita sunt,
 configno : His qua par est venerabundus , læta-
 bundus obsecundo : Vocibus quas designavit
 asperioribus , per reliqua comparco ; & ad Scri-
 pti mei finem tendens , nil cæteroqui minus cor-
 date rem perago ; qua fini Caput novum inchoo.

CAPUT XII.

*Responsionis hujus talis causas decretorias exponit ,
 ac Hulsi sum saniora commonitum , serioque
 reprehensum , etiam atque etiam
 provocat.*

AD Scripti ergo mei finem mecum tendens ,
 cordate mi Lector ! aliquantum animo re-
 trospice , & vide , quam non se talem gessit No-
 ster , qualem optaveram Opponentem , Doctis-
 simum , Candidissimum ! & quam vel ob Erudi-

tionis & Candoris defectum, etiam indignus erat cui verbum ullum responderem ! Sed & recordare, illinc, quam diserte statueram & professus eram nihil omnino respondere ei qui non satageret me ex iisdem meis, communibus nempe principiis refutare; seque intra materiam libro meo comprehensam continere: hinc vero, quam ejus omnino nihil satagerit, ut nec satagere valuerit Hulsius, in plane contraria vagatus & dispalatus! Et hoc ipso clarius adhuc jam capis, quam indignus erat cui verbum vel unum reponeere dignarer.

Sed & deinde recogita, illinc, quam honeste, quam pacifice rogaveram Opponentem futurum, ut caveret à præjudiciis mentem & animum obnubilare & perturbare natis aptis; utque adeo caveret ab excaescentia, eamque vulgo sequentibus peccatis: hinc vero reputa, quam in diversum abierit Noster, Contumelias Calumniis aggerans, & utrasque Diris ac intemperiiis! Et hoc ipso clarissime intelligis, quam omni modo se dignum gesserit, cujus Inanitati solum contemptum opposuisssem. Imo vero, **Lector humanissime!** clarissime intelligis fuisse cum ob Imperitiam, vehementer nimis indignum responso & dignissimum contemptu; tum hoc ipso tanto digniorem cujus Petulantiam & ferocitatem pro mensura delicti repressam flagellarem.

Ad tantam Imperitiam, meritissimo potueram,

ram, imo & ex conditione mihi præcauta, debueram omnino tacere, si non accessisset Petulantia. Ad tantam vero Petulantiam tacere, nullo modo debui, nec etiam potui: ad quam proinde solam respondere adstrictus; liberaliter & gratis feci, quidquid ad ipsam Imperitiam, tui gratia notandam, discutiendam & refutandam, per priorem hujus Scripti fere medietatem, summam præmisi. Illa autem sic præmissa Refutatio Imperitiæ, seu censoria notatio ineptitudinis tam Methodi quam rerum, contra Veritatem meam in Inanitate allatarum; est cum subsequuta Petulantia ipsius refrenatione, id meum responsum quod Hulsio reponendum esse sensi, & quod ipsi à me regeſtum hic habes. Qui utriusque librum legere volet Lector, & juxta sibi oppositos invicem conferre; facile agnoscet, cum mihi aliud agendum non incubuisse, tum me partibus meis pro asserenda mea Veritate ita esse defunctum, ut discussis Adversarii præſtigiis, ea prorsus illæsa stet & incolumis, atque splendidius eniteat.

Non tamen forte deerunt viri Docti, qui licet agnitori sint partes meas intra hanc responsionem talem contineri merito potuisse, quin & propter rationes datas, debuisse; atque hanc responsionem talem, sibi qua examinantibus Inanitatem, qua Veritatem in sua compagine perſtare illæsam videntibus, plane satisfacere: nihilo tamen minus vellent OppONENTI ansam esse

præreptam causandi & querendi, hanc nimis generalem esse brevitatem meam; ut quam particularia articulatim non prosecutam, non triumphare posse nonnulli garrient.

Et sane quidem illis ego Doctis prorsus assentior: ac id eo plenius quod mihi forte melius est nota, illa Opponentis effrena procacitas. Ac profecto pervoluisssem ipse, ut putatas suas oppositiones ea utcumque tolerabili ratione in Eruditorum lucem emisisset, qua dignæ fuissent à Docto Candido, Cordato & Approbato viro particulatim discuti. Cumque etiam mihi facile prælagiat animus, hominem veteratoris ofuscii mirifice assuetum, non omissurum esse ejus meæ brevitatis prætextu, non modo rem sibi bene gestam jactare, sed & forsan tanquam victorem, receptui canere velle: ecce! jam & garrum illum, ac ovationem istam præverto, & in antecessum confundo.

Quod ut plene faciam, En tibi, mi Opponens! eam ob oculos rationem tolerabilem pono, qua in Eruditorum lucem prodeas; quaque Oppositiones tuæ dignæ sint à docto, candido, cordato & approbato viro particulatim discuti. Tribus verbis efferi potest. Ipse tu nempe prodito doctus, candidus, cordatus & approbatus Opponens! sic tibi res erit salva.

1. Doctum autem opponentem te gerere non potes, si non rite tibi pernota est tum Materia controversa, tum Positiones concertatoris tui,

TUM

tum & Methodus qua eas tractavit & adstruxit :
deinde , si , illis quanquam omnibus fortean tibi
notis , non te aut vis aut potes accommodare ad
præcautas ab ipso conditiones , accuratam dun-
taxat rerum disquisitionem manifeste spectantes :
quales hic erant ; In datas positiones meas , sum-
mam omnium Controversiarum complexas , a-
lias confusim non intrudere : & , Iisdem com-
munibus principiis agere.

Tam autem ab his omnibus , qua non volens ,
qua non valens , imparatus accessisti , ut non tan-
tum Religionis Catholicæ omnia Dogmata con-
fuderis ; sed & ipsius Reformatæ non pauca
prave traduxeris. Ac illa si per summam à me
quæsitam brevitatem licuisset , contra te defen-
denda suscepissem ; si quidem me talia unquam
professum esse puderet. Utrumque sit ; quanto
ab exquisita Eruditione imparatior accessisti ,
tanto magis incumbit honori tuo , ut id quæ-
cumque quam optime poteris emendes. Et au-
tion poteris saltem , te intra solius libri mei im-
pugnationem , ac solius S. Scripturæ usum con-
tinere ?

2. *Candidum* vero Opponentem te non geres ,
si quod præcipuum quæris , non est ipsa Veritas ,
sed tui ipsius gloria ; cui per fas & nefas , etiam
quantovis cum veritatis & modestiæ dispendio
lites. Quod uti vere Docti Lectores semper u-
bi contingit , callide discernunt ; ita quam variis
id modis in oculos incurrentibus , contra me fa-

etitaris, tam magis honori tuo incumbit ut id quaecumque meliori quovis modo refarcire labores. Et annon poteris saltem animum sic moderari, ut Veritati meæ non addas quæ mea non sunt, non detrahas quæ mea sunt; non imputes falsa, non neges manifesta?

3. *Cordatum* porro Opponentem te minime præstabis, si contumelias, si calumnias in Adversarium tuum talibus nusquam usum perspergis: ac multo minus si ejus ipsam, ut vocant, personam, diris infectari & adobruere conniteris. Quam autem ab his omnibus nequaquam abstinuiti, tam magis in honorem tuum impendet necessitas, illa quantacumque efficaciori quovis modo publice medicandi. Et annon posses agere cum innocente viro, nil de te mali merito; sine illa animi & sermonis intemperie tanta, quanta ipsam vel plebem nautarum, aurigarum & ambulajarum non dedecere non posset? præsertim Theologus agens cum Theologo de ipsa Christianæ Religionis Theologia? Et Christianos hac via apud ipsos Turcas, ipsosque etiam Ethnicos, quantavis sectarum similitate & dividiã disparatos, traductum iri, Christianorumque Religionem & Mores execratum iri annon intelligis?

4. *Approbatum* denique Opponentem te non sifites, qualem peculiariter requirit publica Disputatio de Religione, si publici Nominis obsequio in arenam descendens contra Scriptorem

aut

aut Librum approbatum ; non ipse quoque publicam tui *Approbationem* profers. Etenim absque illa , socii Religionis cujus publicum qua Nomen qua Negotium obtendis ; potuerint semper pro re nata , *Scriptionem* tuam velex parte, vel & totam inficiari , diffiteri & rejicere : quod & potueris ipse Tu. Ac ut tu sis Doctor publicus, sum & Doctor publicus ego ; qui publicam tamen *Approbationem* addidi. Et vero , quam legitime & merito potui , debui id Inficitiae , Fraudium , Contumeliarum , Calumniarum & Frendoris , totum tibi imputare soli ; annon tam manifeste rationem instantem vides , qua gravatum honorem tuum , magna ejus oneris parte alleves ? Namque ut quidquid juris habeant Professores apud vos , hic frustra allegares ; annon insuper res est proclivissima , *Approbationem Vestrorum Publicam* à te sic addi , ut illo jure nequaquam excidas ?

Quemadmodum igitur hac cautione quadruplici , te Doctum , Candidum , Cordatum & Approbatum Opponentem sistens ; oppositionem tuam de cætero qualemcumque , tolerabiliter in Eruditorum lucem emisisses ; ita si porro ex hac eadem quadruplici cautione tecum agere studebis , certe qualemcumque Oppositionem tuam non habebō indignam à docto , candido , cordato & approbato viro discuti , formalique responsione dispungi.

Jam autem caperata fronte cogitas ; An ergo
illius

illius *Catholicae Veritatis* refutationem novam: adornare tenerer? Atqui profecto si tale quid à te contenderem, ut quo *Veritatis* læso honori, meoque aliquatenus satisfaceres; nihil à te contenderem quod tua ipsiusmet conscientia & hortos non commendet. Quandoquidem tamen istud morosius potest molestiusque videri; ac eo prætextu rem in statu quo est totam relicturus, gloriareris me ad ampliorem tui refutationem declinandam, id tale quid causari: en! nihil à te contendō, nihilque te postulo quam ut tuas ad librum meum objectiones, vel easdem aut recognitas, aut fusiores, aut contractiores recudi, vel novas quales & quantacumque voles alias, publicari cures, doctas, candidas, & cordatas; id est uominatim, solas, sive ab illa miscella farragine tot sordium, ad rem ipsam nihil nisi tricas & caliginem conferentium, secretas repurgatasque: Adjecta scilicet publica Approbatione, qua te non ultroneum, temerarium & rejectaneum Opponentem, qualem omnino te habeo, & à Reformatis ipsis te jam haberi credo, sed te Approbatum Opponentem esse constet. Ac illud quidem de tuis solis iisdem objectionibus edendis, eo magis extra morositatem & molestiam fieri senties ipse, quod ita liber tuus, duobus ut minimum trientibus minor, & sic ad suos usus quam maxime commodior probabit.

Cumque saltem talis erit ut non perinde eum
arti-

articulatim refutandum legere, tangere, videre
sim dedignaturus, uti quidem post illam bidui
usuram, legere, tangere, videre, meritissimo
dedignor; tibi sancte promitto, me tum brevi
tuas objectiones aut responsiones omnes & sin-
gulas articulatim discussas, docte, & (pro modu-
lo,) candide, cordate refutatas, atque per ty-
pographum, adjecta Approbatione, descriptas;
ad te esse remissurum.

Si tu ipse eas aliquid esse, & contra me substi-
tere posse putas; aut potius si tu non formidas,
eas perquam facile à me omnes resolutum & arti-
culatim dissipatum iri; sicque impotentiam tu-
am amplius adhuc & particulatim reiectum: uti-
que tam proclive quid, ignominiam tuam quo-
modocumque diminuturum, perficere non ne-
gliges. Ad hoc te exspecto: & per amorem
Veritatis, ipsumque per honorem tuum, quem,
dum meum calumniatus es, fœde conspurcasti,
ad hoc te provocho!

Utrumque vero hæc mea tam solemnis Pro-
vocatio, sit efficacissima via qua te ad id adstrin-
gere possim; nescio tamen quomodo contigat ut
metuam ne non id perficias. Quin &, è contra-
rio, nihil proclivius futurum subsentio, quam ut
ex tumultuose intentato conflictu te subducens;
nihil tu minus ad solitam tibi præstigiæ ar-
tem recurras, nec tantum tuos incautis fumos
obtrudas vendasque, sed etiam tanto impotenti-
us iisdem quibus in libro contumeliis & calum-
niis,

nus, nomen meum incessere pergas. Quem in eventum honestos omnes, talia à te forsitan audituros, ea veritate, aut tui taxatione hic præmunio, qua præmuniti per se fuerint Docti, qui librum meum tuumque, ut & hanc ejus dissipationem animadverterint. Nempe, honestos omnes, quoties nomini meo insultantem te audierint, toties dico debere recordari; Te talem Opponentem contra me insurrexisse, cujus Doctrinam à me nec refutari satis dignam, nec mihi ludos fieri satis doctam monstraverim. Item: Te talem librum contra me scripsisse, cujus totam præstantiam, nequidem contemptu meo satis dignam, reapse & cum provocatione declaraverim. Et sane, nunquam eo quidem usque infamiam, volente Deo, ut me supra qualemcumque invidiam esse arbiter: attamen si tu ita pertinaciter te geris, ut iisdem conviciis honestam famam meam suggillare non sis desiturus, planissime te habeo infra contemptum meum; jamque præcursoriam qua eum in eventum sis notandus sententiam hic adscribo. Hugueninus Hulsium, quomodocumque sibi deinceps conviciaturum, infra contemptum suum esse demonstravit.

Hic vero te videre videor ad instar Ætæi cuiuspiam Tauri, torrentes flammæ ore & naribus efflantem: dum imponamini, quo te veritas nescis, quid agas, num silentium, num ultionem? quam, qualem præferas incertus; intereaque per-

nitu =

nitudinis & iræ impatientia sic exagitatus, ut ipsum me, in quem tamen solum extrema machinatus es, reuera tui mesereat. Quin, ecce! non obstabit iustus ille contemptus meus, quo minus adhuc ad tui qualecumque levamen, unum pro te faciam.

Quid si tu rite, & formali scheda ad singulare certamen aut Duellum, strenue me provocares? Quid tibi videtur? Ob tuam illam stremitatem, tamdiu tui contemptum in me ipso suspendam, donec Provocationi annuens, periclitati simus eventum. Spero enim venerandam Sapientiam istud mihi non improperturam esse, sed permissuram referri ad præceptum de responsione Stolido facienda secundum stultitiam suam.

Tantummodo inter nos convenire oportebit, Quo vectore; Quibus armis; Quo loco pugnaturi simus! *Vectori* autem cupiam veterino ut infideamus uterque suo, plusculum tuæ adhuc quam meæ commodiati faciet; ut qui memorabili carnis sarcina mihi præstas. Vide! facilis in omnibus ero. Utamur jumento vectore Vatum Balaami & Sileni! (Nam tu vir Magnuses: & super Equum ex terra te in altum attollere, hoc opus hic labor esset.) Ex Asino inquam pugnemus uterque suo! Et facio tibi potestatem optionemque, ut ex generosissimis duobus eligas utrum velis; vel etiam ut tuum arceffas ex Antroia. *Armis* vero utemur, quibus? ferreis?
Non

Non puto. Pugilatum non didicisti: & aspectu
ferri contremisceres, forsanne ex Asino tuo
caderes; adeoque dispar esset certamen. Pugne-
mus non aliis Armis, quam quibus regendum e-
rit ipsum jumentum! simplici inquam, at bene
nodoso fuste, armati decernamus!

Locum tandem, ego hic quoque facilis, ada-
sinabo (adequitabo nobis non convenit,) qua-
lemcumque voles. Imo quia nec Coloniam us-
que, nec ad iter medium, te provehere posset
vector, Ecce me! fiat! Pomœriis Teutoburgi-
cis propinquem ego, & explicandæ Martiæ no-
stræ virtuti campus esto ad *Portam vaccinam*,
vulgo *an der Kuhpsort!* Ibi præstemus nos Vi-
ros! Animos ibi, lacertos, vires nostras exera-
mus! ibique totam litem à te mihi intentatam,
æterna rei memoria digno conflictu dirimamus!

Est interea quod unum restat ut te pugnaturū
præmoneam. sæpius nempe dum laceffit homi-
num mansuetissimis incaluit virtus verberando,
vix eos misericordiæ recordari. Quod si hac in
horribili pugna nostra mihi contingeret; vereor
plane ne tam densa & compacta ictuum, sicutuum
plagarum grandine te & Asinum tuum punctim,
cæsim, sicutim, efflictim verberarem, ferirem,
percuterem, dolarem, cæderem, pertunderem
atque concerperem, ut frustillatim dissiliente &
permista utriusq; pulpa, ac offatim à me cōcipitata,

ἑλάρια ὑμῶν κύνεσσιν
Τοῖς τε κόραξί τε, αἰωνῶσι τε πᾶσι τυχοίμην,
atque

atque sic nactus convenientissimam Inanitati tuæ
responsionem, funesta experientia disceres, me,
qui per primæ juventæ fere biennium castris in-
terfui, esse tibi hac etiam in parte superiorem.
Bonum est in tempore admoneri:

Interea vero quid definiturus sis, expectabo;
insuperque metuens ne periculosus is conflictus
tibi placiturus non sit, aliud consilium hac in au-
gustia tua impertio: nempe de prudentia saltem
diligentius in posterum in partes tibi vocanda.
Arrige aures, Pamphile! Si quando tibi posthac
in mentem venerit, aliquem Ursum mercari
quem sua pelle deglubere velis; tu ante omnia,
probe explorato num certo sit mortuus! Nescio
equidem quid de humana mea factururus eras: sed,
uti vides, nondum mortuus eram.

Utrumque sit tandem, mi Opponens! mi-
rari non debes si ita districte tibi cæteroquin re-
spondens, joculariter tamen tam passim agere
tecum videor. Nam, ut tibi quod res est fatear,
quidquid allaborem Inanitatem tuam serio tra-
ctare, non possum ullo modo jocularias cogi-
tationes amoliri: adeo totus illius libri tui meo
oppositi genius, mihi jocularis venit, atque pol-
ridicularius.

Imo vero quia sum à natura factus animi ita
mansueti, ut omnium duri quid patientium com-
miserescam; quam maxime serio & sancte pro-
testor, me tibi ex bona parte eo nomine subira-
sci, quod has in te stricturas, tam temere à me
N
velut

velut extuderis ; quicum nihil mali de te meritus eram , tum ullam alioqui molestiam tibi tam non eram creaturus , ut hoc quodcumque est , plane coactus invitusque fecerim. Ac tantum abest ut animo te funditus subvertendi contra te dimicatum venerim , uti quidem tu contra me ; etiam totam illam de te querendi ansam quam antehac habui , quamque nunc mecum Lector , sed ipse tu omnium optime noris ; imo & illam tantam quam de novo in hactua Inanitate mihi præbuiisti : illa inquam omnia libenter ego ad pedes Christi crucifixi , tanto majora pro nobis innocentissime passi , Christianæ charitatis ex animo tibi condonantis sacrificium advolvo. Etiamque palam declaro , me à voluntate quidem esse quoque paratum tuis commodis infervire ; at nominatim illis quæ ad animum , ad mentem , ad æternamque salutem tuam attingere , quomodocumque poterunt videri.

Nec enim ita didici Christum , ut etiam majora si fors erit , sub moderamine inculpatæ tutelæ passus ; non velim quantacumque lubens ex animo revellere , ex ipsaque memoria. Ut quidem sperem , habere me Dei Spiritum , si opera carnis , Spiritus superni fructibus non supplantato *Gal. v. vers. 19 - . 22* ? ut quid Sapientiam quæ superne est , si terrenam illam audio *Jac. III. vers. 14 - . 18* ? ut quid amare Deum quem non vidi , si non & proximum quem video *I. Ioan. IV. vers. 20* ? O si vera Christi cognitio-

ne, si vero Christi amore, si vera Christi religio-
ne & gloria ducimur; quam alacriter & certatim
omnes satagemus Christiani ἀληθεύειν ἐν ἀγά-
πη Eph. IV. vers. 15! Quo fausto omine, finem
hoc te in libro alloquendi facio.

C A P U T XIII.

*Brevis ad Fratres Reformatos Parænesis: nomi-
natim ad Clivienses, Montanos, Marcanos &
Iuliacenses; ad Iplamque Serenissimi
Boruffiæ Regis Majestatem.*

Dilecti, Observandi Religionis Reformatæ
Fratres! Nemo Christianus nescit aut negat,
quin Dei vera in hoc humano genere Gloria, qua-
lem ex instituto Redemptionis quæsit, quæ-
rit, & obtinere præstituit; in eo plane consistat
ut tandem Evangelium prædicetur ubique, &
omnes hujus Terræ fines, ipsum *solum verum*
Deum agnoscant & quem misit Iesum Christum.

Quamdiu itaque videmus tam id nondum con-
tigisse, ut multo major pars Mundi hæctenus I-
dololatriæ scotomate sit oppressa; tamdiu intel-
ligimus *Dei decretum adhuc parere*, & hujus
mundi totius statum, duntaxat transitorium esse
ad illum alium quem indefinenter postulare ju-
bemur, dicentes, *Veniat Regnum tuum!*

At vero ubi ubi gentium jam prædicatus verus Deus & quem misit J. Christus agnoscitur, Evangelii que fides & adoratio Christi obtinet; ibi nec magis ad huc est status consistens, sed tanto magis ad alium transitorius, quanto minus in institutum Dei, & fidei Christianæ quam profitentur, indolem, quadrat illa plurium Religionum sic dictarum diversitas; ne dicam diffiduum, simultas, reciprocaque infectatio. Et quamvis omnes simul sumptæ componant illam socialitatem, quæ uno nomine vocatur, & suo quodam sensu est, distincte à Muslimis & Idololatriis, *Ecclesia Christiana*; hoc ipso tamen hæc talis Ecclesia, in statu transitorio dicam an potius violento esse intelligitur, quod tanta sit professionum discrepantia. siquidem ea omnium Christianorum Societas quæ tota poterit vere dici *Christi Ecclesia* qualem sibi molitur; quæ *unum ejus Corpus* erit, quæque *uno ejus Spiritu* animata & ducta, *conservabit illius unius spiritus unitatem per connexum pacis*, Eph. Cap. IV.

Quomodo autem ex hoc transitorio, instabili, & divisionis statu, ad illum stabilem & Unionis nos traducturus sit Christus; res ipsa vel sola nos condoceret. Quandoquidem enim is status consistet ex Unione, & in ipsa Unione; utique Christi via qua nos in eum transferat, nec intelligenda venit, nec intelligi potest, nec erit alia, quam ipsa animorum ad unionem inclinatio comparatioque, ac per unam fidem in una

cum omnibus sanctis in Charitate radicatio & fundatio, Eph. III. vers. 17, 18; & Cap. IV. vers. I. 17.

Utque Dei iudicium in certos homines, etiam bella sit interjecturum; non tamen ex illis unionem educet & Pacem Christus, aliter quam ut ex tenebris lucem. ac vere tenebriones illi sunt, qui clades, strages, sanguinis Christiani fluentia ita ad literam sumunt, ut jam ad bellum, ad arma buccinare sint parati.

Hæc quidem manifesta & in confesso res est! Nempe, tam certe debemus, operaturi cum Deo, studere litium & altercationum materiam diminui, & animos ipsos tranquillari ac sedari; quam certe is Ecclesiæ quem Christus molitur status, germanus ille genuinusque Ecclesiæ futuræ status, ex ipsa unione, concordia, pace, charitate exstiturus est & efflorescet, ac in iisdem consistet.

Jam autem quæ Christianis, ut omnis sectæ ita & Reformatis, lis aut controversia intercedit primaria & quasi centralis; ea est cum Ecclesia illa Romano-Catholica, quam alioquin agnoscunt antiquissimam, ut ex qua secessionem fecerunt. Controversiæ vero totius quæ ipsis intercedit cum Catholicis, articulus pariter primarius & quasi centralis; est de primario & universali omnium credendorum & faciendorum Principio. quale semper & ad ravim usque Reformati clamaverunt *unicum esse verbum Dei in libris S. Scriptura*

scripturae protocanonicae contentum : semper & ad rā-
vim usque hactenus conquesti, alia contra se u-
surpari Principia prima, quæ nonquam admissu-
ri essent; sed quibus sepositis, sola Scriptura
retenta, ex qua, ad quam, per quam, & secun-
dum quam, omnia quæ sunt Fidei & Morum
determinentur; hoc ipso se causa sua stare, cau-
sam suam victricem esse, causam suam trium-
phare: Catholicam vero causam, nullam, cau-
sariam, evanidam, triumphatam, desperatam
causam esse.

Ut autem istud tanquam indubitatum quid,
& cui nec ipsi Catholici deinceps reclamitare
possint, hucusque Reformati solemniter jacta-
runt: ita non minus serio semper professi sunt
fore, ut si ex illo tantum S. Scripturæ Principio
Catholici cum ipsis experiri & quondam agere
vellent, id sibi Reformatis optatissimum even-
turum esse; ut qui se vicissim lubentes ac placi-
cidos ad examen fraternum componerent: Imo
& se paratos fore in omnibus, secundum omnem
sententiam ex Scriptura demonstratam, cum
Catholicis convenire; & eatenus per quæstio-
num seriem procedendo, cum ipsis sentire, &
ad ipsos accedere. Illud duntaxat esse facien-
dum! A se nullam moram, nullam tergiversa-
tionem fore! Tantummodo se vehementer me-
tuere ne talis per Scripturam solam controver-
tendi occasio, nunquam ipsis obveniret.

Cum igitur non ita pridem librum quendam
meum,

meum, cui titulus primarius *Catholica Religio-
nis Veritas*, ex solo *S. Scripturæ rationali usu de-
monstrata*, ad eam mentem sincere & aperte
concepissem, publicamque ipsi *Approbationem*
nactus essem, postea à Sancti Officii Eminen-
tissima Congregatione, ipsoque *sanctissimo Pa-
tre*, illo *CLEMENTE XI.* confirmatam,
cumque libri ipsius laude & commendatione
roboratam; non poteram profecto non pie læ-
tari. Etenim vix ac ne vix quidem dubitabam
quin ut Protestantibus in genere, ita nominatim
Reformatis, meis peculiari titulo Fratibus,
rem optatam & gratam fecissem; quam & ob
singulare momentum ita consideraturi & suscep-
turi essent, ut serio & in timore Dei hac tan-
dem occasione consiliarent de tentanda illa unica
quæ in confesso est via complanandi difficulta-
tes, Ecclesiæ Christianæ unioni, unitati atque
redintegrationi, tandiu, tam inauspicato,
tamque ferale & miserabiliter objacentes.

Et sane quotquot respiramus mortales, exor-
des aut sumnolenti simus si tantum id opus, quod
qui cæteroquin non sperat & optat, nequidem
Christianus est, putemus peractum iri sine no-
bis à Deo; qui nos seu coactus sit, seu illud
contraria leni verbo suo via, pro dormitanti-
bus nobis operaturus. Ac si causari velimus,
Deum hoc aut illo tempore, præter spem &
contra spem amare operari; hoc ipsum vero
causari, est nos ipsos accusare. Nam quanto mi-
nus

nus spei nobis apparet ; tanto magis ergo nos tentare debemus, num non hoc ipsum id sit tempus, quo præter spem nostram, omnemque verisimilitudinem operari constituit. Nec excusatio ulla usquam superest, nisi si forte simus tam negligenter præcipites, ut nova etiam argumenta pro Pontifice Romano, illique audiente Cœtu, ex supra dicto Dei verbo proposita, nequidem examinare dignati ; ipsum & esse Antichristum pertinaciter clamemus ; & Deum stupendi cuiuspiam Spectaculi exitio, eundem cum Roma Ecclesiaeque Catholica pessumdaturum esse, conquiniscentes sumniemus.

Ad me quidem quod attinet, sincere, sine furore & præstigiis, ut oculatus quisque videt, scripsi *quæ de Veritate Evangelica scripsi : ad id ut aliam fidem Evangelicam ei Scripto non consonam, à conscientia mihi nullam dictari denuo profitear ut in pag. 384.* Utque sincere lætor eo progressam esse Catholicam Ecclesiam, ut ex materna sollicitudine, Vos ad primum & generale Religionis Christianæ Principium patiatur & velit provocatos : ita postquam librum meum, eum qualemcumque præcursorium, ad Vos pervenisse accepi ; non cessavi nec cesso sperare futurum ut quis ex vobis prodeat insigniter Doctus & Candidus, qui Veritatis amplius eliciendæ causa, vestrum de illa *Catholica Veritatis demonstratione* iudicium, publicis ex voto vestro scriptis mecum communicet!

Pro-

Prodiit quidem illa *Pseudocatholica Religio*nis
Inanitas Henr. Hulsi Professoris Teutoburgici,
 quam his perstrinxi schedulis : Sed, ô Deus bo-
 ne! quam fœde & inauspicato abortiva est tota e-
 jus vere *Inanitatis* stribiligo ! Quid ibi Doctri-
 næ & Candoris ? aut plenius ; Quid ibi Scien-
 tiæ, Prudentiæ, Moderationis, Pacis, Hone-
 statis, aut sinceræ Charitatis & Pietatis videre
 est ? & quid non è tota diametro contrarium ? Ac
 qui se quendam efferens Religionum pro Chri-
 sti regno Fabricatorem Cusoremque, sibi ma-
 xime gratulari debuisset planissimam maxime-
 que expetitam de summa rerum agendi Metho-
 dum ; quam impotenter id unum contra Catho-
 licos sapit, sentit, urget, quod male sana, teme-
 raria, procax & turbulenta plebecula !

Quantum ipsum novi, equidem indubitatum
 judico, eum provinciam hujus concertationis
 non fuisse unquam ausurum adire : sed ali-
 unde excitatum, ac proin existimationi suæ, si
 non prodiret, metuentem ; maluisse utcumque
 desperanter, parumque de publica Ædificatione
 sollicitum, in chartam illa retrimenta quasi tu-
 burcinando conjicere ; quam se ei negotio impa-
 rem videri. An igitur Vos, quos speciatim
 jam compello, Dilecti fratres Theologi & Con-
 cionatores ! ex publicis à Classe aut Synodo suf-
 fragiis vestris, hominem excitaveritis ad eam
 concertationis mecum agitandæ provinciam ;

non facile credo. Nam qua sufficienti Vos esse perspicacia existimo; satis prævideritis, librum illum meum, ut ut quam familiarissime potui scriptum; talia tamen rerum momenta continere, ad quæ satis intelligenda, at minus & refutanda, nequaquam sufficere possit cruda illa indigestaque Prophetiæ lectionis farrago: cujus utique solius nomine, potuerit Hullius vobis inter Eruditos habendus videri. ac sane talia labra non habent hac in re similes lactucas.

An vero Vos, Honorandi Fratres administrationis Politicæ Ministri! illam ei viro Spartam demandaritis, abstrusæ credulitatis est: siquidem inconsultis & inauditis Vestris Prædicatoribus, id non debeatis facturi fuisse haberi. Ast hoc tamen ipso, quantum ad unum me spectaret, parum sollicitor.

Utrumque igitur se ea res habuerit; certum interea evidensque est & manebit, Hullium illam talem Inanitatem mihi opponendam conscribendo, immaniter & toto quodajunt cœlo, abs requisitis illis, tum defecata & accurata Eruditione, tum honesto & virili Candore distitisse.

Etenim quidquid proferat quod directe ad librum meum refutandum facere potest videri, id totum attente consideratum, merus strepitus est, confragosus clamor, atque meræ præstigiæ. hocque sancte juro; me nihil eorum lustrando deprehendisse, quod ad ipsam cujusque Dogmatis à me adstructi systematicam compaginem

ginem intortum, non iners & evanidum, futilitate diffiliat sua. Imo vero, Dilecti & Obfervandi Fratres! totius ejus libri oppositu, mea Veritas eo magis & ultro resplendescit victrix; quin & victoria ampliore quam vel opus erat, vel ipse desiderassem. Nam non tantum Religionis Catholicæ, aut meæ Veritatis causam nequaquam lædit; sed omnino mihi videtur ipsam vestræ Religionis causam reddere deteriorem, atque adeo proderè & prostituere. Quod dupliciter ab eo factum, Vos ipsi puto vel jam videritis, vel jam jam agnosceris.

Et primo quidem causam Religionis vestræ prostituit, respectu habito ad desideratam à me Opponentis mei futuri Eruditionem. Illinc enim, nihil nisi tralatitium, crambetque millies recitatas apponit: cum tamen, nisi fallor, meæ ex Scriptura demonstrationes, multæ novæ sint, & maximam partem antehac nondum visæ. Hinc vero non tantum ad exquisite differendum & disputandum ita inexpertus & ineptus procedit, ut nec unquam nisi subinde palpando & in transitu, quæstionis verum cardinem fortuito tangat: verum etiam, quod dicere præsertim volui; cum privatas suas opiniones, & Scripturæ explicationes suas, tanquam uno consensu publico inter vos receptas proponit; tum plane licentiosum & abnormem se gerit Prophetiarum interpretem, quas obtorqueat & passim applicet tam absurde, ut permutans quadrata rotundis,

ex

ex cordato Lectore ritum, etiam invitum excu-
 tiat : tum & quammaxime potest, quanquam
 præter necesse & contra verum, vestræ Fidei à
 Catholica discrepantiam & distantiam ubicum-
 que valet sic exaggerat multiplicatque, ut ma-
 gnum operæ pretium facturum sibi videatur, si
 eas prorsus invicem inconciliare potest : etiam
 execrato omni Fraternitatis nomine. Quod
 quantopere ab omni tum sani Theologi, tum
 sobrii piique Christiani sensu & officio abhor-
 reat ; satis intelligitis ipsi, neque hic edifferen-
 dum puto.

At *secundo* eandem causam vestram non mi-
 nus prostituit, respectu habito ad desideratum à
 me Opponentis Candorem. Illinc enim vel se ut
 Vertumnus aut Proteum quempiam versat ; vel
 ipsam Scripturam in cuiusdam æris Campani aut
 Dodonæorum lebetum sonorem, præconcepta
 quælibet animi sensa resonantem, quantum pro
 re sua potest, revera transmutari satagit : Hinc
 vero non tantum tam diligenter omnibus quibus
 potest utitur præstigiis, ut librum mea vita non
 vidisse qui purum putum veteratorem æque ut
 ille spiret, illibata fide jurem ; verum & tam
 apertum Veritatis, Honestatis, Charitatis, om-
 nisque Humanitatis contemptum quasi jactat
 dum & Catholicos & me qua talem pessumdare
 putat ; ut in ambiguo pendant iudicium ; Num
 ipsimet tam impotenter ex infrunitæ plebis
 genio frendenti, numne ipsi publicæ quam sic
 defendi

defendi pertendit, Religionis causæ, majus id existat opprobrium.

Verum tamen vero, ista à me superius quantum sat erat monstrata, & à prudenti Lectore satis observata; neutiquam hanc in synopsis repræsentato, quasi virum insectarer cui ex præcedenti Capite omnia, quantum me spectant, sincere propter Christum ignosco. Unus mihi scopus est, ut quod Capite præcedenti, ab ipso stipulabar; id qua Vobis datum erit, ratum esse juvetis: ve etiam potius, ut planissime intelligentes qua data via posset ex folius Scripturæ Principio Veritas amplius discuti, & excussis utrinque præjudiciis, manifestius explicari; Vos tanto providentius dispicere valeatis, quam ad inæstimabile illud quantævis operæ pretium, contribuatis symbolam.

Nil magis ineptum, nil magis insincrum, dicam & magis impudens ac maleferiatum ex qua vis Mundi parte potnerit unquam Libro meo opponi, quam quod vestris ab oris hæctenus oppositum est: & annon vel eo nomine, tanto minus iniqua spes erit, fore ut vestris itidem ab oris aliquid aptum, sincerum, modestum & liberale prodeat, quod ad Veritatem in Scripto meo fraterne propositam, amplius mecum fraterne disquirendam facere possit?

Et annon ex pluribus illis quos Vos habere credo Viros, illo Inanitatis Authore, à vera Euditione tanto doctiores, quanto à sui tam in-

confi-

considerata venditione , & fallaciarum nugamentis abstinentiores : annon inquam ex illis unus , suffragiis optato vestris accederet, hanc sibi traditam lampadem accepturus, ac pro Veritatis Cognitione augenda (*Dan. XII. vers. 14.*) pie, fraterne, mecum Scripta commutaturus ?

Ad me quod attinet, sicut Veritatis indefinenter indagandæ studiosissimum me profiteor ; ita meus quicumque in illa indagacione publicus futurus Commilito , alium me non experietur quam qualem ad Amicum scribens memoro : *qui nempe nonquam sim passus , ullo Comitatis, Honestatis, Humanitatis aut Pietatis officio , à quoquam me vinci ; nec fortassis praveniri.*

Talis ego præcipuum ætatis meæ florem , per duos & viginti annos sub Umbra Tua vixi, **Borufforum SERENISSIME REX !** in Ducatu Tuo Cliviensi, nec gravis ; nec indecorus ; nec inutilis ; nec imposta mihi munia publica sustinere negligens ; nec indigenarum Subjectorum votis flagrantiora mea ad Deum pro Te succendere cessator ; nec singularia venerationis & zeli in Majestatem Tuam mei ad extremum usque edere signa piger : nec adeoque meritis quem Deo & tempori cedentem, truculenta sævitie, contumeliis, calumniis, & diris exquerentur nonnulli mortales , alarum Tuarum Umbra libidinose abusi. Qui quantum non reformidant , hanc forte libidinem ad aures Tuas

per-

perventuram esse ; tantum exoptarem ego ad Tuas usque manus pertingere potuisset is supplex libellus , quo res meas ante biennium Regiæ Tuæ Bonitati , Justitiæ , Pietati transcriptas , humillime commendabam.

Atqui dum eas repute Majestatis Tuæ Virtutes , non desisto sperare futurum ut quod Illis dignum erit , jubeat intemerato servo suo concedi : quando quod & hac parte illis dignum præstiterit , dignum & erit oculis æternæ illius Sapientiæ per quam regnant Reges.

Regi tamen Christo æternas dicam grates , qui me forte mea semper sic dat esse patienter contentum , ut non magni faciens quæ mundi caduca sunt ; idcirco præsertim ad Majestatem Tuam sermonem meum converterim , quo meæ pietatis erga Ipsam obsequio , submisse defungerer. quod ut secundum Deum facio , ita Clementiæ Tuæ acceptum venire confido.

Violentus , *Potentissime Rex !* violentus est , nothus & invisus Deo Ecclesiæ Christianæ status , quo nunc præsertim à duobus fere seculis , in diversas Religiones distracta jacet squalletque. Ethnicorum erat , quibus affatim Numinum suppetebat , in ipsis quoque hortis crescentium ; Ethnicoram inquam erat , Religionum multitudine plurifariam distingui. Nec illi vero Deo non erit invisâ illa inter Christianos diversitas , ideo quod omnes profiteantur , se illum verum unum & solum adorare : imo vero tanto magis est
 ipsi

ipsi invisā. Nam quid in verbo suo Veteris Instrumenti Novique clarius exposuit, quam ut se Unum esse, & suum Fedus unum; ita se Populum unum velle, una qui mente ipsum agnoscant, uno corde ipsum ament, & uno humero ipsi feriant?

Et quid ab ipsis rerum eventis, extantioris est in Scriptura exempli, quam Sectarum discordiam cum invisam esse Deo, tum ejus benedictione cassam? Hunc ab Orbe condito sui Unius characterem voluit impressum in sibi Federatis adspectari; idemque voluit eadem qua Unus manet constantia. Frustra decem Tribus à domo Davidis secedunt: frustra Samaritani, Templum sibi Cultumque separatum moliti; verum divini Verbi solum librum, sensum, veramque Religionem suam, Synagogæ insultando jactant. Tam eos non approbat Deus, ut Synagogam licet mirifice corruptam, Unionis tamen & Unitatis Ecclesiæ traducem claraverit, & ab ipso Christo cum agnosci tum demonstrari voluerit.

Actum sane quidem, Testamentum & Fedus novum sanciente Christo, potuit si unquam putari, Deum illius Unitatis ejusdem per secula traducendæ, non ita perstare voluisse, imo & quodam sensu, non ita perstare potuisse zelotypum & tenacem, ut ab ipsis fundamentis novam Ecclesiam, aut ipsis radicibus novam Arborem, jam tum saltem non educere posset, veller, deberet. Atqui tamen ne tunc quidem debuit, voluit,

voluit, aut ex instituto potuit ab illo sui caractere in Ecclesia perpetuando & perennaturo, ab illa inquam Ecclesiæ Unitate per Unionem perpetuanda & perennatura, ullam secessionem facere.

Quin imo vero, non tantum Ecclesiæ priscæ fundamentum primarium esse voluit idem; Christum nempe tandem in carne manifestatum & consummatum: sed super illum angularem lapidem exædificatis tum Patriarchis & Prophetis, tum fidelibus ad usque Christi tempora Judæis, ita superexstrui voluit omnes credentes Evangelio, ut quanquam habito ad Libertatem & Oeconomiam Evangelicam respectu, Ecclesia novum ædificium esset; esset tamen unum & idem illud vetus, habito respectu ad illam Unitatem & Unionem, qua uni & eidem primævo Fundamento, idem Templum unum, lapidibus vivis ædificare pergit. non jam ex sola Circumcisionis lapidicina erutis, sive Judæorum; sed promiscue deinceps ex illa quoque Præputii, sive Gentilium. Tam zelotypus & tenax est Deus, Unitatis & Unionis in Ecclesia sua perpetuari decretæ.

Nil magis unum quoddam est quam una Planta, una Arbor: ex gr: una Oliva, quæ sua radice stans vegeta est, crescit, & tempore labente perstat ac grandescit. Dei unius Ecclesia una, fuit ab initio & est vegeta quædam Oliva, stans sua radice Christo; qui, parta per sanguinem suum

suum pace, adeptus omnem potestatem & administrationem Ecclesiæ, eandem unam Olivam, jam in horto veteris Ecclesiæ plantatam; servavit, putavit, excoluit: nec aliter ad suam communionem Ethnicos admisit, quam ut cuiuspiam oleastri surculos, quos eidem illi uni Olivæ insevit fide staturos, ac ita participes radicis ac pinguedinis Olivæ futuros, *Rom. Cap. xi. vers. 17--24.* Sic Ecclesiæ illi Olivæ insevit, inserit & inseret quotquot eadem fide quæ una est, vult in se vivere & ferre fructus. Et sic illa Oliva, Ecclesia porro Christiana, adolevit, perque addita semper nova insita crevit secundum seculorum decursorum seriem.

Neque profecto in Scriptura legitur, ut nec ex Scriptura intelligitur quicquam, de alia Oliva quapiam seu plantata seu plantanda, magis quam de eradicata aut eradicanda illa Una & primæva cuius ipse Christus radix est: quanquam è diverso & ex Scriptura intelligatur, & in Scriptura legatur, ejus Olivæ ramos fide non vivos & stantes, ex ea posse excidi à severo Deo; sed eosdem, modo ut non permaneant in infidelitate, posse rursus eidem à benigno Deo inseri, *ibid. Rom. ix.*

Totum hoc serio perpendant illi quorum professio insolidum stat ea absurda & sublesta suppositione, ac si potuerint juxta primævam illam Oleam plantari, non quidem aliæ stirpes aut oleastri, ac saltem illius ejusdem seu stolones, seu

seu taleæ, seu quidam furculi : quasi vero hoc ipso quod ab ea sint resecti aut avulsi, non jam cessent fieri participes pinguedinis Oleæ ejusque radicis, (*vers. 17.*) quæ duntaxat est & esse potest una vivifica. Serio perpendant iidem quam inconcussa claritate & evidentia, hæc vero Scripturarum & omnium viarum Dei systemate content : ut quod aliter tam subsistere non potest, ut quibuscumque ex adverso explicationum interpolationibus pertentetur ; ipsum hiare, rimas agere, dissolvi, & mole ruere sua quivis attentus viderit. quin & magnam partem vere pueriles sint, quas quidam magno boatu ratiunculas objectant.

Acego quidem non satis intelligo cur Catholicorum vulgus ita faciles sint, ut à Protestantibus petant suorum Reformatorum miracula ; perinde ac si satis probatura fuissent divinam esse eorum illam Missionem, quæ Ecclesiæ Unionem & Unitatem laceravit : aut potius, quæ solvens vinculum ejus Charitatis per quam omnes oportet eodem Fundamento, eadem Radice fundari & radicari (*Eph. 111. vers. 17, 18 ;*) hoc ipso novam diversamque Dei Domum struere, novam diversamque Oleam plantare affectavit. Atqui Missionis ullius eo erumpentis fidem sufficientem facere, Miracula quantumcumque ulla non magis potuissent aut debuissent ; quam ratum Dei Christique de una Fide, charitate, & Ecclesia præstitutum, nunc tandem immutare.

Serio itaque recogitent iidem an Ecclesiarum nominalium ab illa primæva abscissarum, unam alteri copulandam, conciliandam, & sic ex duabus unam conflandam studere; An id sit eam Unitatem & Unionem unius Ecclesiæ à Deo commendatam & quæsitam quærere? an non potius sit divortium & dividiam fovere ac augere? Annon fere sit idem ac ad mutilati corporis sanationem, amputatorum duorum membrorum alterum alteri assuere? Annon fere idem ac ad antiqui unius Templi refectionem, vicina duo nova sacella coëdificare? Annon & verius, idem ac ad unius laceræ Oleæ curationem, defracta duo ejus ramalia colligare; aut alterum alteri emplastratione committere?

Quod autem consilium, quam piam animi sententiam de Religionum syncretismo, ut vocant, jam inde à pluribus annis verses, *Generosissime Rex!* norunt Christianus Orbis; & ut magnifica Pietate Tua dignum, laudibus magnificis efferunt. Laudibus sane efferunt, quotquot vere gnari, vere sapientes, vere pii Christiani non dubitant Majestatem Tuam cum ei generatim lethali plagæ percupere mederi; tum speciatim ita mederi, ut qui rami ab antiqua, ab una illa Olea defracti fuerunt, ei rursus inserantur, pro eo ac *potens est Deus rursus eos inserere.* Nam ut *in sua ipsius autoritate statuerit tempora sive opportunitates, regnum quandocumque suum restituendi;* per Regestamen & Principes cum ipso

ipso operaturos, id restituere perinde constituit, ac nonquam id importune tentabunt cujus ut tempus ignorent, certum tamen sciunt & decretum esse, & per ipsos fieri destinatum esse à Deo.

Principalis hujus vereque Regii moliminis Te consultores ex Tuis habere, dubitari non potest: sed neque dubitari quin & tales adsint, qui quanto Dei Christique cognitione pollent minus, tanto magis privatam rem suam Religionum obtentu promovere student. ac horum ubique major numerus esse solet. Hi quodcumque videntur magis præsentaneum, ad commoda sua rapiunt: ac ut sibi captata ex Lutheranae & Reformatae religionis conciliatione, sportula sit certior citiorque; non modo id negotium magnazeli specie ut principale quid commendatum, ferventer urgebunt: sed ut quod vere principale est, à Tuæ Pietatis sollicitudine subducant; divisionem ab antiqua illa unaque Ecclesia, irremediabilem proponunt, & quantum in se fuerit, etiam ipsi præstabunt.

Quod ut possint assequi, probris omne genus, etiam post multa secula nunc sepultis, etiamque maligne confictis, Catholicos onerabunt, incessent, ac velut aqua & igni interdicendos traducunt. Dulce id & Christianum, si quid Christianum superest, *Fraterna* dilectionis ipsum Nomen execrabuntur; & explodendum ac ejurandum clamabunt. Ad arma! conclamabunt,

Ad arma! seque ipsos feciales, classicines, tympanistas, antesignanos & incendiarios, ferro ac flammis quaquaversum populum Catholicum vastaturos, jam jam sistere & præstare gestient: ac se à Majestate Tua ad id jam nunc auctoratos esse præ se ferent, ac tantum non apertissime dicent. Adeo dubium non subest quin si eorum consiliis dicto audientem esse velit, jam nunc Christiano sanguine immerfare Europam, Arma sua destinet. Tam Christiano, scilicet; tam pio, tam honesto, tam moderato, tam humano, tam non barbaro, tam non insano sunt peccatore nonnulli, ad Majestatis Tuæ consilia, ut quidem credi vellent falsoque comminiscuntur, merito suo admissi: at verissime tamen, quod non credi vellent, veri terræ filii; de Regni Christi amplificatione, de vero Sceptri Tui splendore, de æterna Christianæ gentis salute tam parum solliciti, quam Ventri Deo suo omnia sacrificare parati; publicæ labe, insatiabiles gurgites, & fecum terrenarum helluante suctu inexplebiles voratrinæ.

Ex talibus autem Consultoribus, inauspiciatiores esse solent ii, qui Theologicæ cognitionis nomine veniunt favorabiles: omnium vero maxime, qui, etsi nullo Literarum elegantiorum, & Artium feros mores emollientium cultu; sed proletaria tantum eruditione Semidocti, ac suis de cætero affectibus mancipati iisque toti turgent; publicam docendæ Theologiæ Spartam, quo-

quo vis demum fato nacti sunt. vix proinde quicquam aliud, quam, uti Studiorum & Moxum, ita & Pietatis publicæ certa Pestis futuri.

Quorum etsi consiliis Majestatem Tuam aucturaturam esse, non vehementer metuendum est, quandoquidem & tales singulariter pauci, numerum puto non faciunt; & non unos habes Viros qui tanto prudentiores, non negligent Indole, Pietate, atque Consiliis Tuis digniora memorare: nihilo tamen minus ego metui, ne antiquæ Venerationis in Te meæ conscientiam frustrarer, si quantum nonnullus magis absurda, tantum ego præclariora insinuare non laborarem.

Accurare ut Populi unum Christum adorantes, ejus unius Pastoris unus evadat Populus, & Grex unus coalescat; non dubita, Præclarissime Rex! id tantum esse molimen, quod & Cæli parturiunt; & cui applaudent Angeli; & cui magnus Æther nutabit; & quo exsultabit Terra, perstrepet Mare & quæ ipsum implent; orbis habitabilis & habitantes in eo, dicentes: Deus insidet folio Sanctitatis: Voluntarii populorum congregantur, Populus Dei Abrahami: Pastor Israelis tandem auribus percipit; Ductor Josephi tanquam Gregis, illuceffit; Deus exercituum revertitur jam, intuetur è cælis & respicit; visitat vitem hanc & surculum quem in severat dextera ejus; convertit, restituit nos, facit ut luceat facies sua: ita servabimur Populus ejus & Grex pastus ejus. Ingredimini portas ejuscum

gratiarum actione, atria ejus cum laude, gratias agite ei, & benedicite nomini ejus!

Regium verè molimen, & Christiano-
reformata Majestate tanto dignius, quanto profun-
diora educatio Reformatis inolevit, de Catho-
licis præjudicia; ac nominatim illud quod omni-
um instar habet, nempe, de Romano Pontifice
tanquam Antichristo. Sed uti Tuam Pietatem
juxta cum Cordatorum nonnullis, id inficiari
non dubito; ita quoque non verebor Ipsam ob-
secrare, ut cognoscere non dedignetur sinceram
claritatem, qua dictum Reformatis illum An-
tichristum, non Papam esse, quem universalem
& perpetuum Ecclesiæ Antistitem Prophetæ præ-
dixerunt; sed ipsissimum esse Muhammedem
ostendit mea Catholica Religionis Veritas ante
biennium præter propter evulgata.

Quo in libro meus ad Majestatem Tuam, si-
cut in isto, humilis affatus est; de quo si forte
sciverit, spero quoque dignaturam de toto li-
bro rescire per eos quos Se penes habet insignes
Theologos, nomine non uno mihi reverenti no-
tos. Ac ab illis non ingratum hoc imprimis
in audire poterit: Primaria nempe Dogmata de
quibus Controversia est, non jam ex Authori-
tate ulla humana, aut ex Traditionibus; sed
ex sola S. Scriptura protocanonica, immediate,
ut loquuntur, omnia & singula adstrui, ac Me-
thodo vere Theologica sic constabili, ut ad
cujusque attendentis propriam conscientiam ap-
probari,

probari, apte destinata sint. His autem ita constabilis, ut ego quidem satis, quanquam breviter, constabilia credo; evicta stat & invicta Catholicæ Religionis Veritas. Equidem ad remotiora illa, imprimis externum cultum spectantia, non particulatim descendi: verum neque id in tanta brevitate fuerat necessum; ut neque in illis, post evictam quam trado Veritatem, magna foret difficultas.

Primus itaque & primarius, ad tantum quod dixi molimen, labor totus eo redierit: curare scilicet dispici & rite disquiri, An sola S. Scriptura Veteris & N. Testamenti protocanonica, sibi ipsi per omnes partes aut textus accurate conciliata; de supra dictis Dogmatibus idem quod Fides Catholica, non plus, non minus, præcise comprehendat? vel & Reciproce; An Fides Catholica de suprascriptis Dogmatibus, idem quod S. Scriptura, sibi ipsi per omnes partes accurate conciliata; non plus, non minus, præcise comprehendat?

Atqui, Religiosissime Rex! hujus Problematis affirmationem disquirere, labor haut molestior est, quam juxta solam S. Scripturam, librum si placeret meum deponere, sine præjudicii examine, & exsplendenti in conscientia locum dare Veritati, confessione oris efferendæ. Ac ut eapse disquisitio, cum accuratationem, tum tempus requirat; utriusque tamen compendium in proclivi foret, si Majestas Tua opellam qualem-

lemcumque meam non aſpernata, dignaretur
cupiam vere Docto & Candido, ac proinde
cordato Viro dare partes de Scripti mei Veritate
mecum experiendi. Nam dum Cordatus ille
Vir, ſolius juxta ac ego Veritatis zelo ductus,
Veritatem agnoſceret; hoc ipſo, ceu qua data foſ-
ſula rivulo fluenti, ſponte ac ſenſim fit latex; ita
ſponte ac ſenſim ſurgeret è limine Templi ri-
vulus, mox Te animadvertente futurus altus
torrens, *Ezech. XLVII.* Nihil debile in manu
Dei, qui ſolet, amat ſemper ex parvis initiis e-
ducere quantacumque patrat maxima.

Utrumque vero ſit; ſicut optime noſti, Cle-
mentiffime Rex! oportere ſecundum Decre-
tum, Vias, & Mandatum Dei, Chriſtianam
Eccleſiam rurfus unam in unum coaleſcere; &
non eſſe Deum in vehemente vento, neque in
concuſſione, neque in igne, ſed in placidæ &
ſilentis auræ ſuſurro eſſe; & Deum Pacis eſſe,
ipſumque Chriſtum Pacem eſſe; & Filios Dei
eſſe qui proſequentur Pacem, nec niſi in Pace
& ex Pace ac animorum diſcordium ſedatione &
conſenſu, futurum eſſe ut in unam fidem, in u-
nam charitatem, in unum Baptiſmum, in unam
Religionem Gens Chriſtiana coaleſcat: ita non
verebor ad illa reſpiciens, Majeſtatem Tuam,
enixiſſimo pariter ac humili celeftimate, ad pri-
mas ac faciliores exploratiſſimæ Pietatis Sux
partes, ut fidelis Chriſti ſervus hortari.

Pergat, nimirum, iuſtet illa Tua Pietas,

mo-

moderationis exemplum aliis Principibus præ-
re! satagendo illum præposterum & sine cogni-
tione zelum, quo vulgariter ac præsertim ple-
bes & ingenia plebeja ardent & exæstuant in di-
versæ Confessionis fratres, temperari! at no-
minatim satagendo eas injurias, contumelias,
invectiones in Catholicæ Religionis seu cultum
sacrum, seu homines ipsos reprimi; similtates,
odia, rancores sensim tolli, & quantum fas est,
aboleri: ut quibus omnibus mutuam toleratio-
nem, concordiam, amicitiamque fraternam
succedere, Pater communis allabores! Etenim
obtentâ amica talis concordia, non tantum non
obstaret singuli cujusque in alterutra religione
sua pietati; sed imo utrinque tanto sincerior es-
set, & ex Evangelico Spiritu tanto magis tem-
perata.

Tantum autem abest ut hæc memorem, qua-
si quæ Sapientiam Tuam fugerent, aut quibus
non libenter esset invigilatura; etiam anheio,
Deumque votis fatigo, ut eadem à cunctis
Principibus Christianis, in suis cujusque Regio-
nibus det pariter accurari. Nam, ut quid ad pri-
vatum Christianum attinet, publicæ quam pro-
fiteretur Religionis ubi vivit toleratæ & permis-
sæ, negotium; nisi ut quamdiu illam sanctam
esse credit, tamdiu sincere secundum illam vivat?
Atqui nec ullo modo sincere Christiana Religio
erit, si ex illa non didicerit, cum omnes in uni-
versum homines, ut proximos nostros, huma-
nitate,

nirate, benevolentia & beneficentia esse complectendos; tum vero præsertim, ampliusque, ut certo gradu Fratres, eos qui eundem verum Deum & quem nisiit J. Christum, juxta nobiscum credere, timere, amare, adorare se profitentur.

Macte igitur regia Virtute, Christiana Pietate esto! Serenissime Rex! Perge, iusta, urge! Fac ut Pax, Concordia, Amicitia, ac reciproca Fraternitas in Tuos Protestanticæ & Catholicæ Religionis subjectos, sub Te reginæ regnent!

Clarius! Fac ut Benignitas, & Fides occurrant inter se; Justitia & Pax osculentur se: quæ binæ & binæ parent viam Jehovæ; adæquent in solitudine aggerem Deo nostro; valles attollant, montes & colles deprimant, ut abeat quod curvum est in planum, & salebrosa in convallem: sicque Jehovæ apparituro, Christo Regi Justitiæ & Pacis venturo, binæ & binæ confertis manibus in occursum procedant. Ut qui promisit se tempore isto recepturum esse Claudicantem Ecclesiam, & Remotam congregaturum: illamque dispositurum in reliquias, hanc vero in gentem validam; regnaturumque super eos in illo suo Monte Sionis ex hoc tempore usque in seculum. Etenim advenerit hoc ipso Potestas prima, seu Dominium illud primum; Regnum scilicet spirituale id unum Filiaæ Jerusalem, *Mich. iv: 6 - - 9*

Macte

Macte Virtute esto ! Potentissime Princeps
 sub hoc idem tempus in Regem evecte ! Præsta
 te, inquam, illum Consiliarium ! Præsta Te il-
 lum Regem, ex quo Regnatore præcipit Deus
 ut illa Turris, ille Πύργος gregis ac Clivus filiæ
 Sionis ad quem usque venturus est, consolatio-
 nem, spemque præsentaneam & arrectam concipiant ! *ibid. vers. 8, 9.* Pacem & benignitatem
 tanquam semina Fidei, in tuorum Subjectorum
 corda serito ! ut Fide è terra germinante, Justi-
 tia è cælis prospectet, & præeat Christo dum
 conferet ad iter pedes suos, Regnum suum late
 porrecturus, quod est Justitia, Pax, & Gaudium.
Psal. LXXXV. vers. 9 - - 14. Rom. XIV. vers. 17.

His feminibus jactis : Ea via sic Christo,
 quantum in Te est, parata ; vere Regiam mer-
 cedem Tibi eo ipso in Cælis repositam, nulla
 rerum Mundi catastrophe intervertet. Quinimo,
 uti quot hoc tempore sunt motus, fragores,
 bella, vastæque nationum conquassationes, tot sũt
 gressus Christi, per Mundi nutantis machinam ad
 Sponsam suam visentis : ita Auspice Te delecta-
 tus, quæ Tuis vere commodis incrementisque
 cessura sint, providentissime attribuet.

Et ipsam quoque solidam, amplam, abun-
 dantem Pacem temporalem, ex ea spiritali
 coalituræ tandem Ecclesiæ fluxuram ; quare
 non ut cum ipso promoveris tardantem, pariter
 ab ipso fruendam non peteres ? aut Vitæ Tuæ
 dies

222 *H. Hulsi Inanitas.*

dies ad eam productum iri, cur nobiscum non
sperares? At quanta magna Mercede Majesta-
tem Tuam munerabit, hanc tantam
pie præfagis jam votis meis
adjuvo.

F I N I S.

Imprimi-

Imprimatur. Coloniae 21. Julii 1704.

Cornelius Brevver,
Librorum Centor.

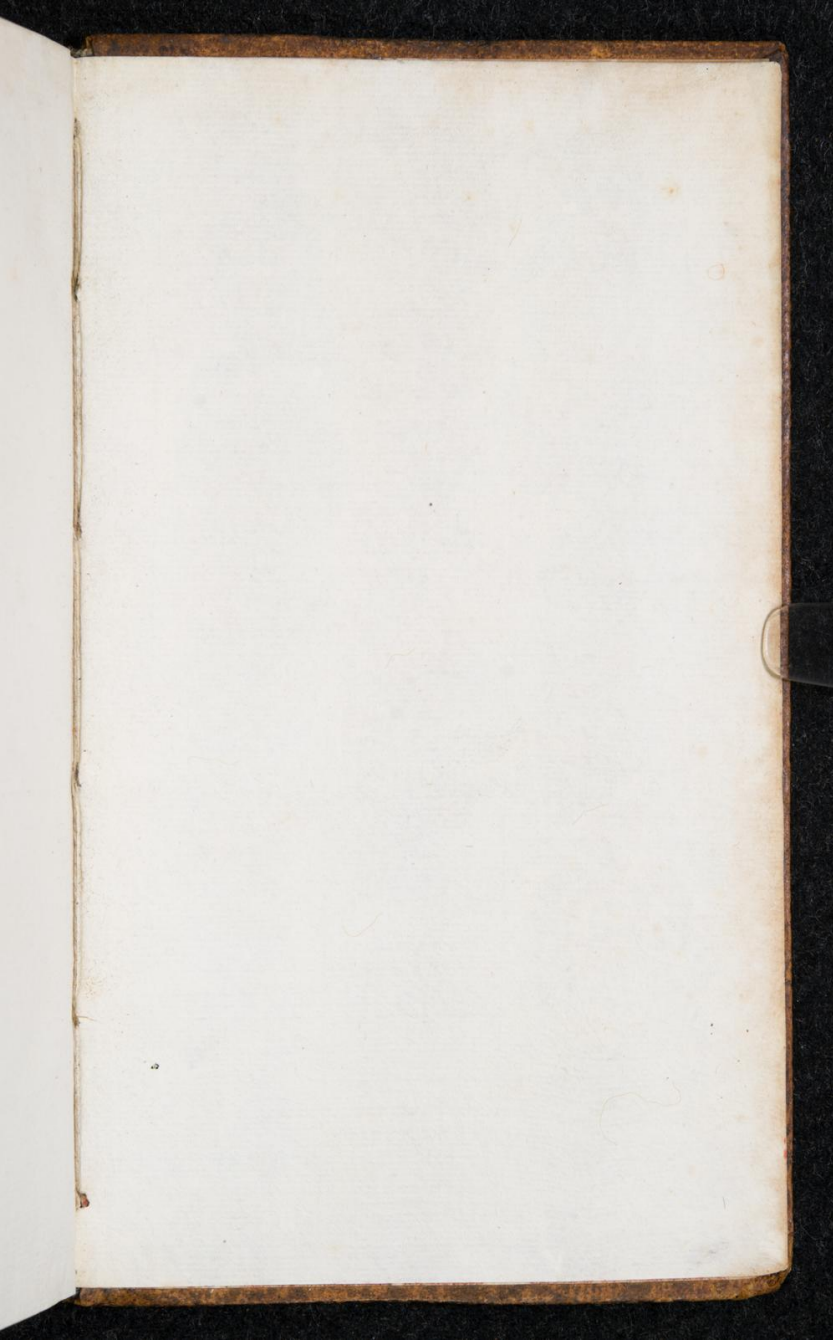
Παράτυπος

Pagina , Linea , Lege !

6.	7.	Apologetico
11.	17.	quanta
12.	8.	Adeoque, 1.
	15.	2. Cumque eadem
15.		<i>numerus pag. male stat 51.</i>
22.	4.	emanantibus
	15.	corruptionem
26.	16.	scripsi
29.	11.	contrapofita est; id est
36.	25.	profecto
37.	22.	æqualem utrinque
41.	4.	amore
42.	27.	Bardocuculli
52.	4.	invenit
56.	21.	dixeram
71.	13.	præpropere sanguinis
83.	11.	proftare
86.	25.	hybridis
89.	17.	titulo
91.	5.	<i>ipse dixit</i> hodiernus
	22.	progressuum
103.	7.	deriffissetis
115.	15.	ultimam
120.	29.	feu generatim
130.	15.	Studiofi
134.	20.	obverfans tanquam
189.	5.	& docte pro modulo
204.	28.	pendeat judicium.

Page	Page	Page	Page
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40
41	42	43	44
45	46	47	48
49	50	51	52
53	54	55	56
57	58	59	60
61	62	63	64
65	66	67	68
69	70	71	72
73	74	75	76
77	78	79	80
81	82	83	84
85	86	87	88
89	90	91	92
93	94	95	96
97	98	99	100

8 Bel. 51-222, 1 Pt.

g.

2

TIFFEN® Gray Scale

© The Tiffen Company, 2007

A	1	R	2	G	3	B	4	5	6	M	8	W	9	G	10	K	11	12	13	14	C	14	15	Y	17	M	17	18	19
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	----	----	----	---	----	----	---	----	---	----	----	----

Black	3/Color	White	Magenta	Red	Yellow	Green	Cyan	Blue
-------	---------	-------	---------	-----	--------	-------	------	------

Centimetres

Inches

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

174
8

